

Inhoud

1. Opening en welkom 2

2. Bespreekpunten..... 4

 A. Brede analyse zoutwinning in de provincie Groningen 4

 B. Situatie in Ter Apel..... 28

 C. Provinciaal Inpassingsplan Windpark Eemshaven-West..... 41

 Nabespreking schorsing 73

 D. Faunabeheerplannen 2024 77

 E. Motiedebat Aanbevelingen rapport NRK Provinciaal Fietsbeleid (drie provincies) 77

4. Hamerstukken 77

5. Ingekomen brieven 77

6. Notulen voorgaande vergaderingen 10 en 17 juli 2024 78

7. Sluiting 78

PROVINCIALE STATEN VAN GRONINGEN VERGADERING VAN 25 SEPTEMBER 2024

Voorzitters: de heer F.J. Paas en de heer G. Moes

Griffiers: mevrouw H. Engels-van Nijen

Aanwezige leden Provinciale Staten: de heer D.D. Akloe (PVV), mevrouw A.H. Bakker (SP), de heer E.J.M. Bakker (Groninger Belang), mevrouw P.H. Benjamins-Van Oudheusden (D66), de heer E.J. Bennema (VVD), mevrouw S. Bennett (GroenLinks), de heer B. de Boer (GroenLinks), mevrouw M.E. Bosman (BBB), mevrouw W.S. Brilstra (VVD), mevrouw F. Buigel (D66), mevrouw T.M. Donker-van der Vinne (ChristenUnie), de heer A. Drenth (BBB), mevrouw G.H. Ebeltjes (GroenLinks), de heer J.L. Epema (FvD), mevrouw F. Feenstra (SP), de heer F.B. Geijtenbeek (ChristenUnie), de heer D.J. de Grooth (Groninger Belang), mevrouw S.D. ten Hoeve (PvdD), de heer D.J. Hoogers (ChristenUnie), de heer R. Joling (PvdA), de heer K.W. de Jong (BBB), de heer A.J.M. van Kesteren (PVV), de heer J.P. Loopstra (PvdA), de heer H.A. Meendering (GroenLinks), de heer J.C. Meijer (BBB), de heer G. Moes (BBB), mevrouw W.Z. Muijlwijk-Wieringa (BBB), de heer H. Nieboer (BBB), de heer J.W. ten Rae (BBB), mevrouw L. Reinink (Volt), de heer P. Roemers (PvdA), mevrouw K. Rutgers-Swartjes (CDA), de heer M.O. Scheeringa (BBB), mevrouw H.T. Siersema-Orsel (GroenLinks), mevrouw S.D. da Silva Pinto (PvdA), de heer F.E. Smelt (BBB), mevrouw E. Stolk (PvdA), mevrouw M. Visser (PvdD), de heer L.H.G. Wenneger (BBB), de heer S.F.A. Wiegman (BBB), de heer R.W. de Wit (CDA), mevrouw E.J.M. Zondag (Groninger Belang), de heer A. Zwart (Partij voor het Noorden)

Afwezig: ---

Aanwezige leden Gedeputeerde Staten: de heer T.R. van Dekken, de heer H.E. Emmens, de heer H.J. Hamster, de heer F.J. Paas, de heer A. Schmaal, mevrouw S. Top

Afwezig: ---

1. Opening en welkom

De VOORZITTER: Dames en heren, ik zie dat iedereen zijn of haar plek ongeveer heeft gevonden. De stipten onder u zien dat het 9 uur 37 is, dus dat we alweer zeven minuten te laat beginnen. Ik open de vergadering.

Het is de eerste Statenvergadering in het nieuwe seizoen. De weersverwachting vandaag is wisselvallig en met buien. Hartelijk welkom in de herfst, nadat de zomer aangenaam lang heeft geduurd. Ik hoop dat iedereen voldoende opgeladen is om aandacht voor de collega's en voor het vertegenwoordigen van het volk te hebben.

We hebben een agenda die er zich perfect voor leent: alles wat u zorgen zou kunnen baren onder de grond van Groningen, vlak boven de grond van Groningen, actuele ontwikkelingen op die grond zelf en ook nog, *last but not least*, het verwelkomen van een nieuw Statenlid dat enthousiast begint aan zijn rol als volksvertegenwoordiger. En ik hoop dat u, zoals we dat van elkaar gewend bent, de geconcentreerde aandacht kunt opbrengen voor andere Statenleden, die net zo zeer volksvertegenwoordigers zijn van alle Groningers, als u zelf. Dat u interesse en scherpzinnigheid kunt opbrengen en als het kan, een beetje liefde.

Hartelijk welkom in ieder geval in de zaal, thuis, op de publieke tribune. In het bijzonder aan de gasten van de Staten. Het is altijd leuk als mensen komen kijken. U hebt een heel ervaren gastheer: dat is Dries Zwart van de Partij vóór het Noorden.

En we hebben een quorum. Sterker nog, ik zie weinig lege stoelen. Ik heb één bericht van niet eens verhindering, maar van een wat latere komst: dat is van mevrouw Zondag van Groninger Belang. Volgens mij klopt het daarmee? Oké. De heer Ten Rae van de BBB komt ook wat later, hoor ik nu. Dus die gaan we later nog verwelkomen.

En ik heb geloof ik de mededeling dat ergens in de middag twee gedeputeerden even weg zullen zijn omdat ze een overleg hebben met een minister – of staatssecretaris? Met een dienaar van de Kroon, in ieder geval. En soms is dat nog meer in het belang van de provincie dan dat ze hier lijfelijk aanwezig.

Afscheid Statenlid en installatie nieuw Statenlid

De VOORZITTER: We beginnen met het afscheid van een Statenlid en de installatie van een nieuw Statenlid in ons midden. De heer Rep kwam zelf tot de conclusie dat de stapeling wat te groot werd, dus die beëindigt zijn Statenlidmaatschap vanwege het lidmaatschap van de Tweede Kamer. Hij heeft in zijn ontslagaankondiging geschreven dat hij met heel veel plezier als Statenlid actief is geweest en dat hij de samenwerking met iedereen enorm heeft gewaardeerd. Het was kort maar wel positief. Nou, er gaat niks boven Groningen. De heer Rep is vanaf nu volksvertegenwoordiger van alle Nederlanders, natuurlijk. Maar ook een beetje meer van die van Groningen. We wensen hem heel veel succes vanaf deze plek op het nationale toneel als volksvertegenwoordiger. En hij realiseert zich inmiddels, ook door de bewegingen die wij al hebben gemaakt, dat hij ook een lobbyobject is geworden. Daar gaan we mee door.

Dan gaan we verder met de toelating van de opvolger van de heer Rep: dat is de heer Akloe namens de PVV. U kent hem eigenlijk al een tijdje als fractievertegenwoordiger. Dat begint met het instellen van een ad-hoccommissie voor het onderzoek van de geloofsbrieven. Ik benoem daarvoor mevrouw Da Silva Pinto, de heer Ten Rae – die inmiddels is gearriveerd – en de heer De Boer tot leden van deze commissie. En ik schors de vergadering zodat deze commissie haar zware werkzaamheden kan verrichten.

[Schorsing]

De VOORZITTER: Het woord is aan de voorzitter van de commissie voor de geloofsbrieven. En de vergadering is heropend, *by the way*.

De heer DE BOER (voorzitter commissie onderzoek geloofsbrieven): De commissie heeft het onderzoek naar de geloofsbrieven van de heer Akloe uitgevoerd. De commissie heeft het volgende geconstateerd. De heer Akloe heeft de benoeming van het centraal stembureau geaccepteerd. Uit het uittreksel uit de Basisregistratie Personen blijkt dat de heer Akloe in de provincie Groningen woonachtig is, in het bezit is van de Nederlandse identiteit en niet uitgesloten is van het kiesrecht. De heer Akloe heeft geen onverenigbare openbare betrekkingen. De commissie van mening dat voor de heer Akloe niets in de weg staat om te worden toegelaten tot deze Staten.

De VOORZITTER: Dan moesten we dat maar doen!. Ik dank de voorzitter van de commissie voor de geloofsbrieven en ik vraag de bode om het Statenlid binnen te leiden. Ik verzoek u allen om te gaan staan. Meneer Akloe, u hebt aangegeven dat u de eed wilt afleggen. Dat heeft een bepaald vormvereiste. Ik lees die aan u voor, vraag ik daarop te antwoorden 'Zo waarlijk helpe mij God almachtig' en terwijl u dat doet, uw arm en twee vingers op te steken. [Doet dit voor.]

Ik lees voor: *'Ik zweer dat ik, om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer dat ik om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen.'* [Hierna neemt de voorzitter de eed af bij de heer Akloe, waarna hij formeel is beëdigd als Statenlid van de provincie Groningen.]

Dan ben ik de eerste die u mag feliciteren met uw toelating tot de Staten, meneer Akloe.

De heer AKLOE (PVV): Dank u wel!

De VOORZITTER: En ik schors de vergadering, zodat de Staten u kunnen feliciteren.

[Schorsing]

Mededelingen, regelen werkzaamheden en vaststelling agenda

De VOORZITTER: Dames en heren! Dames en heren, de vergadering is heropend.

We komen bij een punt om op te letten. Dat geldt ook voor de fractie van GroenLinks. Want we gaan de werkzaamheden regelen. Er zijn mondelinge vragen bij mij aangekondigd voorafgaand

aan deze vergadering door de fractie van de ChristenUnie. Die vragen gaan over de uitlatingen van het lid Moes op X over het regenboogzebrapad in Appingedam.

Dan was er een agenderingsverzoek van de SP en de Partij voor de Dieren over de zoeklocaties voor munitiedepots, maar ik geloof dat dat anders wordt? Mevrouw Bakker?

Mevrouw BAKKER (SP): Ja voorzitter, dat klopt. Wij hebben helaas begrepen dat er op dit moment niet voldoende steun is om dit punt te agenderen. We willen graag in het presidium bespreken hoe we dat dan alsnog kunnen agenderen. Maar ik wil er wel graag nog namens ons en de Partij voor de Dieren mondelinge vragen over stellen.

De VOORZITTER: Dan stel ik voor dat we die aan het eind van de agenda neerzetten bij de andere mondelinge vragen. Dus na de bespreekpunten en vóór de hamerstukken.

Dan zijn er de bespreekpunten. We hebben de Brede Analyse van zoutwinning, we hebben de situatie in Ter Apel, we hebben het Inpassingsplan Windpark Eemshaven-West, we hebben de Faunabeheerplannen 2024 en we hebben een motiedebat over de aanbevelingen van de Noordelijke Rekenkamer over het provinciaal fietsbeleid. U kijkt niet verrast terug.

Nou, na de bespreekpunten doen we dan dus de mondelinge vragen. Dan zijn er nog enkele hamerstukken en dan zijn er de gebruikelijke overzichten van ingekomen brieven en de notulen van de vorige vergaderingen in juli jongstleden.

De spreektijd. Vijf bespreekpunten, waaronder één motiedebat. Ik zou zeggen: dat is negen minuten per fractie voor de hele vergadering. Ik kijk even rond of daar bezwaar tegen bestaat. Ik vind het ook wat aan de lange kant. Nee? Zullen we het zo doen? En mijn voorstel is om bij de zoutwinning en bij het Windpark Eemshaven-West maximaal zeven interrupties per agendapunt per fractie toe te staan en bij de overige agendapunten denk ik eigenlijk dat een maximum niet nodig is. Ik kijk even of u dat met mij eens bent. Dan doen we dat zo. Kunt u instemmen met deze agenda, de hoeveelheid spreektijd en het aantal interrupties? Ik zie dat daar van de kant van de ChristenUnie behoefte is aan een reactie.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Ja, voorzitter, mijn fractie zou graag willen voorstellen om ook bij het punt over het faunabeheer wel een maximumaantal interrupties vast te stellen.

De VOORZITTER: Oké, dan doen we dat. Dan is dat ook zeven.

Dan neemt de heer Moes straks even de voorzittershamer over als ik de Staten te woord sta over Ter Apel. Dat komt de zuiverheid van de rollen denk ik ten goede. En het kan zijn dat de heer De Wit mij in de loop van de dag ook een blokje gaat vervangen: dan weet u dat alvast.

[Agenda conform vastgesteld]

2. Bespreekpunten

A. Brede analyse zoutwinning in de provincie Groningen

De VOORZITTER: Zullen we dan beginnen met het eerste bespreekpunt? Dat is de brede analyse van de zoutwinning. Dat is een stuk dat behoorlijk intensief is voorbereid. Er was een *expertmeeting* aan het begin van deze maand, er was een heel uitgebreide commissievergadering inclusief de inbreng van sprekers en tussen de commissievergadering en deze Statenvergadering door hebt u ook nog een flinke bos nagezonden brieven ontvangen. Ik denk dat het goed is om ons te realiseren dat vandaag, ondanks deze intensieve voorbereiding, geen concreet besluitpunt voor de Staten voorligt over de zoutwinning, maar dat de brede analyse en de opbrengst van het debat wel kunnen worden meegenomen door het College, bijvoorbeeld bij het opstellen van de Omgevingsvisie. Dus u geeft hier echt richting aan het College.

Nou, gewapend met deze kennis, zal ik de heer Nieboer vragen om het bal te openen namens de BBB? Het woord is aan de heer Nieboer.

De heer NIEBOER (BBB): 'Nee, tenzij...' Gedeputeerde Top sprak het duidelijk uit in de commissievergadering van afgelopen woensdag. Voor de BBB betekent dit: 'nee, tenzij de veiligheid van mijnbouw in onze provincie écht veilig is en kan'. Ook zullen wij zwaar inzetten op het

voorzorgsprincipe. Onze inwoners kunnen daarop rekenen. Nee, tenzij de schadeafhandeling nu voor eens en voor altijd goed geregeld gaat worden.

We hebben in dezelfde commissievergadering van vorige week duidelijk onze standpunten verwoord en zien de uitgezette acties van Gedeputeerde Staten, zoals uitgesproken door gedeputeerde Top en eerder ten aanzien van de uitstootproblematiek van Nedmag door gedeputeerde Van Dekken, met vertrouwen tegemoet.

Voorzitter, het belang van de zoutwinning voor onze economie moge duidelijk zijn. De BBB hecht er waarde aan om uit te spreken dat de werkgelegenheid, die de mijnbouw in onze provincie met zich meebrengt, ook een topprioriteit is. Het verbaasde ons vorige week in de commissievergadering te horen dat er nogal miskend werd gedaan over de aantallen en belangrijkheid van deze banen en functies. Het gaat om honderden, zo niet duizenden directe of indirecte banen in of in de directe omgeving van de provincie Groningen. Theoretisch en praktisch opgeleide functies en vergeet daarbij ook niet de onderzoeksbanen die telkens nieuwe innovaties of producten en productieprocessen in de zoutindustrie opleveren.

Daarom is het voor de BBB erg belangrijk dat eenieder zich realiseert dat het eventuele banenverlies in deze sector enorm veel impact heeft op de medewerkers in deze industrie en daarmee in een veelvoud op hun gezinnen.

Ik sluit met een vraag aan de gedeputeerde. Al enige jaren geleden is er veelvuldig onderzoek gedaan naar een zoutmeer in het winningsgebied van Nedmag. In vele landen waar ook aan zoutwinning wordt gedaan, zijn de mijnen toeristische trekpleisters geworden. Zou de gedeputeerde, die beide portefeuilles zout en toerisme in haar pakket heeft, willen onderzoeken of dit ook een kans is voor het toerisme en de werkgelegenheid in onze provincie? Het zou geweldig zijn als we naast een Meerstad en een Blauwestad over één of over vele jaren ook een Zoutmeerstad in onze provincie hebben.

Mevrouw BAKKER (SP): Ja voorzitter, ik stond er al een tijdje. Dus ik ga weer even een beetje terug in het betoog van de heer Nieboer. Ik hoor de heer Nieboer aangeven dat hij het belang van de economie en de werkgelegenheid heel erg belangrijk vindt en dat die zwaar meewegen in de overwegingen die de heer Nieboer aangaf. Dat begrijpen wij als SP. Maar wij hebben ook kritiek geuit op hoe die cijfers tot stand waren gekomen in het rapport dat we gekregen hebben. Ik ben heel erg benieuwd of de BBB de cijfers, zoals ze in het BDO-rapport stonden, zo aanneemt of ook vindt dat die eigenlijk beter onderbouwd zouden moeten worden.

De heer NIEBOER (BBB): Wij putten uit dezelfde informatie wat dat betreft. Maar ik heb meer informatie gevonden. Op het internet kun je nog veel meer informatie vinden over het aantal arbeidsplaatsen dat hier aan deze industrie, de mijnbouw, gerelateerd is. En daarmee zijn wij aan het tellen gegaan en dan kom je eigenlijk tot veel meer dan datgene van wat er in dat rapport naar boven is gekomen en dan wat blijkbaar door de zoutindustrie is verstrekt.

Mevrouw BAKKER (SP): Kijk, we kunnen allemaal een beetje googlen op internet en we kunnen, net als degene die het rapport heeft opgesteld, cijfers nemen van Nedmag en Nobian en een soort eigen interpretatie daaraan toevoegen. Maar ik wil toch heel graag zien dat we dit baseren op werkelijke cijfers die goed zijn onderbouwd. En ik hoop dat ik de BBB daarmee aan haar zijde vind. We hebben dat in de commissie ook al aangegeven. Want nu is het gewoon te veel gebakken lucht om echt een besluit op te kunnen vormen.

De heer NIEBOER (BBB): Dat kan ik wel beamen, dat je van de goede cijfers uit moet gaan. Alleen, ik denk dat als je gaat googlen en je kom instituten als het CBS en dat soort zaken en je kunt daarin zien wat de werkelijke cijfers zijn, dan ga ik niet alleen van de cijfers uit die door de zoutindustrie verstrekt zijn. Dat zijn voor mij wel de minimale waarden. Maar als je het verder onderzoekt, kan het nog wel veel breder en veel meer zijn. Dus staat u mij toe dat ik op gegeven moment wel de cijfers van erkende instituten benaderd heb en bekeken heb.

De VOORZITTER: Mevrouw Bakker, ten slotte.

Mevrouw BAKKER (SP): Maar is de heer Nieboer het dan wel met de SP eens dat wij hier met elkaar eigenlijk deze besluiten moeten baseren op dezelfde, juiste cijfers en niet op cijfers die geïnterpreteerd zijn en alleen van twee partijen komen?

De heer NIEBOER (BBB): Ik denk wel dat we moeten proberen, om dezelfde uitgangspunten te hebben. Maar ik vraag me dan wel af op een gegeven moment wat u nou precies zoekt. Want wij zoeken op een gegeven moment – ja, dan mag u weglopen en de andere kant op gaan kijken, maar misschien kunt u ook even later. Ik denk dat er op een gegeven moment zo veel bekend is over hoeveel werkgelegenheid deze industrie met zich meebrengt. En of ik dan over honderd of duizend over zo veel te meer praat: het enige wat ik hierbij aan wil geven, is dat er misschien ook wel echt eens even gekeken mag worden dat we het hebben over veel emotie die in het aardbevingsgebied leeft, met allerlei schades die daaruit gekomen zijn. Maar ik zou u toch ook wel willen vragen om alstublieft een klein beetje rekening te houden met de emoties die er in de gezinnen leven van de bedrijven waar heel gemakkelijk van wordt gezegd: we gooien ze de deur maar uit. Dus van die relatie wil ik graag dat u die legt.

De heer ZWART (PvVN): Ik wil even teruggaan naar het begin van het betoog van de BBB, waarin gezegd wordt: 'nee, tenzij' en 'alleen als het écht veilig is voor de inwoners'. Wat is 'écht veilig'? En als het SodM zegt: het is nu veilig, maar wij twifelen aan de toekomst, hoe interpreteert de BBB dat dan?

De heer NIEBOER (BBB): De interpretatie van 'écht veilig' – dat ben ik helemaal met u eens – is dat wij 100 procent veilig niet kunnen garanderen. Ik denk dat niemand dat kan. Maar u stelt hier wel een vraag aan een veiligheidsdeskundige. Dus wat dat betreft denk ik dat ik de materie achter het begrip 'veiligheidskunde' wel heb. Maar ik ben het helemaal met u eens. U hebt misschien ook heel goed geluisterd naar dat de BBB zegt dat naast de absolute veiligheid wij ook het voorzorgsprincipe heel streng en heel strak zullen gaan beoordelen als dat aan de orde komt.

De heer ZWART (PvVN): Ik stel de vraag aan de woordvoerder van de BBB en niet aan een veiligheidsdeskundige – dat op de eerste plaats. En op de tweede plaats: als op dit moment het SodM zegt, voorzitter, dat het veilig is maar in de toekomst mogelijk onveilig is, zou je dan niet moeten stoppen?

De heer NIEBOER (BBB): Ik denk dat er meer mitsen en maren in hetzelfde verslag staan. Dus ik denk dat je, alleen daarop gebaseerd, nu niet het besluit kunt nemen dat we alles direct onmiddellijk gaan stoppen. Ik denk dat het veel breder ligt en ik denk dat de interpretatie van het SodM ook veel breder is. Dus ook daar gaan wij naar kijken.

De VOORZITTER: De heer Zwart, ten slotte.

De heer ZWART (PvVN): Ten slotte, voorzitter. Mag ik de woorden van de BBB dan zo interpreteren dat we doorgaan totdat het écht misgaat?

De heer NIEBOER (BBB): Dat zijn uw woorden, dat zijn niet onze woorden. Ik denk dat ik in de eerste alinea's van mijn betoog heel duidelijk het 'tenzij'-principe heb proberen over te brengen. We gaan nu niet de commissievergadering weer overdoen. Ik denk dat wij daar ook voldoende over gezegd hebben.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Voorzitter, ik hoor de woordvoerder van de BBB zeggen: een zoutmeer als recreatie en kansen voor de arbeidsmarkt. Is de BBB ervan op de hoogte dat Nedmag daar waar de winning plaatsvindt, inderdaad een heel grote badkuip heeft staan? Begrijp ik het dan goed dat u het gewoon accepteert dat daar gewoon een meer komt rondom Veendam?

De heer NIEBOER (BBB): Dat accepteer ik zeker niet, zo moet u het niet opvatten. Ik weet dat er gewoon onderzoeken gedaan zijn in het verleden en ik heb niet kunnen vinden waarom dat eventueel niet door zou kunnen gaan. En ik denk dat een zoutmeer misschien – misschien! – een kans biedt. Ik heb wat gegoogled over toerisme in relatie tot zoutmijnen en dan zijn er heel wat mogelijkheden. Maar ik zeg niet dat er zoutmeer moet komen, ik vraag alleen maar of daar misschien onderzoek naar gedaan kan worden, zodat we er misschien nog enige positiviteit uit kunnen halen. En ook al zou de productie stoppen, dan moet er nog heel wat afgelaten worden op die mijnen de komende jaren. Want we moeten ergens met dat product heen, dus misschien kunnen we ook ten voordele gaan gebruiken.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Ja, voorzitter, ik ben me zeer terdege bewust van het feit dat het nog jaren doorgaat, deze industrie. Daarbij ook de emoties van de inwoners die wij ook hebben gehoord

tijdens het inspreken in het geheel. Emotionele schade is ook een gevoel van veiligheid. Alleen als het veilig kan: daar hoort mentaal welzijn wat D66 betreft wel bij. Hoe kijkt de BBB hiernaar?

De heer NIEBOER (BBB): In de overweging 'tenzij' zullen wij zeker de mentale schade heel zwaar mee laten wegen.

De VOORZITTER: Mevrouw Benjamins, ten slotte.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Nou, dat is dan ongelooflijk fijn om te horen. Dan hoop ik dat de BBB de woorden van de sprekers, die wij hier hebben gehoord, ter harte neemt en dit stuk dan meeneemt voor de besluitvorming.

De heer NIEBOER (BBB): Als u de BBB goed kent, dan zou u ook kunnen weten dat wij zeker heel serieus naar alle omwonenden over de hele problematiek in de provincie Groningen luisteren. We gaan naar de inwoners toe, we gaan naar de streken waar een en ander gebeurt. Dus wij gaan écht in de volle breedte naar de inwoners luisteren en daar acteren wij op.

De heer ROEMERS (PvdA): Voorzitter, afgelopen woensdag hebben we uitgebreid met elkaar gesproken over de brief en de daarbij horende documenten. Zoals gezegd: een gebied dat de belofte had om een voordeel te hebben van de zoutwinning en nu, veertig jaar later, anders moet concluderen. Scheuren en bodemdaling is een feit. Niet alleen fysieke schade, maar ook mentaal. En dat het stopzetten van zoutwinning een ingewikkeld proces is, dat weten wij, maar ook de bewoners. De sprekers hebben tijdens de commissie heel duidelijk en inhoudelijk laten wat er speelt, hoe het voelt en wat er nodig is.

Tijdens de commissie hebben wij aangegeven dat wat ons betreft het voorzorgsprincipe leidend moet zijn, op basis van de in 2020 vastgestelde Nota Ondergrond, waarin bepaald wordt dat bij eventuele nieuwe activiteiten in de eerste plaats de veiligheid gegarandeerd moet zijn. Wat de Partij van de Arbeid betreft dient dit ook de mentale veiligheid te zijn. Met de wetenschap van nu en het rapport 'Groningers boven gas' in het achterhoofd willen wij graag dat het College zich er hard voor gaat maken om de putten die nog niet geactiveerd, zoals VE-5 tot en met VE-8, niet in gebruik te nemen en dit aan het ministerie van Klimaat en Groene Groei mee te geven. Kan het College hier zijn reactie op geven?

Mevrouw BAKKER (SP): Goed te horen dat de Partij van de Arbeid in ieder geval de putten van Nedmag ook niet wil ontwikkelen. Maar hoe zit het met de putten van Nobian?

De heer ROEMERS (PvdA): Uiteindelijk gaat het voor ons over het voorzorgsprincipe. Dus alle putten die eigenlijk nog geboord moeten worden en die er nog niet zijn, kunnen we nog niet activeren. Dat is voor ons belangrijk. We zien bij Nedmag bijvoorbeeld dat dat heel erg lastig is. Dat kan gewoon niet, die moet je aflaten: dat gaat nog jaren duren. Dus van deze putten weten we in ieder geval zeker dat als we die nu gaan activeren, we daar nog jaren en jaren last van gaan hebben.

Mevrouw BAKKER (SP): Ik hoor toch nog niet helemaal een antwoord op mijn vraag. Ik zou wel wat harder van de PvdA willen horen of dat ook betekent dat zij nu pleiten voor geen nieuwe ontwikkelingen in het gebied van Nobian.

De heer ROEMERS (PvdA): Wij pleiten voor geen nieuwe boringen voor zoutwinning.

De VOORZITTER: Mevrouw Bakker kijkt tevreden.

Mevrouw BAKKER (SP): Mmmhhh... Dus én voor Nedmag, én voor Nobian: beide niet?

De heer ROEMERS (PvdA): Ja, volgens mij doen ze beide aan zoutwinning. Dus volgens mij heb ik daarmee het antwoord gegeven. Het gaat om nieuwe boringen, hè? Nieuwe.

De rapporten zijn vooral het grote hosannaverhaal van de bedrijven Nobian en Nedmag. En wat ons betreft wordt het tijd voor een hosannaverhaal voor de bewoners, waarbij de omgekeerde bewijslast moet gelden. Dus laat alle schadeafhandelingen lopen via het IMG en niet via de Commissie Mijnbouwschade. Ondanks – zoals we begrepen tijdens de commissie – dat het bij de juiste plek aankomt, maakt het nog niet direct overzichtelijk. De inwoners verdienen dezelfde behandeling als de mensen in het aardbevingsgebied: Groningers boven zout.

Mevrouw BENNETT (GroenLinks): Tijdens de commissievergadering heeft onze fractie zich duidelijk uitgesproken tegen de zoutwinning. Dus vandaag wil ik het eigenlijk vrij kort houden. Wat ons betreft wordt de zoutwinning, zo snel als haalbaar is, afgebouwd, omdat deze wat ons betreft niet samengaat met de waarden van een leefbare omgeving waarin de inwoners veilig kunnen leven en er goed voor onze planeet wordt gezorgd. We noemden al eerder dat de zoutwinning wat ons betreft akelig veel overeenkomsten heeft met de gaswinning. Wat ons betreft is het noodzakelijk om nu in te grijpen, zodat we een volledige herhaling van de gaswinningsellende voorkomen. We dienen daarom ook graag de motie die straks ingediend zal worden door de SP, mede in.

In de commissievergadering hebben we ook aangegeven dat de op de handen zijnde nieuwe Mijnbouwwet vanuit Den Haag wat ons betreft een belangrijke kans biedt om de juridische kaders op zo'n manier aan te passen dat het uitgangspunt van eventuele mijnbouwactiviteiten niet meer is of het fysiek veilig kan, maar of het überhaupt verantwoord of wenselijk is om aan mijnbouw te doen. We dienen daarom graag ook de motie van D66 mede in, die straks wordt ingediend.

Mevrouw DONKER (ChristenUnie): Vorige week werd tijdens de commissievergadering breed geconstateerd dat zowel onder PS als onder GS het besef leeft dat veiligheid voor onze inwoners altijd voorop moet staan bij het al dan niet toestaan van mijnbouwactiviteiten en dat veiligheid verdergaat dan alleen fysieke schade aan gebouwen. De ChristenUnie-fractie is blij met deze constatering en volgt op het gebied van veiligheid de adviezen van het Staatstoezicht op de Mijnen.

Ik ben blij met de toezegging van de gedeputeerde dat het College zal aandringen op de verfijning van het NAP-meetnetwerk voor de Commissie Mijnbouw, die daarom vroeg in de *expertmeeting*. Ik ben ook blij met de toezegging dat het College inzet zal plegen om te komen tot een verzoek richting het KEM tot het ontwikkelen van *tools* om emissie-effecten op het milieu te meten.

In de commissievergadering gaf ik aan dat onze fractie kritisch is op de monitoring op gezondheid en milieu. Dat is namelijk het aspect van de zoutwinning waar de provincie verantwoordelijk voor is. In de schriftelijke beantwoording op onze vraag wat het College doet om deze monitoring te verbeteren, werd verwezen naar het definitieve rapport 'Verkennd onderzoek naar de luchtkwaliteit rondom Nedmag Veendam' dat in oktober uitgebracht zal worden naar de gezondheidskundige risicobeoordeling naar aanleiding van dit rapport. Mijn fractie ziet hiernaar uit en zal dit kritisch volgen.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Vorige week in de commissievergadering deed gedeputeerde Top een aantal belangrijke uitspraken. Uitspraken die wij als fractie van Groninger Belang volledig ondersteunen. Daarom herhalen wij in het kort deze uitspraken. De gedeputeerde is voor één loket voor alle mijnbouwschade – lees: schadefonds – waarbij het via een heldere en toegankelijke schaderegeling voor inwoners mogelijk moet zijn, alle aan mijnbouw gerelateerde schade te claimen. Vergoeding moet plaatsvinden op basis van omgekeerde bewijslast. Zij is het eens met een gebiedsfonds voor inwoners in de indirecte omgeving, een nulmeting aan huizen, trillingsmeters en volledige monitoring van cavernes moet onderdeel uitmaken van de voorwaarden om veilig te kunnen winnen en op tijd schade te kunnen voorkomen. Alle kosten en risico's voor het veilig afsluiten zijn voor rekening van de mijnbouw en dit moet juridisch geborgd worden voor de toekomst.

Specifiek vroegen wij, in het belang van de omwonenden rondom de huidige cavernes in Ommelanderswijk en Zuidwending, opnieuw te kijken naar de ontsluiting van deze dorpen richting de N366. Gedeputeerde Top gaf hierbij aan, hiermee aan de slag te willen gaan.

Duidelijk mag zijn dat de problematiek van de zoutwinning en opslag de leefomgeving onder druk zetten. In het verleden heeft de provincie zich voornamelijk laten leiden door economische belangen. Dit moet veranderen. Bodem, lucht en water moeten veel beter beschermd worden. Als veiligheid niet gegarandeerd kan worden, moeten er geen vergunningen voor nieuwe boringen verstrekt worden. Bij de magnesiumzoutwinning zou het accent moeten liggen op het beheersbaar houden van de bodemdaling. Functieverlies door bodemdaling moet te allen tijde voorkomen worden. De provincie moet zich in haar advies ten aanzien van de nieuwe Mijnbouwwet hier hard voor maken.

Verder pleiten wij ervoor dat het SodM een prominentere rol krijgt in de advisering richting het Rijk dan de Mijnraad. De provincie zou zich hier in haar adviezen eveneens hard voor moeten maken richting de Staat. Slechts dan staat 'veilig, verantwoord en schadevrij winnen' centraal.

De heer ZWART (PvVN): Ik hoor Groninger Belang zeggen: 'het beheersbaar houden van de bodemdaling'. Betekent dit dat bodemdaling wel goed is zolang er maar geen schade aan de funderingen komt? Zolang er maar niet extra latere werken aangelegd moeten worden? Zolang de boeren maar droge grond houden? Of heeft Groninger Belang daar toch een andere mening over?

De heer BAKKER (Groninger Belang): Het 'beheersbaar houden' betekent dat enige bodemdaling er gewoon plaats zal vinden – dat moge duidelijk zijn. Maar eigenlijk pleiten we ervoor om dat enorm goed te gaan monitoren. En als dat gewoon anders loopt en het te veel wordt, dan moet er worden ingegrepen.

De heer ZWART (PvvhN): Voorzitter, monitoren betekent dat je heel goed oplet. En als de bodem zakt, dat je dat iets moet gaan doen. Wie moet dat doen volgens Groninger Belang? En wanneer moet dat gebeuren? Op het moment dat de inwoners klachten krijgen of moeten we daar ruim vooraf al mee beginnen?

De heer BAKKER (Groninger Belang): Nou, ik denk dat we het monitoren actief zouden moeten doen en de provincie daar ook een rol bij speelt om te zorgen dat het ook werkelijk gebeurt en daarbovenop te zitten om die metingen te volgen. Dus niet wachten tot er een reactie uit de omgeving komt, maar zelf in actie komen als er wat gebeurt.

De VOORZITTER: De heer Zwart, ten slotte.

De heer ZWART (PvvhN): Voorzitter, dan vraag ik mij af welke actie Groninger Belang voorstelt die de provincie zou moeten ondernemen na het monitoren.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Ja, ik denk dat in het uiterste geval, als het enorme bodemdaling tot gevolg heeft en het ook schade en andere gevolgen zou hebben, we dan als provincie zouden moeten ingrijpen, voor zover we dat kunnen.

De heer BENNEMA (VVD): Net als in de commissie wil de VVD ook hier waardering uitspreken voor de georganiseerde *expertmeeting*. Wij vinden het echt heel belangrijk om veel kennis van de zoutwinning te hebben en ook in gesprek te gaan met zowel bedrijven, wetenschappers als inwoners. En dat hebben we ook gedaan de afgelopen tijd.

Voor de VVD is wel duidelijk dat de zoutwinning een belangrijke rol speelt in de Groninger economie en als schakel in de chemische industrie. Een activiteit waarvan wij denken dat daar eigenlijk zeker niet op korte termijn een alternatief voor is en zeker ook voor het hele industriële cluster in Oost-Groningen. De zoutwinning en aanverwante industrieën bieden ook heel veel werkgelegenheid – en de BBB is daar ook al uitvoerig op ingegaan.

Als wij de zoutwinning van belang vinden voor Groningen, dan is het wel goed om na te denken over welke voorwaarden wij willen stellen waaronder die winning plaats kan vinden. Er zijn zorgen onder inwoners die we serieus moeten nemen. Een absolute voorwaarde voor de VVD is dan ook de veiligheid en ook de borging van eventuele schade. De VVD vindt het belangrijk dat wij ons bij die afwegingen wel laten leiden door de bevindingen van wetenschappelijke instanties, zoals TNO of het Staatstoezicht op de Mijnen. In de discussie kreeg de VVD tijdens de commissie in ieder geval de indruk dat het niet alleen om objectieve feiten gaat, maar ook veel subjectieve gevoelens die een rol spelen en vergelijkingen met de gaswinning. Maar de VVD roept op om vooral te kijken naar de zaken zoals ze zijn en oog te hebben voor deze geobjectiverde feiten.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Ja, een geobjectiveerd feit is natuurlijk ook de Mijnbouwwet die aan verandering onderhevig is en in Den Haag op tafel ligt. Dus ik ben erg benieuwd naar hoe meneer Bennema naar de nieuwe Mijnbouwwet kijkt en de woorden die zijn gezegd over de veiligheid en 'nee, mits...'.

De heer BENNEMA (VVD): Ja, daar nemen wij ook kennis van, van de Mijnbouwwet die in de Tweede Kamer ligt. Ik denk ook – dat hebben we al vaker gezegd – dat we hier moeten uitkijken dat we niet Den Haagje gaan spelen en ook helemaal achter de komma alle feiten en inhoud gaan behandelen. Ik denk dat wij ook moeten kijken wat onze rol hier als provincie is, ook in het proces van de hele mijnbouw en ook in de Omgevingsvisie wat daarbij van belang is.

Over de Mijnbouwwet kan ik zeggen dat wij goed contact hebben met onze Tweede Kamerfractie over hoe die moet worden vormgegeven. Nou ja, dat 'nee, tenzij...' betekent inderdaad al dat je die veiligheid heel goed moet bekijken, zodat je ook vanwege het voorzorgsprincipe ook gewoon goed moet kijken wat de basis is waarop wij deze mijnbouw wel willen toestaan. Nou, dat gaat op basis van wetenschappelijke inzichten en dat zal geborgd moeten worden in de Mijnbouwwet.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Wat fijn dat meneer Bennema goed contact heeft met zijn fractie in Den Haag en dat de lijntjes kort zijn. Dan hoop ik ook dat meneer Bennema steunt dat die Mijnbouwwet geen uitstel duldt en dat we zo snel mogelijk een nieuwe mijnbouwwet nodig hebben.

De heer BENNEMA (VVD): Nou ja, wat ik als partijlid verder doe, dat doen we vooral in de partij. Maar het is gewoon van belang en daarom volgen wij hem ook wel dat die veiligheid en alles wat daarin moet staan, goed geborgd is. Maar we moeten wel aan de Tweede Kamer laten wat des Tweede Kamers is.

Mevrouw BENNETT (GroenLinks): Ja, ik zou aan de heer Bennema willen vragen of hij kan onderbouwen waarom hij als volksvertegenwoordiger objectieve feiten belangrijker vindt dan subjectieve belevingen van een zeer groot aantal inwoners.

De heer BENNEMA (VVD): Dat is een goede vraag. Want die subjectieve belevingen zijn wel dégelijk belangrijk. En daar moet je ook oor en oog voor hebben en daar moet je ook op ingaan. Het is ook wel aardig om te kijken in het proces hoe je daarmee omgaat. Maar uiteindelijk is het wel zo dat je moet kijken wat er feitelijk echt aan de hand is en of die gevoelens dan ook terecht zijn of niet of ook uit te leggen waardoor. Ik kan me heel goed voorstellen dat als je scheuren in je huis hebt, je dan denkt: dat komt daar en daar door. Maar er zijn allerlei factoren die spelen en het zou juist goed zijn dat mensen daar ook via uitleg een helder beeld van hebben. Dus in dat opzicht moet je je zorgen zeker aantrekken, maar die moeten wel ergens op gegrond zijn. Dat is eigenlijk onze stelling.

Mevrouw BENNETT (GroenLinks): Maar is de heer Bennema het ook met mij eens dat zeker niet onomstotelijk aangetoond is dat de objectieve feiten zo zijn dat de schade niet door zoutwinning veroorzaakt wordt?

De heer BENNEMA (VVD): Ik zit deze kronkels even te volgen. Er wordt hier nu heel absoluut iets gesteld, ik word een bepaalde hoek ingedreven. Zo hard als mevrouw Bennett het zegt, kan een wetenschapper dat ook nooit maken. Het klinkt ook een beetje als dat er bij twijfel schade zou zijn, 'ga er gelijk niet mee akkoord'. Dat gaat mij allemaal veel te ver. Je moet echt gewoon kijken wat de verwachting is. In de wetenschap heb je ook altijd een bandbreedte. Maar je moet wel kijken of het echt veilig is. In dat opzicht moet je gewoon de keuze maken en wij doen het altijd met beperkte kennis. Dat is zo. Je hebt nooit 100 procent zekerheid. Maar ik zou zeggen: wat wij weten over de zoutwinning en wat de wetenschappelijke conclusies zijn, hier ook in deze gepresenteerd, kun je niet zulke vergaande conclusies op gebaseerd als die ik hier zo door de lucht hoor vliegen.

De VOORZITTER: Mevrouw Bennett, ten slotte.

Mevrouw BENNETT (GroenLinks): Nee, dank u wel, voorzitter. Over het laatste zijn we het niet eens, maar dat mag. Dus tot zo ver.

De VOORZITTER: Dat ben ik met u eens. De heer Bennema.

De heer BENNEMA (VVD): Precies. Dan kunnen we in het debat verdergaan.

Nou, ik heb al gezegd dat de commissiebehandeling wel een beetje een Tweede Kamercommissie leek, ook qua inhoud, hoe we daarop ingingen. Het lijkt ons dus goed om vooral bij die nieuwe Omgevingsvisie te kijken naar onze eigen rol en ook vooral in gesprek te blijven met allerlei partijen, ook met de partijen die zout winnen. Want met polarisatie bereik je weinig vooruitgang.

Wij zien ook bedrijven wel geneigd zijn om maatregelen te nemen. Kijk bijvoorbeeld naar Haaksbergen: daar is ook het causaal verband, de bewijslast, omgedraaid. Ook daar is een zoutwinningsfonds ingesteld, een schadefonds, zonder dat er gelijk een wettelijke basis voor nodig was. En er is bijvoorbeeld ook een mediator aangesteld – daar zou het College misschien ook over na kunnen nadenken – als procesbegeleider. Iemand die wat verder van iedereen af staat en die ook voor iedereen toegankelijk is om een oplossing te bewerkstelligen. Dat zijn zaken waar wij het liefst aan zouden willen werken vanuit de provincie. Dus een redelijke dialoog en verder komen: daarmee komen we verder dan met ongezouten opinies.

Mevrouw BAKKER (SP): De SP heeft zich de afgelopen jaren duidelijk uitgesproken tegen verdere activiteiten in de Groningse bodem. Het is bemoedigend dat andere partijen en het College zich

steeds kritischer uiten over zoutwinning. De reactie van de gedeputeerde in de tweede termijn tijdens de commissie heeft hierin bijgedragen.

Toch hopen wij dat er meer lef getoond wordt, door duidelijk te maken dat de provincie een einde wil aan de winning. Daarom dien ik met een aantal andere partijen deze motie in.

De VOORZITTER: Ik heb een motie met de briefhoofden van de SP, GroenLinks, Volt en de Partij voor de Dieren. Daar staat boven 'Stoppen met winnen' en het volgnummer 161. Die motie eindigt in het volgende verzoek aan het College van Gedeputeerde Staten:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 25 september 2024,

Constaterende dat:

- er grote zorgen spelen bij inwoners in onze provincie over de veiligheid van zoutwinning door Nedmag en Nobian;
- deze zorgen al verscheidene jaren worden geuit richting de verschillende overheidslagen;
- er nog geen duidelijkheid is over hoe zoutcavernes van Nedmag en Nobian in de toekomst veilig afgesloten kunnen worden;
- er meerdere incidenten hebben plaatsgevonden bij de winning van zout, zoals bij Nedmag een scheur in het zoutdak waarbij miljoenen liters diesel en pekkel zijn weggelekt, ongelijkmatige (diepe) bodemdaling, problemen met de waterhuishouding van het gebied voor opdeling in kleine peilvakken; bij Nobian trillingen (lichte aardbevingen) in cavernes, bodemdaling en pekkelkage;
- er in de toekomst nog meer incidenten verwacht worden, waarbij het SodM zelfs de mogelijkheid van *sinkholes* niet uitsluit;
- schadevergoeding (fysiek en mentaal) tot op heden nog nooit is uitgekeerd door Nedmag en Nobian;

Overwegende dat:

- het SodM aangeeft dat de zoutwinning 'kantje, kantje' is qua veiligheid: het voorzorgsprincipe dient dan toegepast te worden;
- het Rijk kennelijk voor Nobian volop kansen ziet en investeringen doet om juist verder in te zetten op het winnen van zout en de opslag van stoffen, en mogelijk kernafval, in de cavernes, omdat dit gezien wordt 'als van nationaal belang voor de energietransitie', maar op grond van de veiligheid het voorzorgsprincipe leidend dient te zijn;
- de inwoners van het zoutwinningsgebied ook al schade hebben van de gaswinning als gevolg van gestapelde mijnbouw;
- de zoutwinning het gebied ook onomkeerbare schade toebrengt aan de woon- en leefomgeving (brede welvaart);
- er al meer dan genoeg ellende in onze provincie is door de gevolgen van de gaswinning;
- van gaswinning ook heel lang werd gedacht dat dit veilig kon en we nu wel beter weten;
- de overheid een zorgplicht heeft richting de huidige en toekomstige generaties;

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten zich duidelijk uit te spreken tegen:

- de ontwikkeling van nieuwe zoutcavernes (ook geen proef- en evaluatieboringen) in onze provincie;

en

- zich in te zetten om te komen tot een afbouwplan voor zoutwinning door Nedmag en Nobian, waarbij veiligheid en economische belangen in de regio gewaarborgd zijn, met aandacht voor de volgende punten:

1. veilig afsluiten van de cavernes met een niet-schadelijke stof om verdere bodemdaling te voorkomen;
2. Nedmag en Nobian blijven verantwoordelijk voor vervolgschade door zoutwinning of andere bedrijfsactiviteiten;
3. onderzoek naar alternatieven voor de bedrijfsvoering van de winningsbedrijven; hierbij is van belang dat er gezocht wordt naar duurzame oplossingen en behoud van werkgelegenheid voor de regio;
4. een sociaal plan (of iets dergelijks) voor de werknemers, met aandacht voor omscholing en baangarantie;

En gaan over tot de orde van de dag.'

Deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw BENJAMINS (D66): In uw motie zegt u dat we ons moeten inzetten voor onderzoek en dat we ook een afbouwplan moeten regelen. Vindt u ook dat de provincie daar verantwoordelijk voor is? Niet u, voorzitter, maar mevrouw Bakker.

Mevrouw BAKKER (SP): Nou, voor het afbouwplan is het denk ik van belang dat alle betrokken partijen meegenomen worden in de totstandkoming ervan, dus ook de winningsbedrijven. Ik denk ook dat als wij als provincie – en natuurlijk uiteindelijk het Rijk – besluiten om geen nieuwe winning meer toe te laten, de bedrijven ook waarschijnlijk zelf wel op zoek zullen gaan naar alternatieven.

Maar we vinden het ook belangrijk omdat we als provincie ook zorgen hebben over werkgelegenheid in onze regio: dat is een belangrijk aandachtspunt dat ik ook tijdens de commissie heb gehoord bij meerdere partijen. Dan is het ook van belang dat we dit meenemen in dat afbouwplan. Ik denk dat het een samenwerking moet worden. Hoe dat precies tot stand moet komen, die kennis heb ik ook niet allemaal – nou, eigenlijk helemaal niet. Het is een suggestie van mij om dit mee te nemen. Maar ja, ik denk wel dat we daar toch een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor hebben in het kader van arbeidsmarkt en werkgelegenheid, waar wij als provincie zorg voor hebben.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Dus mevrouw Bakker zegt: stimuleer de bedrijven om met een afbouwplan te komen. Het is inderdaad zo dat wij een lastige positie hebben als provincie om daar wat van te vinden. Maar die verantwoordelijkheid kan ik snappen. Ziet mevrouw Bakker ook dat wij in de toekomst een tekort hebben aan arbeidskrachten? Ziet mevrouw Bakker ook toch nog wel een beetje hoop dat er altijd wel werk zal blijven voor dit soort mensen?

Mevrouw BAKKER (SP): Nou, ik kan niet in de toekomst kijken natuurlijk. Maar het is wel zo dat het klopt dat er in de technische branches nu natuurlijk niet heel veel arbeidsplekken ingevuld kunnen worden, dus dat daar kansen liggen. Maar het is natuurlijk ook zo dat als wij nu besluiten met elkaar om geen nieuwe winning toe te laten, het aflaten van de putten nog minstens tien jaar gaat duren. Dus in de tussentijd zullen er ook nog mensen werkzaam bij de bedrijven en is er ook genoeg tijd om bijvoorbeeld de provincie met de bedrijven zelf, maar met de FNV te kijken hoe we dan zorg gaan dragen voor de werknemers in de toekomst.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Ja, ten slotte, voorzitter. Ja, ik had zelfs al twintig jaar gehoord dat het nog wel twintig jaar duurt. Dus begrijp ik het goed dat mevrouw Bakker alle hoop heeft dat wij in twintig jaar tijd wij goede plannen kunnen verzinnen voor Groningen?

Mevrouw BAKKER (SP): Dat lijkt mij ook. En ik kan me nog goed de discussie tussen de VVD en D66 herinneren in de commissie, waarbij het ook ging over de creativiteit van ondernemers. Dus laten we daar ook hoop op vestigen.

De heer ROEMERS (PvdA): Een aantal vragen is al gesteld door D66, dus die kunnen we achterwege laten. Ik had nog een verduidelijkende vraag voor de SP. U geeft in het dictum aan: *'veilig afsluiten van de cavernes met een niet-schadelijke stof'*. Wat moet ik me daarbij voorstellen? Wat is een niet-schadelijke stof?

Mevrouw BAKKER (SP): Er worden op dit moment allerlei onderzoeken gedaan naar wat voor stoffen we zouden kunnen opslaan in de cavernes, ook in het kader van de energietransitie. Waterstof is in mijn ogen een risicovolle stof. Dus misschien is dat niet een stof die je zou moeten stoppen in de cavernes. Het is wel van belang dat er misschien iets van tegendruk gecreëerd wordt – dat hebben we ook tijdens de *expertmeeting* gehoord – omdat anders die zoutcavernes naar elkaar toe kunnen bewegen, waardoor je dus juist meer bodemdaling krijgt. Dus er moet iets bedacht worden om bodemdaling tegen te gaan. Maar wij zouden graag zien dat dat met een stof gebeurt. Niet met diesel of met waterstof, waarbij als je lekkage krijgt, je grote gevolgen krijgt voor de leefomgeving. Welke stof dat is, laat ik graag aan de experts over.

De heer ZWART (PvV): Voorzitter, zoals wij vorige week in de commissievergadering hebben gehoord, heeft de provincie Groningen slechts een adviserende rol bij de zoutwinning en komt de rijksoverheid met een vergunning. Als de rijksoverheid nu besluit, voorzitter, om door te gaan met het vergunnen van zoutwinningen, wat is dan de rol van de provincie daarna?

Mevrouw BAKKER (SP): Dat is wel een heel interessante vraag die meneer Zwart aan mij stelt. Ik denk dat hij ook wel zou kunnen invullen wat de SP dan graag zou zijn. In ieder geval niet de houding

van 'we gaan er niet over', maar een houding van verzet en misschien wel juridische strijd tot aan de Raad van State – wat we bij de gaswinning ook hebben gedaan.

De heer ZWART (PvN): Voorzitter, deze discussie over de zoutwinning loopt al heel lang. En ik ben bang – dat geef ik eerlijk toe – dat wij vanuit Groningen dat proces niet zullen winnen. Nou hoor ik de afgevaardigde van de SP zeggen: dan gaan we actievoeren. Maar dat doen we al, al jaren, met de SP voorop. Waarom denkt de SP dat dat zinvol zou zijn om dat alsnog weer te gaan doen met als opbrengst dat de zoutwinning definitief stopt? Hoe moet het anders aangepakt worden?

Mevrouw BAKKER (SP): Voorzitter, het is natuurlijk wel zo dat onder andere de SP zich hier altijd heel hard voor gemaakt, maar dat het nog niet breed gedragen werd in deze provincie. Daar zien wij gelukkig stappen vooruit. Ik denk dat dat al een eerste stap is, dat we duidelijk uitspreken hier in deze Staten, maar ook als provinciaal bestuur: wij willen geen nieuwe ontwikkeling meer van zoutwinning en wij gaan werken aan een afbouwplan waarbij veiligheid én die economische belangen van de regio centraal staan. En we zouden ook zij aan zij moeten staan met de inwoners. Wij hadden voor de zomer een actie bij Nedmag. Daar waren niet alle partijen vertegenwoordigd, gelukkig steeds meer. Maar als we echt net als bij de gaswinning de druk op kunnen bouwen met een massa, dan hebben we een veel sterker punt om uiteindelijk dit te winnen. En al nu ervan uitgaan dat we dit niet kunnen winnen, vind ik wel heel teleurstellend.

De heer BENNEMA (VVD): Ja, ik hoor dat de SP actievoert bij Nedmag en wellicht ook bij een andere zoutwinner. Mijn vraag is: is het allen actie of is er ook weleens een dialoog gevoerd? Want ik krijg de indruk dat er alleen voor de poort van het bedrijf wordt gestaan en er geen gesprek plaatsvindt. Waarom voert de SP die dialoog niet – indien ik dat juist heb?

Mevrouw BAKKER (SP): Nou, dat heeft meneer Bennema van de VVD helemaal niet juist. Want er is al jarenlang geprobeerd om een dialoog te voeren met deze partijen. Wij hebben zelfs als fractie ook al een gesprek gevoerd. Dus het is niet zo dat de SP geen dialoog wil. Maar op den duur houdt dialoog op en moet je misschien op een andere manier de druk opvoeren.

De heer BENNEMA (VVD): Ik hoor dat in ieder geval bij het bedrijf wel de bereidheid is om met iedereen in gesprek te gaan. Ik vind het toch jammer dat het dan niet gebeurt. Want als je de dialoog afsluit, dan bereik je niks. Dus ik zie niet in waarom de SP volhardt in nu al het afsluiten van de dialoog.

Mevrouw BAKKER (SP): De VVD zegt 'nu al', maar dit proces loopt al jaren. Twintig jaar geleden zijn er al dialogen gevoerd met deze partijen tot aan nu. En op den duur is gewoon de maat vol en houdt het op. Dit jaar hebben wij trouwens zelf nog een gesprek gehad met Nobian. Dus het is niet zo dat we niet meer in dialoog zijn, maar we geloven wel dat nu op een andere manier de weg bewandeld moet worden.

We wilden eigenlijk ook nog een tweede motie indienen vandaag over de mogelijke opslag van stoffen en ook de mogelijkheid dat er kernafval in de cavernes wordt opgeslagen. Maar we hebben besloten deze motie nu niet in te dienen naar aanleiding van een schriftelijke reactie van het College op vragen die ik had gesteld tijdens de commissie. We zullen ook nog andere vragen stellen naar aanleiding van de commissie, maar die doen we zelf schriftelijk, over onder andere de VKA, maar ook over de winningsputten VE-5 en VE-7.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Ja voorzitter, mevrouw Bakker gaf aan dat ze een reactie heeft gehad van het College. Misschien heb ik niet goed opgelet en heb ik die niet gezien in iBabs. Maar misschien kan mevrouw Bakker even vertellen wat de reactie was van het College?

Mevrouw BAKKER (SP): Dat kan mevrouw Bakker zeker. Ik heb het even uitgeprint. Ik dacht: dan kan ik de letterlijke tekst eventueel voorlezen als iemand daar nieuwsgierig naar is.

De VOORZITTER: Ik ben blij dat dat het geval is.

Mevrouw BAKKER (SP): Ja, zeker!

De VOORZITTER: Zou u het voorlezen beperkt willen houden?

Mevrouw BAKKER (SP): Ja, Nou, het is ook gelukkig niet heel erg lang. Maar ik denk dat het wel heel relevant is. En het antwoord van het College is: *'Over ons standpunt ten aanzien van ondergrondse berging van radioactief afval zijn wij al decennialang zeer duidelijk geweest in alle relevante beleidskaders. We willen dat niet en zullen alle (juridische) middelen aangrijpen om dat te voorkomen. Voor wat betreft de opslag van waterstof vinden wij in de allereerste plaats veiligheid en veiligheidsbeleving van mijnbouwactiviteiten en de daaraan gekoppelde bovengrondse activiteiten, zoals ook verwoord in de Nota Ondergrond, van het grootste belang. Elke ontwikkeling zullen wij daarom beoordelen langs de meetlat van objectieve en subjectieve veiligheid. Het moet onomstotelijk vaststaan dat het op een veilige manier kan plaatsvinden, nu en in de toekomst.'*

Mevrouw BENJAMINS (D66): Ja, dan heb ik nog even een vraag. Want net vroeg meneer Bennema naar de schadelijke stoffen. Nee, dat is niet waar. Dat was meneer Roemers. In ieder geval, schadelijke stoffen staan in uw motie. Er staat *'niet-schadelijke stoffen'*. Toen noemde u waterstof als schadelijk. Maar daar is nog best veel van onbekend. Ik neem aan dat u niet-schadelijk bedoeld in de breedste zin des woords in uw motie?

Mevrouw BAKKER (SP): Dat klopt. Op dit moment heeft er al een verkennend onderzoek plaatsgevonden en wordt er een vervolg op doorgezet samen met het SodM om te kijken naar die waterstofopslag, omdat daar nu nog geen veiligheid bij gegarandeerd. Iets wat het College hier ook eigenlijk ook aangeeft: zolang dat niet gegarandeerd is, moet zo'n stof niet in die cavernes.

De VOORZITTER: Mevrouw Benjamins, ten slotte.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Ten slotte, ja. Voorzitter, dus ik begrijp dat voor de SP, indien het wel veilig kan, dat waterstof eventueel ook een optie is?

Mevrouw BAKKER (SP): Ja... Ik denk dat van belang is dat we goed kijken hoe die cavernes veilig kunnen worden afgesloten. En als daar stoffen bij nodig zijn, moeten we er in ieder geval zorg voor dragen dat daar geen stoffen in komen die tot onveilige situaties kunnen leiden en consequenties voor de leefomgeving. Of dat wel of niet waterstof is, dat kan ik nu niet beoordelen, want dat onderzoek loopt nog. Dus dat is onze uitgangspositie.

Voorzitter, in barre tijden is het belang van kunst en cultuur voor onze fractie nog groter, helemaal als extreemrechts er alles aan doet om in te perken. Daarom zou ik heel graag een passage voorlezen uit het boek '7B' van Aafke Romeijn, waarin de provincie Groningen tot de lezer spreekt:

'Eerst was er de turf, daarna werd het zout ontdekt. En sindsdien spuit men water tussen mijn aardlagen en pompt men het inclusief de opgeloste zouten weer omhoog, alsof ik poriën heb gekregen om door te zweten. Als laatste was er de grootste ontginning van al: het gas dat zich had opgehoopt in mijn binnenste. Uiteindelijk trilde en beefde ik als een verzwakt dier dat nog een laatste poging doet om een roofdier van zich af te slaan. Leeggezogen, ontmanteld, vernederd. Ik was geen schim meer van wie ik ooit was.'

Einde passage. Ik hoop dat de toekomst van onze provincie er niet zo somber uit ziet als Aafke verder in haar boek schetst. Vandaag hebben wij invloed op die toekomst door de juiste keuzes te maken. Kiezen we voor verdere sloop of voor opbouw? Kiezen we voor een écht Nij Begun of voor Nije Ellende?

Mevrouw BENJAMINS (D66): Er is uitgebreid besproken in de commissie hierover. En daar hebben we het woord 'gatenkaas' gebruikt voor de bodem. We hebben gesproken over cavernes van 125 meter breed en vijf Eiffeltorens diep en dit leidt gewoon tot bodemdaling. Het dossier is complex, de parallellen met het gasdossier zijn en blijven zorgwekkend. Wederom worden de zorgen over veiligheid, gezondheid en milieu genegeerd.

Zoals al gemeld in de commissie: D66 wil wel stoppen met nieuwe boringen en inzetten op duurzame, veilige alternatieven zonder schadelijke effecten voor onze inwoners, het landschap en de Waddenzee.

Maar we hebben één concrete vraag nog aan het College: hoe staat het nu precies met de gebiedsprocessen rondom Nedmag? En daarnaast willen we graag oproepen tot een actieve lobby richting de ministrie om de nieuwe Mijnbouwwet zo snel mogelijk in te voeren met strenge eisen voor veiligheid en milieubescherming. Daarom dienen we deze motie in.

De VOORZITTER: Ik heb een motie met de briefhoofden van D66 en GroenLinks. Er staat boven 'Van veiligheid naar verantwoord' en het volgnummer 162. En die motie verzoekt het College van Gedeputeerde Staten het volgende:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 25 september 2024,
Constaterende dat:

- de zoutwinning in Nederland een belangrijke economische activiteit is, maar ook gepaard gaat met risico's voor het milieu, de bodem en de veiligheid van omwonenden;
- de huidige mijnbouwwetgeving verouderd is en niet voldoende waarborgen biedt voor de bescherming van milieu en leefomgeving;
- er op dit moment gewerkt wordt aan een nieuwe Mijnbouwwet, maar dat deze wet nog niet is afgerond of geïmplementeerd;

Overwegende dat:

- het noodzakelijk is dat de nieuwe Mijnbouwwet snel wordt ingevoerd om beter toezicht te houden op mijnbouwactiviteiten, waaronder zoutwinning;
- deze wet heldere en strenge eisen zou moeten stellen aan mijnbouwactiviteiten op het gebied van veiligheid, bodemdaling en milieubescherming;
- de belangen van inwoners zwaar dienen te wegen bij de afweging om mijnbouwactiviteiten toe te staan;

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten om:

- alvast voor te sorteren op de nieuwe Mijnbouwwet en in de tussenliggende periode de eigen gekozen positie 'nee, mits...' uit te dragen;
- bij de minister erop aan te dringen dat de wet strenge veiligheidseisen bevat voor alle mijnbouwactiviteiten, waaronder zoutwinning, en dat uitzonderingen voor nationaal belang alleen onder zeer strikte voorwaarden worden toegestaan;
- een actieve lobby te voeren richting de minister van Klimaat en Groene Groei om de totstandkoming en implementatie van de nieuwe Mijnbouwwet zo snel mogelijk af te ronden;

En gaan over tot de orde van de dag.'

Deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Laten we voorkomen dat Groningers opnieuw dertig jaar moeten wachten om gehoord te worden. Groningers boven zout.

Mevrouw TEN HOEVE (PvdD): De Partij voor de Dieren wil dat de zoutwinning stopt. Wij dienen de motie van de SP mede in.

Op 14 december 2022 is er in dit huis een motie aangenomen van de Partij voor de Dieren, motie 464. Voorstanders van deze moties waren de Socialistische Partij, de Partij voor het Noorden, GroenLinks, Groninger Belang, de Partij van de Arbeid en de PVV: een ruime meerderheid, dus. In die motie pleitten de Partij voor de Dieren voor een fonds voor omwonenden van zoutwinning, ook al waren wij ons ervan bewust dat een dergelijk fonds voor het bedrijfsleven te makkelijk als aflat te worden gezien, zonder de oorzaken van vervuiling, verstoring en overlast aan te pakken. Daar zullen wij dan ook uiterst scherp op blijven.

We maakten gewag van de regelmatige milieu-incidenten bij Nobian en Nedmag. Van de enorme bodemdaling bij de magnesiumzoutwinning in en rond Veendam en dat in de zoutcavernes bij zowel Zuidwending als in de gemeente Oldambt regelmatig trillingen zijn waargenomen. Nobian stond al onder verscherpt toezicht van het Staatstoezicht op de Mijnen. Het College werd verzocht, Nedmag en Nobian aan te sporen, een goed gevuld fonds in te richten als compensatie voor de schade binnen het gebied, waaruit bewoners van het gebied ieder jaar tot ten minste het eind van de zoutwinning een vooraf vast te stellen bedrag zouden krijgen ter compensatie van de overlast. Mijn vraag aan het College is: wat is er door het College gedaan met deze met een ruime meerderheid aangenomen motie?

De heer VAN KESTEREN (PVV): 'Extreemrechts', 'extreemlinks': voor de nuance bent u bij de PVV aan het goede adres. En hopelijk ook bij dit College.

Voorzitter, het College realiseert zich gelukkig terdege dat het probleem van de zoutwinning een integraal probleem is, dat een oplossing vraagt die aan alle betrokkenen recht doet en past in het streven naar brede welvaart. Bij de *expertmeeting* werd de PVV-fractie ook daarin bevestigd. Oog hebben voor en recht doen aan de regionale economie vanwege de vele bedrijven en werkgelegenheid, maar bovenal recht doen aan alle gedupeerde omwonenden. Dat betekent dat de provincie samen met deze bedrijven investeert in maatregelen die de zoutwinning schoon, veilig en

draaglijk maken en de omwonenden die nadelige gevolgen ondervinden, daarvoor volledig compenseert.

Als Provinciale Staten zijn we meer dan een jaar geleden, voorzitter, op bezoek geweest in de regio, waar wij omwonenden hebben gesproken. Een grote meerderheid van de omwonenden sprak destijds hun zorg over met name mogelijke uitbreiding van de zoutwinning en opening van nieuwe putten. En dat zouden we dan ook niet moeten doen. Ook vonden omwonenden dat er weinig aandacht was voor de schade die zij leden vanwege de zoutwinning, die vergelijkbaar is met de schade die de gedupeerden van de gaswinning leden. Onze vraag is dan ook: vindt het College dat ook? En zo ja, kan het College aangeven wat de stand van zaken is met betrekking tot het perspectief en wat concreet gedaan zal worden voor deze Groningers?

Tijdens presentaties en insprekmomenten voorafgaand aan deze Statenvergadering bleek dat omwonende gedupeerden van de zoutwinning slechts rechthebben op schade aan hun woning en dat in immateriële schade en/of waardevermindering van hun huis niet is voorzien. De vraag is: voorziet een eventueel gebiedsfonds hierin, voorzitter? Dat vragen wij aan het College. En zo nee, waarom niet? En voor dat aspect zou dit College zich ook in moeten zetten, naast het behoud van economische bedrijvigheid en werkgelegenheid. Daar vertrouw ik het College ook op. Ook zou het College zich moeten afvragen of uitbreiding van de zoutwinning en de opslag van gas dan wel waterstof in de lege cavernes verstandig is.

Voorzitter, tot slot. Het Rijk is weliswaar leidend in dit verhaal, maar kan en wil dit College ondanks alle goede intenties een toezegging doen aan Provinciale Staten dat zij de reële zorgen en aanbevelingen die hier in Provinciale Staten met elkaar worden gedeeld, op dringende wijze overbrengen aan het kabinet?

Mevrouw BAKKER (SP): Voorzitter, ik hoor de heer Van Kesteren over opslag van gas en waterstof in de cavernes spreken, dat zij dat als PVV liever niet zien. Maar hoe kijkt de PVV naar kernaafval? Steunt zij daar het standpunt van het College in?

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ja voorzitter, het vertrouwen van de PVV-fractie in een groot deel van dit College is wel behoorlijk en aanzienlijk, omdat wij toch de nodige realiteitszin zien in dit College – een deel van dit College dan. Maar goed.

De VOORZITTER: Misschien is het wel goed om het College als een eenheid aan te spreken.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ja, dat doe ik ook. Ja, wij hebben vertrouwen in dit College, voorzitter.

Tot zover. En ja, alles wat u in uw betoog hebt gezegd, mevrouw Bakker, daar staan wij niet achter. Want wij vinden werkgelegenheid heel belangrijk. En we natuurlijk niet zo ver gaan dat we alle mensen die in de zoutbranche werken, een baantje bij de provincie kunnen bezorgen.

Mevrouw BAKKER (SP): In de beantwoording van de heer Van Kesteren hoor ik dat hij niet helemaal goed heeft geluisterd naar mijn woordvoering. Ik kan die even toesturen, dan kan hij het misschien nog even rustig lezen. Want het klopt niet wat hij hier nu zegt.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Lijkt me een goed idee.

Mevrouw BAKKER (SP): Maar ik wil heel graag horen van de heer Van Kesteren of de PVV ook geen kernaafval wil opslaan in de cavernes. Want het was een beetje een vaag antwoord.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ja, voorzitter, daar gaat deze discussie niet over. We hebben ook nog een heel debat tegoed over kernenergie en dan komt dit soort zaken wel aan de orde. En wij hebben altijd uitgesproken als PVV-fractie dat wij geen kerncentrale en opslag van kernaafval in de provincie Groningen willen. Dat is ook vanwege de vele emotionele toestanden die zich hier in de provincie voordoen, waar de SP dat vuurtje ook steeds aan het opstoken is. Zoals voor de poort staan – de VVD-fractie heeft het ook al gezegd: ja, daar los je geen probleem mee op. Problemen los je op door een balans te vinden in economische activiteit en ecologie en ik denk dat dit College daar heel goed toe in staat is.

De VOORZITTER: Mevrouw Bakker, ten slotte.

Mevrouw BAKKER (SP): Voorzitter, ik denk dat de heer Van Kesteren zich daarin vergist. Want dat wij het hebben gewonnen op het gasdossiers, dat heeft alles te maken met de druk die inwoners hebben opgevoerd en niks met allerlei parlementaire rompslomp.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Nou, ik wil daar toch even op reageren. De oplossingen die gevonden zijn in het gasdossier, zijn niet de verdienste van de SP. Dat is de verdienste van alle Groningers en alle partijen die in dit gremium aanwezig zijn, inclusief bestuurders. Want die hebben zich uit de naad lopen werken. En ik heb ook een gedeputeerde van de SP meegemaakt die met gebalde vuist naar Den Haag ging en begon te roepen, te blèren en te schreeuwen. Nou, die heeft helemaal niks bereikt. Want iets bereiken in Den Haag doe je met overleg, met tact en diplomatie en niet met de werkwijze van de SP.

Mevrouw RUTGERS (CDA): Er is in de commissie – terecht – veel tijd en ruimte genomen om de brede analyse van de zoutwinning in onze provincie te bespreken. Er was ruimte voor emotie, zorg en angst en ervaren wantrouwen. Wij willen die waardevolle discussie hier nu niet overdoen. Wij hebben het College gevraagd om actief te pleiten – en we zijn op de hoogte van de beperkte sturings- en beslissingsmogelijkheden van onze provincie – voor een breedgedragen, onafhankelijke partij die de juiste gegevens over veiligheid kan gaan of blijven leveren die het leidend uitgangspunt zijn. Het CDA denkt dat het SodM hiervoor de aangewezen partij zou kunnen zijn.

Onze vragen over het toepassen van de gewenste omgekeerde bewijslast, zo heeft het College toegezegd, worden nog nader uitgezocht en aan ons teruggekoppeld.

En tot zover vandaag onze bijdrage over de brede analyse.

De VOORZITTER: Dank u wel. Ik kijk even naar de gedeputeerde, want ik kreeg het seintje dat zij om elf uur – en misschien wel strak om elf uur – een telefonische afspraak met de minister van Mijnbouw heeft? Ja. Dat lijkt me in het belang van Groningen. Dus dan zou ik u willen voorstellen om nu even een koffiepauze te houden.

Ik schors de vergadering.

[Schorsing]

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering en er is aanleiding toe. Want het College is weer – op volle sterkte is een groot woord – sterk genoeg vertegenwoordigd. Ik heropen de vergadering en geef het woord aan mevrouw Reinink en spreek namens Volt.

Mevrouw REININK (Volt): Voorzitter, Volt is in de commissie heel duidelijk geweest en dat gaan we nu weer zijn. De zoutwinning in Groningen moet zo snel mogelijk worden afgebouwd en inwoners moeten gecompenseerd worden voor de vele schade die zoutwinning al heeft veroorzaakt en nog gaat veroorzaken. De SP heeft dit wat Volt betreft duidelijk in een motie neergezet, die wij dan ook vol overtuiging mede hebben ingediend. We kunnen ons verder wat betreft de zoutwinning ook aansluiten bij de woorden van de SP.

Tot slot hebben we nog wel wat vragen over de 40.000 liter diesel die er al is weggelekt in de ondergrond. Hoe kijkt het College naar de mogelijke risico's van deze diesel in de ondergrond voor bijvoorbeeld ons grondwater? En wat wordt gedaan om deze risico's te beperken of op te lossen?

De heer ZWART (PvN): Voorzitter, veel is er al gezegd en de Partij voor het Noorden kan zich daarbij ook aansluiten. Ook in de commissievergadering hebben wij ons uitgesproken. Wat ons betreft moet er na deze vergunde termijn een einde komen aan de zoutmijnbouw in Groningen.

Het feit dat de slager zijn eigen vlees keurt middels het CCC en de waarschuwingen van het SodM zijn voor ons voldoende redenen. Het is nu veilig, stelt het SodM. Maar in de toekomst is dat onzeker. Wat ons betreft tijd voor afbouw. Voor de inwoners moet er zekerheid gesteld worden, analoog aan het gasschadefonds moet het Rijk zich mild, makkelijk en menselijk garantstellen voor schade en ook hierbij moet de omgekeerde bewijslast gelden. Luisterend naar het merendeel van de betogen die er zojuist zijn geweest, hoor ik veel hetzelfde zeggen. Nu en in de toekomst veiligheid en het gevoel van veilig-zijn is essentieel én een recht.

Wij vragen het College hiervoor niet-aflatend erop aan te dringen bij het Rijk en komen daarom met de volgende motie.

De VOORZITTER: Dank u wel. Een motie met het briefhoofd van de Partij voor het Noorden erboven, 'Fonds zoutwinning' en de motie heeft als volgnummer 163 en eindigt dan ook met het volgende verzoek aan het College van Gedeputeerde Staten:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 25 september 2024,
Constaterende dat:

- bewoners in gebieden waar zoutwinning plaatsvindt, zorgen hebben over schade aan hun huizen en over hun veiligheid;
- bij de magnesiumzoutwinning in en rond Veendam sprake is van ernstige bodemdaling;
- in zoutcavernes zowel bij Zuidwending als in de gemeente Oldambt regelmatig trillingen worden waargenomen;
- Nobian onder verscherpt toezicht staat van het Staatstoezicht op de Mijnen;
- SodM de mogelijkheid van vorming van *sinkholes* niet uitsluit;

Overwegende dat:

- er veel geld wordt verdiend met de winning van zout en er veel mensen direct of indirect hun boterham verdienen met de zoutwinning;
- de zoutwinningsbedrijven wel de lusten hebben maar niet de lasten van zoutwinning;
- de omwonenden zich ongerust maken over de vergoeding van huidige en toekomstige schade;
- bij de gaswinning de overheid de lasten draagt van de negatieve gevolgen van de gaswinning;
- ook bij de windmolenparken regelingen bestaan waardoor omwonenden jaarlijks een bedrag uitbetaald krijgen ter compensatie van de overlast;
- het SodM in een aparte mail schrijft dat er getwijfeld wordt aan een veilige afsluiting ('*abandoning*') van de putten;
- de rijksoverheid de vergunningen afgeeft voor zoutwinning en baat heeft bij de zoutwinning;

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten om:

- bij het Rijk aan te dringen, omvorming van een milder, menselijker en makkelijker zoutschadefonds onder dezelfde voorwaarden als het gasdossier en net als bij de gasschade tevens de omgekeerde bewijslast toe te passen aangaande de schade door zoutwinning;

En gaan over tot de orde van de dag.'

Deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer EPEMA (FvD): De zoutwinning is controversieel. En net als bij zoveel controversiële onderwerpen heeft men de neiging gepolariseerd te raken. Dat zag ik ook gebeuren bij de commissievergadering van de vorige keer. Velen geloven nu dat we geheel moeten stoppen met de zoutwinning. Het ene kamp roept: 'Maar de inwoners dan?' Het andere kamp roept weer: 'Maar de economie dan?' FvD zegt: 'Waarom niet beide?' Dit is een uitgelezen kans om eindelijk eens over onze ideologische verschillen heen te stappen. Kijk naar hoe we het beste kunnen doen voor de brede bevolking. Zoals Ad Verbrugge het geloof ik ooit verwoorde in onze Statenzaal: het algemeen belang.

Maar, minstens net zo belangrijk: let erop dat u gebalanceerd blijft. En ja, er zijn inwoners die overduidelijk schade ondervinden van de bodemdaling. TU Delft beweert misschien dat dat niet kan, maar laat je niets aanpraten. Zij hebben iets te lang in hun vierkante hokje gezeten, starend naar vierkante modellen. Vervolgens zijn ze veranderd, zoals het in het Engels heet, in *blockheads* – of in het Nederlands ook wel 'sufferds' genoemd.

Voorzitter, we moeten de gedupeerden zo snel mogelijk helpen met een schadefonds.

Versterk de woningen meteen. Als het nodig is, zetten we de zoutwinning op een lager pitje en gaan we verder wanneer het veilig genoeg is. Maar alleen als het nodig is. En dat is nou juist de vraag: wat is 'nodig'? Want, zo blijkt, er is eigenlijk heel weinig onderzoek gedaan naar wie er schade heeft, hoeveel dan, welk deel van de gaswinning kwam en welk deel van de zoutwinning. Nou ja, er is wel onderzoek, eigenlijk gestart of opgezet door Nobian zélf. Ja, zo kan ik het ook! In ieder geval zou ik aanraden, geen nieuwe zoutwinningslocaties op te starten zolang er heel weinig duidelijkheid is.

De bodemdaling moeten we daarnaast monitoren als provincie. Voordat we als kip zonder kop alle zoutwinning afschaffen en bestaande locaties sluiten, moeten we denk ik wel even diep ademen. Stap uit die zoutcaverne van pure emotie en kijk ook naar wat rationeel is en wat praktisch is. De zoutwinning levert 2.900 banen op, zegt het document, en 3.200 werkende personen. Geen enkele partij in deze zaal heeft tot nu toe gezegd hoe wij het aan hen moeten uitleggen dat zij bijvoorbeeld ontslagen worden en hun gezin niet meer kunnen onderhouden. Wat doen we dan voor die mensen? En dat vind ik minstens zo controversieel als het onderwerp zelf.

Mevrouw BAKKER (SP): Ja voorzitter, ik heb de woorden van de heer Epema goed tot mij door laten dringen, dus daarom duurde het even voordat ik hiernaartoe kwam. En ik begrijp dat ik steun kan verwachten voor onze motie. Klopt dat?

De heer EPEMA (FvD): In ieder geval willen we geen nieuwe zoutwinningslocaties op dit moment, inderdaad. En ja, de huidige locaties die nog wel veilig zijn, daar gaan we gewoon mee door.

Mevrouw BAKKER (SP): Dat is niet een heel duidelijk 'ja' of 'nee', want de heer Epema gaf ook aan dat het heel belangrijk is dat medewerkers niet zomaar op straat staan. Nou, dat hebben we ook meegenomen in de motie. Dus misschien moet hij er ook nog gewoon even over nadenken. Ik ben heel erg benieuwd of de heer Epema onze motie zou kunnen steunen.

De heer EPEMA (FvD): Ja, dat zou ik dan even beter moeten bekijken, inderdaad. Ja, ik ben benieuwd wat we kunnen doen voor de inwoners.

De VOORZITTER: Nou, daar is ook nog tijd voor. Dank u wel.

Ik kijk even naar de gedeputeerde of ze onmiddellijk kan antwoorden of dat ze zegt: ik wil nog even mijn gedachten daarover ordenen. Dan schors ik vijf minuten? Vijf minuten.

[Schorsing]

De VOORZITTER: Het heeft langer geduurd, maar de gedeputeerde heeft haar beantwoording klaar. Dus het woord is aan gedeputeerde Top. En *by the way*, de vergadering is heropend.

Mevrouw TOP (gedeputeerde): Voorzitter, het is misschien goed om eerst even te beginnen bij een eerdere schorsing vanochtend. Toen had ik inderdaad een telefoontje dat ik met de minister van Klimaat en Groene Groei over het onderdeel mijnbouw heb gehad. Telefonisch, want ze is onderweg naar Groningen voor een werkbezoek langs een aantal plekken. Maar ik vond het belangrijk om haar wel even te spreken, omdat ik van haar toch wel heel graag de bevestiging wil, de expliciete bevestiging, dat zij voornemens is om het traject, waar wij het al een paar keer over gehad hebben, de actualisatie van de Mijnbouwwet, gewoon onverkort door te zetten, inclusief de Contourennota die daar ook al voor lag. Wij gingen daar al wel een beetje van uit, maar we kunnen het beter zeker weten. Zij heeft mij bevestigd zojuist dat ze dat zeker van plan is. Dus dat is al heel fijn. Ik denk dat het mooi is dat we die bevestiging hebben gekregen.

Blijft wel staan dat dit best een langdurig proces is. Daar gaf ze zelf ook van aan dat ze daar best wel een beetje van baalt, maar het is niet anders. De planning is nu als volgt: volgend voorjaar willen zij een concept-wetstekst in een internetconsultatie doen. Na die periode volgt dan een heel proces. Nou, ik weet dat allemaal: dat zijn de normale wettrajecten met de Raad van de State. Dan ben je ook zo weer een jaar verder, dus dan zitten we richting 2027 voordat die dan uiteindelijk in de Kamer behandeld is, vastgesteld is, gepubliceerd in de Staatscourant et cetera.

Een paar dingen daarover. Ik heb in ieder geval met haar afgesproken dat ik heel graag in gesprek zou willen voordat de conceptteksten die in Den Haag geschreven worden, in consultatie gaan, zodat wij zo vroeg mogelijk betrokken kunnen worden in de kaders die straks in die Mijnbouwwet gaan landen. Zij heeft toegezegd dat ze dit ook graag wil en we hebben afgesproken dat er nog dit jaar een eerste gesprek over gaan hebben. Ik denk dat dat gewoon heel mooi is. We zien het ook maar zo dat ook het Rijk kan profiteren van de ervaringen die wij in deze regio door schade en schande hebben opgedaan. Volgens mij is het ontzettend belangrijk dat we dat in een zo vroeg mogelijk stadium kunnen meegeven en zo ook kunnen proberen mee te gaan sturen. Dus die afspraak ligt er in ieder geval. En ik denk – en dat hebben we ook al even kort besproken – dat op het moment dat we met elkaar wel een goed beeld krijgen van waar we naartoe gaan met die wet, dat ook ruimte geeft om al anticiperend daarop met de mijnbouwbedrijven afspraken te gaan maken en te gaan kijken hoe wij dat ook qua implementatie alvast kunnen voorbereiden. Zodat, op het moment dat die consultatie er is, we eigenlijk al een heel stuk voorwerk gedaan kunnen hebben. Want 2027 vind ik zelf eigenlijk ook wel wat te lang duren, er moet wel van tevoren al wat gebeuren.

Ik wil u sowieso wel danken voor dit debat. Vorige week en ook vandaag weer denk ik dat u ontzettend veel waardevolle input hebt meegegeven. En ik heb ook wel de indruk dat we hier met elkaar echt ook wel een soort van koerswijziging aan het inzetten zijn om te voorkomen dat alles rond de zoutwinning ons ook weer gaat overkomen. Volgens mij zitten wij er met z'n allen nu bovenop en zijn we stap voor stap heel scherp en kritisch in de gaten aan het houden hoe zich dit ontwikkelt. Ik

vind dit wel heel mooi om te zien en het levert volgens mij ook echt heel nuttige inbreng op waar we verder mee kunnen. Dat even vooraf.

Dan de vragen. De heer Nieboer van de BBB, voorzitter. Die had ik niet zien aankomen: het zoutmeer. Ik weet intussen dat daar in het verleden inderdaad al plannen voor gemaakt zijn. Ik geloof zelfs al vanaf 2009 dat daar al eens een idee voor lag. Ik heb ook begrepen dat in de motie 'Fietsberg', die over de vuilstortplaats bij Veendam gaat, ook al gerefereerd is aan dit type koppelmansen. Dus we gaan dat sowieso tegenkomen en nou, ik vind het sowieso interessant om die plannen nog eens op te diepen. Maar daar kom ik terug, daar kan ik nu op geen enkele manier iets over zeggen.

Dan de PvdA, die vroeg naar de putten VE-5 tot en met VE-8 en of die niet in bedrijf zouden kunnen komen. De teleurstellende mededeling is: die zijn al in bedrijf. Die waren onderdeel van het winningsplan 2018 en daar loopt nog wel een bodemprocedure tegen, dat klopt. Maar ze zijn wel op dit moment vergund door het Rijk en dus ook al wel in procedure. En de termijn van die bodemprocedure is ons eigenlijk niet bekend.

Dan vroeg Groninger Belang naar de ontsluiting van de weg. Daar lag een voorstel voor, voor de manier waarop dat zou kunnen. Intussen hadden we er al een keer naar gekeken en hebben we er nog een keer naar gekeken. De oplossing die voorlag, lijkt toch qua verkeersveiligheid en qua Europese en nationale regelgeving heel erg ingewikkeld te worden. Maar er wordt nu wel gezocht naar een andere manier waarbij we zo veel mogelijk aanwonenden in dat dorp kunnen ontlasten met de infrastructuur. Dus er wordt wel naar gezocht, maar waarschijnlijk zal het niet het voorstel worden dat daar nu voor voorlag. Maar we zijn er nog niet over uitgepraat.

D66, mevrouw Benjamins, vroeg hoe het stond met de gebiedsprocessen rond Nedmag. Dat lijkt een heel goede vraag geweest te zijn, want wij hebben dat ook even bekeken. Eigenlijk zijn wij tot de conclusie gekomen dat er op dit moment daar nog onvoldoende gericht op het gebied rond Nedmag naar gekeken wordt en dat ook omwonenden daar nog echt wel beter bij betrokken kunnen worden. Deze kwestie kwam ook bij de Statencommissie al aan de orde. Er zijn daar intussen al stappen in gezet en wij gaan met een grotere focus en met een grotere betrokkenheid van de directe omgeving aan de slag.

Dan de Partij voor de Dieren, mevrouw Ten Hoeve, vraagt wat er gedaan is met een aangenomen motie van een tijd geleden. Die riep het College op om in gesprek te gaan met de zoutwinningsbedrijven over een vorm van gebiedsfonds. Die gesprekken heeft mijn voorganger, collega Van Dekken, al opgestart. Ik heb ook vorig jaar gesproken met die mijnbouwbedrijven hierover en daar liepen wij dus al aan tegen waar ik in het begin het al over had: de aankondiging van de actualisatie van die Mijnbouwwet, die voor hen even een reden was om even te kijken wat er daar dan gaat gebeuren en of ze straks niet dingen dubbel of anders te doen. Dus zij hebben daar op dat moment eigenlijk even iets terughoudend gereageerd. Hoewel hun basale grondhouding in principe best zo was dat wij eigenlijk beiden wel het idee hebben gehad dat ze er wel voor openstonden om erover te spreken. Maar de onduidelijkheid over dat wettraject heeft dat iets vertraagd. Ik denk dat we dit juist weer heel snel kunnen oppakken en juist ook richting de vormgeving van die wet, en anticiperend daarop, concrete afspraken kunnen gaan maken. Dus daar ben ik wel positief over.

De heer Van Kesteren wilde de stand van zaken weten rond schade. En dat is aan de ene kant ingewikkeld, aan de andere kant is het materieel voor de bewoners wel weer heel simpel: iedereen die in dat gebied woont en schade aan zijn of haar woning heeft, kan dit ook gewoon melden bij het IMG, Instituut Mijnbouwschade Groningen. Het heet 'Mijnbouwschade Groningen', maar het gaat in principe alleen nog maar over de gaswinning. Er zijn op de achtergrond gesprekken gaande om te kijken of dat ook uitgebreid kan worden, maar feit is nu al dat iedereen die die schade heeft, dat daar kan melden en dan gewoon volgens de regels die het IMG overal hanteert, ook behandeld gaat worden. Dus in de volle breedte is dat een vergelijkbare situatie. Dan kun je je afvragen of dat dan principieel hetzelfde is: 'U krijgt geen erkenning van de schade door zoutwinning, maar u krijgt als het goed is wel met de omgekeerde bewijslast uw schade vergoed.'

De heer ZWART (PvHn): Als we kijken naar de schade-uitkeringen van het IMG voor de 'zoutbouw' – laten we die maar even zo noemen – ten opzichte van het gas, dan is bekend dat schade door zoutbouw nog geen enkele uitkering heeft gehad. Kan de gedeputeerde, voorzitter, dat verklaren?

Mevrouw TOP (gedeputeerde): Nou ja, dat is wat ik net ook even probeerde te zeggen, voorzitter. Dat klopt, omdat niet erkend wordt dat er een relatie is tussen zoutwinning en schade aan woningen. Dus onder die titel heeft het landelijk instituut Mijnbouwschade dat inderdaad nooit gedaan. Overigens geldt dat niet alleen hier, dat geldt voor heel Nederland: ze hebben dat nog nergens gedaan. Dus op het moment dat je in dat proces zit, dan vang je nul op het rekest. Maar dat hoeft dus ook niet en er is

in dit gebied ook intussen wel goed gebruik van gemaakt. Het Instituut bevestigt ook wel aan ons dat eigenlijk iedereen die zich meldt, woont in het IMG-effectgebied – dat is eigenlijk ook alles rond zoutwinning – gewoon meteen wordt doorverwezen naar dat loket. En als je die procedure ingaat, dan is er in ieder geval wel kans op een schade-uitkering. Die zijn er ook al wel geweest.

De heer ZWART (PvHn): Als we kijken naar de uitkeringen bij het gas, dan is het inderdaad milder, makkelijker en menselijker én een omgekeerde bewijslast. Die vinden wij niet terug bij de zoutschade-uitkeringen. En toch zegt de gedeputeerde, voorzitter, dat het onder hetzelfde regime valt. Dus daar zet ik op dit moment dus écht wel een vraagteken bij. Kan de gedeputeerde zich dat vraagteken voorstellen en kunnen we er wat aan doen?

Mevrouw TOP (gedeputeerde): Nou, ik kan me dat vraagteken best wel voorstellen, voorzitter. ik weet ook dat bewoners daar wel moeite mee hebben omdat ze zeggen: ja, maar wij weten dat dit niet komt van het gas maar van het zout. En toch is de enige mogelijkheid om een schade-uitkering te krijgen, de route langs het gas. Dat is een merkwaardige situatie en daar is ook zeker het laatste woord nog niet over gezegd. Tegelijkertijd zou het voor de inwoner en de eigenaar van het pand zelf op dit moment niet uit moeten maken. Dan gaat het er gewoon om of de aard van de schade mijnbouwschade zou kunnen zijn en dan wordt het gewoon uitgekeerd. Dus de omgekeerde bewijslast is ook daar aan de orde.

De VOORZITTER: De heer Zwart, ten slotte.

De heer ZWART (PvHn): Dank u, dit is de laatste hierover, hoor. Maar als er nog niet of nauwelijks uitgekeerd is en het toch onder de noemer 'menselijk, makkelijker en milder' gaat – die emotie over het gas komt even weer boven – wat gaan we eraan doen? Wat gaat het College feitelijk doen om te zorgen dat dit zo snel mogelijk onder diezelfde noemer 'milder, makkelijker en menselijker' wordt voor onze inwoners in het zoutwinningsgebied?

Mevrouw TOP (gedeputeerde): Ja voorzitter, ik probeerde het uit te leggen en zal het nog een keer proberen. In principe vallen zij onder hetzelfde regime. Nou weten we natuurlijk dat in het verleden, toen we nog met causaliteitsrapporten werkten, het heel vaak is voorgekomen dat mensen in de zoutwinningsgebieden – Veendam, Wildervank, die hele omgeving – vaak terugkregen: 'Er is geen causaal verband aangetoond, dus u krijgt geen schade uitgekeerd.' Dat gebeurde overigens ook op andere gebieden, maar dat is ook toen ook vaak gebeurd. Nu is dat intussen denk ik allemaal wel iets soepeler geworden, ook in die gebieden. Het is mijn indruk – maar goed, dat zullen we even moeten nazoeken – dat er wel degelijk ook in die gebieden schade-uitkeringen hebben plaatsgevonden. En mijn verwachting is dat op het moment dat de 60.000-euroregeling – dus bij schade tot 60.000 euro hoeft er geen causaliteitsrapport meer voor te komen – voor die gebieden ook heel veel lucht gaan geven.

Dan blijft nog open het vraagstuk van de rapporten die zijn afgewezen in de periode daarvoor en of we daar nog wel wat mee kunnen. En dat is het gesprek dat ook wel gevoerd wordt, maar dat geldt niet alleen voor dat gebied, dat geldt natuurlijk voor het hele gebied dat je daar nu wel een oplossing voor moet gaan vinden. Ik hoop dat ik u daarmee een beetje... Nee, ik zie het aan u.

De heer ZWART (PvHn): Ik kreeg een vraag van de gedeputeerde, voorzitter. Ik wil er even op antwoorden.

De VOORZITTER: Ik sta dit voor één keer toe.

De heer ZWART (PvHn): Dank u wel. Ik ben daar niet mee geholpen, want ik wil concreet weten of we aan het eind van het jaar kunnen dat zoutschade wordt vergoed. Punt. Volgens dezelfde principes. Punt. En we moeten eraf, we moeten hier wat mee. Het gaat niet om futiliteiten: dat is het probleem. En als we gaan praten over 'we doen ons best', 'we praten erover'...

De VOORZITTER: Ik denk dat u het probleem duidelijk gemaakt heb zonet. Mevrouw Bakker.

De heer ZWART (PvHn): Dank u wel.

Mevrouw BAKKER (SP): Ik hoorde de gedeputeerde iets eerder in haar betoog zeggen, naar aanleiding van een vraag die de PvdA stelde over de putten VE-5 tot en met VE-8, dat die allemaal

ontwikkeld zijn. Maar in mijn beleving zijn alleen VE-5 en VE-7 ontwikkeld en die andere putten niet. Klopt dat?

Mevrouw TOP (gedeputeerde): Ja, 'ontwikkeld' of in productie? Ik had begrepen dat ze wel ontwikkeld zijn. Ik ben er niet zeker van of ze alle vier al volledig in productie zijn. Dus als u mij toestaat dat we dat nog even voor u uitzoeken, komen we daar nog even op terug.

Mevrouw BAKKER (SP): Ja, voor zover ik weet wordt uit VE-5 en VE-7 zout gehaald en stelde het SodM dat ook bij de zoutexpertmeeting aan de orde dat daar extra bodemdaling ontstaat, ook in het centrum van Veendam. Dus ik ben eigenlijk ook wel heel erg benieuwd of er binnen het College ook al nagedacht wordt om daar ook standpunten in te nemen en die bijvoorbeeld ook versneld af te bouwen en die nieuwe putten dus niet toe te laten.

Mevrouw TOP (gedeputeerde): Nee natuurlijk, op het moment dat dat tot consequenties leidt die onwenselijk zijn, dan is het evident dat dat mee gaat wegen in de afweging die we gaan maken. Het ingewikkelde is nu wel even dat we op dit moment niet ergens in een proces zitten waar we iets kunnen. Dit is gewoon vergund en dit loopt gewoon. Dus dan moeten we kijken of dat dusdanig ernstig is dat je een poging kunt gaan doen om dat terug te ploegen. Maar er is op dit moment geen natuurlijk moment om dat te gaan doen. Dus ik denk dat we met het SodM samen moeten gaan kijken wat dit betekent voor de veiligheid. En ik ga er ook van uit dat het SodM de indruk heeft dit gaat 'naar het randje gaat', zij daar ook zeker over aan de bel gaan trekken en dan gaan wij daar uiteraard een actie op zetten.

De VOORZITTER: Mevrouw Bakker, ten slotte.

Mevrouw BAKKER (SP): Nou ja, dat is goed te horen, want het SodM heeft daar al over aan de bel getrokken. Zij geven aan dat dit zorgt voor extra bodemdaling en we elke extra centimeter moeten voorkomen.

Mevrouw TOP (gedeputeerde): Even reagerend: dat is ook zo. Maar het SodM reageert uiteindelijk wel echt op de veiligheid. Dus het gaat tot extra bodemdaling leiden, maar het wordt pas echt precair als we gaan zeggen: dat gaat ook voor de veiligheid iets betekenen. En dat is precies waarom we dat gesprek met elkaar hebben, want dat is dat smalle beoordelingskader waarvan we eigenlijk met elkaar zeggen dat dat misschien onvoldoende is. Het SodM worstelt daarmee. We hebben daar ook gesprekken over met het SodM, dat ook zegt dat men het eigenlijk wel breder zou willen beoordelen. Men zou het ook de subjectieve veiligheid daarbij willen halen, men zou ook de schadeaspecten erbij willen halen. Maar op dit moment is dat niet hun taak. Dus op dit moment kunnen zij alleen toetsen op de veiligheid. Ik denk dat dit ook weer aantoont dat dat toch wel beperkingen met zich meebrengt en onbevredigend is. Dat is denk ik ook precies de reden waarom Hans Vijlbrief heeft gezegd dat de huidige Mijnbouwwet wringt, hij niet meer goed genoeg werkt. En dat is waarom we dit hele proces ingaan. Ik denk dat dit een heel goed voorbeeld is van waarom dit echt nodig is.

Voorzitter, ik dacht dat ik door de vragen verder heen was. Dus ik wilde nu naar de moties. Eerst motie 161 'Stoppen met winnen'. Misschien ga ik toch iets een andere volgorde doen, want er zit bijna een volgordelijkheid in. Motie 162 'Van veiligheid naar verantwoord': eigenlijk is het de combinatie: veilig en verantwoord. Ik denk dat die motie redelijk verwoordt waar we met elkaar hier naar op zoek zijn. We hebben het al gehad over het 'nee, tenzij'-principe. Waar het over gaat, is dat we dat met elkaar verder vorm gaan geven de komende periode. Maar dat dat het uitgangspunt is, ik denk dat we het daarover met elkaar eens zijn. En dat betekent dat wij dit ook bij de minister en bij het Rijk nadrukkelijk aan de orde zullen stellen. En die actieve lobby: daar heb ik al het nodige over gezegd. Die is gewoon al hartstikke gaande.

Mochten we nou de komende periode tot de conclusie moeten komen dat het eigenlijk niet verantwoord kan volgens de kaders die we daarvoor met elkaar hebben vastgesteld, dan is dat het moment waarop je komt richting de motie 161. Ik denk eerlijk gezegd dat dat op dit moment gewoon echt onvoldoende onderbouwd zou kunnen. Als ik het even heb over de proef- en evaluatieboringen, dan hebben wij eerlijk gezegd daar indertijd geen advies over afgegeven. De zienswijze ligt nu ter inzage. Die vind ik wel lastig. Want ik denk eerlijk gezegd dat wij ook zelf belang hebben bij de data en de informatie die juist met deze boringen gepaard gaan. Die zijn overigens vrij overzichtelijk. Dat is een kwestie van een paar weken en die kunnen daarna ook weer dichtgezet worden, dus dat is geen onomkeerbaar proces. Maar daar halen we wel heel veel informatie uit, daar haalt het SodM ook heel

veel informatie uit. En het SodM heeft die informatie nodig om ook straks oordelen te kunnen geven over die veiligheid. Dus ik zou denken dat we daar ook wel belang bij hebben.

Dat wil niet zeggen dat je daarmee al vooruitloopt op wat eventueel in een winningsplan komt: dat is een heel ander verhaal. Uiteraard is er een aantal punten in die motie dat heel goed aansluit. Nedmag en Nobian blijven verantwoordelijk voor de vervolgschade. Ja, dat is natuurlijk ook onze inzet, dat is ook al zo geregeld, maar dat zullen we ook in die actualisatie proberen te verankeren. Maar er zit gewoon een aantal onderdelen in waarvan ik denk dat ze gewoon nu nog niet aan de orde zijn.

En dan motie 163 van de Partij voor het Noorden, 'Fonds zoutwinning'. Ik denk dat wij ook al hebben aangegeven dat we wel toe willen naar een vorm van een fonds. Ik denk dat dat onderdeel moet gaan worden van het brede kader. We zijn op zoek naar een toetsingskader waar al die elementen in zitten: veiligheid, zorgsprincipe, schade, maar ook preventie. Ik denk dat dat laatste ook best een interessant onderdeel om verder uit te gaan werken. Maar dat ook de compensatie en de gebiedsfondsen daar onderdeel van zijn. Dus als u hem iets breder kunt zien dan een specifiek zoutfonds, dan denk ik dat dat heel erg past in waar wij mee bezig zijn.

Voorzitter, dan ben ik volgens mij ook door de moties heen.

De VOORZITTER: Dank u wel. Dan is het moment aangebroken waarop ik inventariseer welke van de fracties nog behoefte heeft aan een tweede termijn. Zal ik eens beginnen bij mevrouw Bakker?

Mevrouw BAKKER (SP): Ik zou heel graag even willen schorsen, voorzitter.

De VOORZITTER: Gelet op het voorgaande heb ik behoefte aan een antwoord hoelang u wilt schorsen.

Mevrouw BAKKER (SP): Nou, ik denk dat vijf minuten meer dan genoeg is.

De VOORZITTER: Dan schors ik voor zevenenhalve minuut omdat ik royaal ben.

[Schorsing]

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering en stel vast dat het exact zevenenhalve minuut geleden is dat ik heb geschorst. Misschien is het goed om gewoon te gaan zitten als ik de vergadering heropen. Dat voorkomt dat ik de hamer moet gebruiken.

Ik geef het woord aan mevrouw Bakker.

Mevrouw BAKKER (SP): Was ik de enige partij met een tweede termijn dan, voorzitter? Of maakt dat niet uit?

De VOORZITTER: Nee, u bent gewoon de eerste die van mij het woord krijgt. Bovendien hebt u een schorsing aangevraagd en wij zijn wel benieuwd.

Mevrouw BAKKER (SP): Oké prima. Dank u wel, voorzitter. Ik kan kort zijn.

De SP en de Partij voor de Dieren hebben regelmatig een motie ingediend om te stoppen met winnen. Daar waren we vaak vrij alleen in. Nu hebben we gelukkig nog twee andere partijen bij onze motie en zien we ook dat er misschien nog meer steun komt van nog andere partijen. Ik denk dat dat gewoon heel goed is richting het College om te zien dat er toch steeds meer partijen zijn die eigenlijk vinden dat we ons moeten uitspreken tegen nieuwe ontwikkelingen en te komen tot een afbouwplan. Dus hierbij een iets aangepaste versie voor hopelijk meer steun.

De VOORZITTER: Dit is een nieuwe versie van een oude motie, maar hij krijgt een nieuw nummer, 164, en wordt dus daarmee een nieuwe motie. De oude met nummer 161 wordt dan ingetrokken. Er staat nog steeds 'Stoppen met winnen (2)' boven, maar de briefhoofden zijn nu van de SP, GroenLinks, Volt en de Partij voor de Dieren. Ik heb het dictum zonet voorgelezen. Maar omdat dit een nieuwe motie is, lees ik het opnieuw voor. De motie eindigt met het volgende verzoek aan het College van Gedeputeerde Staten:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 25 september 2024, Constatende dat:

- er grote zorgen spelen bij inwoners in onze provincie over de veiligheid van zoutwinning door Nedmag en Nobian;

- deze zorgen al verscheidene jaren worden geuit richting de verschillende overheidslagen;
- er nog geen duidelijkheid is over hoe zoutcavernes van Nedmag en Nobian in de toekomst veilig afgesloten kunnen worden;
- er meerdere incidenten hebben plaatsgevonden bij de winning van zout, zoals bij Nedmag een scheur in het zoutdak waarbij miljoenen liters diesel en pekkel zijn weggelekt, ongelijkmatige (diepe) bodemdaling, problemen met de waterhuishouding van het gebied voor opdeling in kleine peilvakken; bij Nobian trillingen (lichte aardbevingen) in cavernes, bodemdaling en pekellekkage;
- er in de toekomst nog meer incidenten verwacht worden, waarbij het SodM zelfs de mogelijkheid van *sinkholes* niet uitsluit;
- schadevergoeding (fysiek en mentaal) tot op heden nog nooit is uitgekeerd door Nedmag en Nobian;

Overwegende dat:

- het SodM aangeeft dat de zoutwinning 'kantje, kantje' is qua veiligheid: het voorzorgsprincipe dient dan toegepast te worden;
- het Rijk kennelijk voor Nobian volop kansen ziet en investeringen doet om juist verder in te zetten op het winnen van zout en de opslag van stoffen, en mogelijk kernafval, in de cavernes, omdat dit gezien wordt 'als van nationaal belang voor de energietransitie', maar op grond van de veiligheid het voorzorgsprincipe leidend dient te zijn;
- de inwoners van het zoutwinningsgebied ook al schade hebben van de gaswinning als gevolg van gestapelde mijnbouw;
- de zoutwinning het gebied ook onomkeerbare schade toebrengt aan de woon- en leefomgeving (brede welvaart);
- er al meer dan genoeg ellende in onze provincie is door de gevolgen van de gaswinning;
- van gaswinning ook heel lang werd gedacht dat dit veilig kon en we nu wel beter weten;
- de overheid een zorgplicht heeft richting de huidige en toekomstige generaties;

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten zich duidelijk uit te spreken tegen:

- de ontwikkeling van nieuwe zoutcavernes (ook geen proef- en evaluatieboringen) in onze provincie;

en

- zich in te zetten om te komen tot een afbouwplan voor zoutwinning door Nedmag en Nobian, waarbij veiligheid en economische belangen in de regio gewaarborgd zijn, met aandacht voor de volgende punten:
 1. veilig afsluiten van de cavernes om verdere bodemdaling en andere gevolgen te voorkomen;
 2. Nedmag en Nobian blijven verantwoordelijk voor vervolgschade door zoutwinning of andere bedrijfsactiviteiten;
 3. onderzoek naar alternatieven voor de bedrijfsvoering van de winningsbedrijven; hierbij is van belang dat er gezocht wordt naar duurzame oplossingen en behoud van werkgelegenheid en afspraken over personele gevolgen voor de regio;
 4. een sociaal plan (of iets dergelijks) voor de werknemers, met aandacht voor omscholing en baangarantie;

En gaan over tot de orde van de dag.'

Deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Voorzitter, bij ons ook een enigszins gewijzigde versie, zodat wij nog iets meer steun voor onze motie hebben in deze Staten, zodat de gedeputeerde ook deze boodschap mee kan nemen richting de minister in haar gesprekken met betrekking tot de Mijnbouwwet.

De VOORZITTER: Dank u wel. Nou, gelijke monniken, gelijke kappen. Ook deze lees ik voor. D66, GroenLinks en Volt dienen de motie 'Van veiligheid naar verantwoord (2)' in met volgnummer 165. De oude motie 162 wordt ingetrokken. Deze nieuwe motie eindigt met het volgende verzoek aan het College van Gedeputeerde Staten:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 25 september 2024,

Constaterende dat:

- de zoutwinning in Nederland een belangrijke economische activiteit is, maar ook gepaard gaat met risico's voor het milieu, de bodem en de veiligheid van omwonenden;

- de huidige mijnbouwwetgeving verouderd is en niet voldoende waarborgen biedt voor de bescherming van milieu en leefomgeving;
- er op dit moment gewerkt wordt aan een nieuwe Mijnbouwwet, maar dat deze wet nog niet is afgerond of geïmplementeerd;

Overwegende dat:

- het noodzakelijk is dat de nieuwe Mijnbouwwet snel wordt ingevoerd om beter toezicht te houden op mijnbouwactiviteiten, waaronder zoutwinning;
- deze wet heldere en strenge eisen zou moeten stellen aan mijnbouwactiviteiten op het gebied van veiligheid, bodemdaling en milieubescherming;
- de belangen van inwoners zwaar dienen te wegen bij de afweging om mijnbouwactiviteiten toe te staan;

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten om:

- alvast voor te sorteren op de nieuwe Mijnbouwwet en in de tussenliggende periode de eigen gekozen positie 'nee, mits...' uit te dragen;
- bij de minister erop aan te dringen dat de wet strenge veiligheidseisen bevat voor alle mijnbouwactiviteiten;
- een actieve lobby te voeren richting de minister van Klimaat en Groene Groei om de totstandkoming en implementatie van de nieuwe Mijnbouwwet zo snel mogelijk af te ronden;

En gaan over tot de orde van de dag.'

Deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer ROEMERS (PvdA): De SP kwam er in de interruptie al op terug, maar wij wilden in de tweede termijn nog even aangeven dat de putten VE-5 en VE-7 al wel worden ontwikkeld, maar daarin feitelijk nog niet wordt geboord en de andere twee nog niet ontwikkeld zijn. We hebben begrepen dat de VE-5 ook niet de juiste kwaliteit zout heeft. Dus onze vraag aan het College is dan ook wat nu feitelijk de stand van zaken is. En onze vraag uit de eerste termijn kunt u interpreteren als aanjager om te voorkomen dat we putten gaan boren die niet de kwaliteit hebben die wordt beoogd en we daarmee extra risico's aanboren.

Mevrouw TEN HOEVE (PvdD): Kunnen wij een toezegging krijgen voor de Staten om ons op de hoogte te houden van de gezette stappen? En kunnen wij een termijntoezegging krijgen? Dit gaat over waar mevrouw Top net op onze woordvoering reageerde. Is dat voldoende onduidelijk of moet ik het nog verder uitleggen?

De VOORZITTER: In mijn linkeroor hoorde ik dat het voldoende helder was.

Zijn er nog anderen die in tweede termijn het woord willen voeren? De heer Van Kesteren zie ik en daarna de heer Zwart.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Voorzitter, de PVV-fractie is sceptisch over uitbreiding van de zoutwinning, maar is niet voor áfbouw van de zoutwinning, omdat de grote meerderheid van de omwonenden tijdens dat werkbezoek aan die regio ook heel duidelijk had aangegeven dat ook niet te willen, maar wel aandacht wilde voor schadeafhandeling.

Maar met betrekking tot die schadeafhandeling krijgt de PVV-fractie niet geheel de indruk dat gedupeerden van de zoutwinning nog steeds kunnen rekenen op dezelfde behandeling als gedupeerden van de gaswinning. De Partij voor het Noorden refereerde daar ook al heel terecht aan. En we willen dan ook het College vragen om met name in de uitwerking daar aandacht aan te blijven schenken, zodat we ook in de toekomst en op korte termijn de eerste concrete uitkeringen aan gedupeerden van de zoutwinning tegemoet kunnen zien. Nou ja, we vertrouwen als fractie erop dat het College daar toch zijn uiterste best voor zal doen. En als dat niet zo is, dan komen we hier weer zeker op terug.

De heer ZWART (PvH): Naar aanleiding van de beantwoording van de gedeputeerde met betrekking tot motie 163, die daar een brede interpretatie aan gaf, is hij eigenlijk ook zo bedoeld. Hoe breder je dit kunt doen, hoe beter je de knip kunt maken tussen de gaswinning en de zoutwinning. Er werd mij net verteld dat als je vervolgschade hebt bij de zoutwinning, er een aardbeving geweest moet zijn om die vervolgschade uitbetaald te krijgen. Ja, die zin er in dat zoutgebied niet, dus wat dat betreft wordt dat heel lastig. Dus vandaar dat motie 163 kan blijven staan. Er staat 'Zoutwinning' als titel: 'zout' kan doorgestreept worden. Dan is de titel 'Winning' en het gaat erom om het verschil te maken voor deze inwoners van dit gebied.

De heer DE WIT (CDA): Voorzitter, we hebben een punt van orde.

De VOORZITTER: De heer De Wit? Ja?

De heer DE WIT (CDA): Volgens mij, als een motie ingediend is en je gaat iets wegstrepen, dan moet de motie ingetrokken en moet er een nieuwe worden ingediend.

De VOORZITTER: Is er sprake van een nieuwe motie?

De heer ZWART (PvH): Nee. Alleen de naam is anders.

De VOORZITTER: Nou, dat is een nieuwe motie.

De heer ZWART (PvH): Dan wordt dat nummer 166.

De VOORZITTER: Oké. Dank voor de scherpste, ik dacht dat het zo wel was te lezen. Maar inderdaad, de nieuwe titel 'Winning' heeft geleid tot een nieuwe motie. Het volgnummer is 166. Het verzoek aan het College van Gedeputeerde Staten is hetzelfde, dus dat hoeft ik niet opnieuw aan u voor te lezen: 'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 25 september 2024, Constatende dat:

- bewoners in gebieden waar zoutwinning plaatsvindt, zorgen hebben over schade aan hun huizen en over hun veiligheid;
- bij de magnesiumzoutwinning in en rond Veendam sprake is van ernstige bodemdaling;
- in zoutcavernes zowel bij Zuidwending als in de gemeente Oldambt regelmatig trillingen worden waargenomen;
- Nobian onder verscherpt toezicht staat van het Staatstoezicht op de Mijnen;
- SodM de mogelijkheid van vorming van *sinkholes* niet uitsluit;

Overwegende dat:

- er veel geld wordt verdiend met de winning van zout en er veel mensen direct of indirect hun boterham verdienen met de zoutwinning;
- de zoutwinningsbedrijven wel de lusten hebben maar niet de lasten van zoutwinning;
- de omwonenden zich ongerust maken over de vergoeding van huidige en toekomstige schade;
- bij de gaswinning de overheid de lasten draagt van de negatieve gevolgen van de gaswinning;
- ook bij de windmolenparken regelingen bestaan waardoor omwonenden jaarlijks een bedrag uitbetaald krijgen ter compensatie van de overlast;
- het SodM in een aparte mail schrijft dat er getwijfeld wordt aan een veilige afsluiting ('*abandoning*') van de putten;
- de rijksoverheid de vergunningen afgeeft voor zoutwinning en baat heeft bij de zoutwinning;

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten om:

- bij het Rijk aan te dringen, omvorming van een milder, menselijker en makkelijker zoutschadefonds onder dezelfde voorwaarden als het gasdossier en net als bij de gasschade tevens de omgekeerde bewijslast toe te passen aangaande de schade door zoutwinning;

En gaan over tot de orde van de dag.'

Deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Anderen nog? Nee? Dan geef ik de gelegenheid aan de gedeputeerde om in tweede termijn te reageren. Is er behoefte om te wachten tot de gedeputeerde beschikt over de definitieve versie van de nieuwe moties? Ik zie dat dat het geval is, dan wachten we even. Ik schors opnieuw.

[Schorsing]

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering en geef het woord aan de gedeputeerde.

Mevrouw TOP (gedeputeerde): Eerst even terugkomend op de vraag van de PvdA, de puttenkwestie. Ja, het begint aardig op een *expertmeeting* te lijken op deze manier. Maar we hebben het even uitgezocht. Inderdaad zouden twee van die putten nog niet geboord zijn, maar wel vergund. Dus in principe zou dat kunnen. Wij hebben ook begrepen dat het de vraag is of het gaat gebeuren. Maar dat heeft dan meer met de bedrijfsmatige afwegingen te maken, of het zout van voldoende kwaliteit is. Andere afwegingen dan waar wij het hier vandaag over hebben. Maar het zou dus inderdaad zo kunnen zijn dat het überhaupt niet gebeurt. Als het wel gebeurt, is het voor ons op dit moment – ja –

gewoon vergund, dus kunnen we daar op dit moment niet zo gek veel aan doen. Tenzij in de bodemdaling dusdanige vormen aanneemt – waar op dit moment nog echt geen sprake van is, het schijnt nu om millimeters te gaan – dat je dan natuurlijk een nieuwe situatie hebt.

Dan de moties. De SP met GroenLinks, Volt en Partij voor de Dieren hebben een aanpassing in hun motie gedaan. De kern blijft natuurlijk gewoon overeind staan. En daarmee blijft ook mijn redenering toch wel overeind staan. Dus dat betekent dat het College het lastig vindt om nu al te zeggen dat we per definitie tegen alle mogelijke proef- en evaluatieboringen zijn, omdat ik denk dat wij zelf ook belang kunnen hebben bij alle gegevens die daar uit gaan komen en het bovendien gaat om een redelijk overzichtelijk traject van vijf tot zeven weken. Het afbouwplan: daar heb ik net ook al van gezegd dat onze eerste inzet is te kijken of het überhaupt veilig en verantwoord kan op een manier waar ook in de omgeving draagvlak voor is. Dat is onze eerste inzet. Dat is stap één in zo'n proces. Mochten we met elkaar tot de conclusie komen op enig moment – het is natuurlijk hypothetisch c.q. theoretisch dat dat kan gebeuren – dan is het moment om naar dit soort scenario's te gaan kijken. Het College is op dit moment nog niet zo ver. Wij gaan eerst een poging doen om te kijken hoe we dit op een veilige, verantwoorde en door de omgeving ook geaccepteerde manier kunnen doen.

Nou, bij zijn motie geeft meneer Zwart van de Partij voor het Noorden aan dat hij hem inderdaad zou willen verbreden. Ik denk dat hij dan aardig in de lijn komt met hoe het College hier op dit moment in zit. Oordeel Staten, absoluut.

Mevrouw Ten Hoeve had ook een vraag, die was ik vergeten te beantwoorden. Zij vroeg naar de termijnen waarop wij met dit proces nu verdergaan zoals ik het ongeveer geschetst heb. Ik ben natuurlijk daarin ook een beetje afhankelijk van anderen, maar ik kan u verzekeren: dit moet gewoon überhaupt vrij snel. Als wij ook richting de actualisatie van de Mijnbouwwet voldoende input klaar moeten hebben, dan ga ik ervan uit dat wij nog dit jaar de eerste gesprekken gaan voeren. Dan moeten we even gaan kijken hoe dat gaat landen, dat naar u toekomst via de Omgevingsvisie of dat we dat nog een keer apart gaan doen. Maar dat het toch wel tot een eerste opzet komt van een toetsingskader en misschien ook wel – maar dat kan ik u niet beloven – tot een voortgang in de gesprekken met de mijnbouwbedrijven.

Mevrouw TEN HOEVE (PvdD): Dit is dan een toezegging, begrijp ik?

Mevrouw TOP (gedeputeerde): Zeker.

De VOORZITTER: Dat is dan helder. Dan sluit nu echt de beraadslaging en dan zijn we toe aan het blokje stemming.

Er is een aantal moties ingediend en ik vraag dus aan de fracties in het algemeen of ze nog een stemverklaring willen afleggen bij de moties of dat ze zeggen: het is voldoende toegelicht toen wij het woord voerden. Ik zie dat de heer Nieboer daar wel behoefte aan heeft. De heer Nieboer.

De heer NIEBOER (BBB): Wij hebben nog niet op papier de motie gekregen van de Partij voor het Noorden, de herziene motie.

De VOORZITTER: Daar is één woordje in veranderd, in de titel.

De heer NIEBOER (BBB): Ja, maar dit is voor ons heel belangrijk. Dus ik zou hem graag in die context nog wel even willen zien.

De VOORZITTER: Dan wachten we even tot u beschikt over die motie. Ik schors de vergadering.

[Schorsing]

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. We gaan over tot de stemming over de drie moties, te beginnen bij motie 164 'Stoppen met winnen (2)'. Is er een fractie die behoefte heeft aan een stemverklaring? Ik zie de heer Nieboer van de BBB als eerste.

De heer NIEBOER (BBB):

De heer BAKKER (Groninger Belang): Ik kan bij de stemverklaring van de heer Nieboer aansluiten

Mevrouw RUTGERS (CDA): die niet vooraf leidend moet zijn.

Met opmerkingen [D.P.1]: GRIFFIE, dit stuk van de opname met de stemverklaringen is helaas weggevalen, zowel op de video als op de geluidsopname. Wellicht is het systeem na de schorsing te laat weer ingeschakeld of was er een storing? Geen idee. Ik kan de stemverklaringen uit m'n hoofd ook zo niet meer reproduceren, ik heb alleen een paar woorden genoteerd.

Voorstel van mijn kant: de BBB, Groninger Belang en het CDA vragen om de teksten van hun stemverklaring aan te laten leveren.

De VOORZITTER: Verder nog behoefte aan een stemverklaring? Nee? Dan kunnen we gaan stemmen.

Motie 161 'Stoppen met winnen' is ingetrokken.

Motie 162 'Van veiligheid naar verantwoord' is ingetrokken.

Motie 163 'Fonds zoutwinning' is ingetrokken.

De stemrondes beginnen bij motie 164 'Stoppen met winnen (2)'. Ik zie dat iedereen heeft gestemd. Voor deze motie hebben gestemd de Partij van de Arbeid, GroenLinks, de SP, D66, de Partij voor de Dieren en Volt. Daartegen hebben gestemd de BBB, de ChristenUnie, Groninger Belang, de VVD, de PVV, het CDA, de Partij voor het Noorden en Forum voor Democratie. En dat betekent dat voor de motie hebben gestemd 17 leden, daartegen 26 leden. De motie is verworpen.

Dat brengt ons bij motie nummer 165, gok ik? Ja, 'Van veiligheid naar verantwoord (2)'. U kunt stemmen. Ik zie dat iedereen gestemd heeft. Voor deze motie hebben gestemd de BBB, de Partij van de Arbeid, GroenLinks, de ChristenUnie, Groninger Belang, de SP, D66, de Partij voor de Dieren, de PVV, het CDA, Volt en de Partij voor het Noorden. De tegenstemmen zijn van de VVD en Forum voor Democratie en dat betekent dat de uitslag is: 40 stemmen voor, 3 stemmen tegen. De motie is aangenomen.

Dan zijn we bij motie nummer 166 'Fonds winning'. De stemming is gesloten. Ja, toch op het eind nog een *cliffhanger*. De stemming is gesloten. Voor deze motie hebben gestemd de Partij van de Arbeid, GroenLinks, de ChristenUnie, de SP, D66, de Partij voor de Dieren, Volt en de Partij voor het Noorden. Daartegen hebben gestemd de BBB, Groninger Belang, de VVD, de PVV, het CDA en Forum voor Democratie. Dat betekent dat er 21 stemmen voor zijn uitgebracht, maar 22 stemmen tegen. En dat betekent dat de motie is verworpen.

Daarmee zijn we aan het eind van het agendapunt. U ziet er hongerig uit. En bovendien is er een lunch, dus ik zou de vergadering een half uur willen schorsen voor de lunch.

[Schorsing]

B. Situatie in Ter Apel

De VICEVOORZITTER: We zijn inmiddels ook weer een beetje binnengedruppeld. Dan heropen ik hierbij de vergadering.

We zijn bij het agendapunt 2.B aanbeland over de situatie in Ter Apel. Dit onderwerp heeft niet op een voorafgaande commissieagenda gestaan, maar is rechtstreeks voor deze vergadering geagendeerd op initiatief van de fractie van het CDA, met steun van vele fracties. Het betreft geen motiedebat, maar gewoon een regulier debat in twee termijnen. Maar het lijkt me toch goed om als eerste het CDA het woord te geven.

De heer DE WIT (CDA): Ja, dank daarvoor. Helaas staan we en zitten we hier niet om voor het eerst over dit onderwerp te praten. De situatie in Ter Apel is wederom verontrustend – om bijna te zeggen: blijvend verontrustend. Er dreigen wederom vluchtelingen buiten te moeten slapen onder omstandigheden die we in Nederland onacceptabel zouden moeten vinden. Wij weten dat het College deze opvatting deelt en willen eigenlijk graag weten welke concrete acties men heeft ondernomen sinds de motie van mei 2023 om gemeenten te ondersteunen.

Voorzitter, de afgelopen weken hebben we kunnen horen en lezen dat de nieuwe minister van Asiel en Migratie, mevrouw Faber, niet in gesprek wil met lokale bestuurders, terwijl de noodkreten vanuit de regio luid en duidelijk zijn. Van een verantwoordelijk minister mag je verwachten dat ze problemen aanpakt en niet vergroot. Het weigeren van overleg met de mensen die in de frontlinie staan, zoals burgemeester Velema, laat in onze optiek bijna gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel zien. Daarbij ligt er een bestuurlijke overeenkomst tussen de Groninger gemeenten en het ministerie van Justitie en Veiligheid over de opvang van vluchtelingen. De minister houdt zich nu eenzijdig niet aan de uitspraken, wat bestuurlijke samenwerking ondermijnt en de druk op de Groninger gemeenten vergroot. Het getuigt niet van goed bestuur dat je je verantwoordelijkheid als minister niet neemt als er oplossingen gevonden moeten worden.

En daarom dienen wij namens een groot aantal partijen de volgende motie in.

De VICEVOORZITTER: Een motie met de briefhoofden van het CDA, GroenLinks, SP, Partij voor de Dieren, Partij voor het Noorden, Partij van de Arbeid, D66 en de ChristenUnie, met als titel 'Een oproep tot verantwoordelijkheid' en als volgnummer 167. Het dictum hiervan luidt als volgt:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 25 september 2024,
Constaterende dat:

- minister Faber van Asiel en Migratie heeft geweigerd een spoedoverleg te voeren met betrokken gemeenten over de problematiek in Ter Apel;
- burgemeesters in de provincie Groningen, onder wie burgemeester Velema, meerdere malen hebben verzocht om directe steun van het Rijk, maar deze niet ontvingen;
- er een dreiging bestaat dat vluchtelingen opnieuw buiten moeten slapen onder mensonterende omstandigheden, ondanks eerdere toezeggingen van het kabinet;
- de druk op de gemeente Westerwolde, en met name Ter Apel, onhoudbaar blijft zonder aanvullende steun vanuit het Rijk;
- er een bestuurlijke overeenkomst ligt tussen de Groninger gemeenten en het ministerie van Justitie en Veiligheid over de opvang van vluchtelingen, waarin duidelijke afspraken zijn gemaakt over de gezamenlijke verantwoordelijkheid en verdeling van de opvang 1);
- de minister zich nu eenzijdig niet aan deze afspraken houdt, wat de bestuurlijke samenwerking ondermijnt en de druk op onze gemeenten verder vergroot;

Overwegende dat:

- besturen samenwerken betekent, ook in moeilijke tijden, en het weigeren van overleg door de minister een gebrek aan verantwoordelijkheid toont;
- het voor ons onacceptabel is dat Westerwolde en de provincie Groningen onevenredig zwaar worden belast, terwijl het Rijk de situatie onvoldoende onder controle heeft;
- de provincie Groningen niet alleen verantwoordelijk kan zijn voor het oplossen van deze situatie zonder structurele steun van het kabinet en andere provincies;
- de aanhoudende zekerheid door het uitblijven van oplossingen vanuit het Rijk leidt tot toenemende zorgen in Ter Apel en omgeving;

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten om:

- bij het kabinet, en in het bijzonder de minister van Asiel en Migratie, aan te dringen op een onmiddellijke dialoog met de betrokken gemeenten en provincie, om samen structurele oplossingen te vinden voor de problematiek in Ter Apel;
- het kabinet te verzoeken, per direct maatregelen te nemen die ervoor zorgen dat er nooit meer vluchtelingen buiten hoeven slapen en dat er voldoende professionals en handhavers worden ingezet om de veiligheid van zowel inwoners als vluchtelingen te waarborgen;
- er bij andere provincies, die dit onvoldoende doen, wederom op aan te dringen om hun verantwoordelijkheid te nemen in de opvang van asielzoekers, zodat de druk op Groningen en in het bijzonder de gemeente Westerwolde verlicht wordt;

En gaan over tot de orde van de dag.'

Deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer DE WIT (CDA): Ja, volgens mij spreekt de inhoud van de motie voor zich.

Maar ik wil nog wel één ding aangeven. We horen regelmatig dat we hier geen Den Haag moeten spelen. Maar, voorzitter, laten we eerlijk zijn: dit kunnen we niet laten gebeuren. Als in onze provincie, in onze gemeenten, de situatie onhoudbaar wordt, is het onze plicht om het aan te kaarten bij het Rijk. Zij moeten de verantwoordelijkheid nemen. Wij staan als Staten in nauw contact met de Groninger gemeenten en weten wat er lokaal speelt. We kunnen niet toekijken terwijl onze burgemeesters in de steek worden gelaten.

De heer WIEGMANS (BBB): Even kort wil ik er wat woorden aan besteden.

80 procent van de bevolking van Nederland wil graag dat er controle komt op de instroom van immigranten. Dat is gemeten, gepeild. Geen Den Haag spelen? Ja, terecht dat Robert de Wit dat zei, dat het CDA dat zei. Wij gaan er helemaal niet over hier. We maken ons er wel zorgen over, maar uiteindelijk ligt de verantwoordelijkheid én in Westerwolde, én in Den Haag. Wat we in ieder geval niet willen – dat horen we dan wel vanuit Ter Apel – dat inwoners geen speelbal willen worden van de politiek.

Mevrouw TEN HOEVE (PvdD): Ik hoor dat het alleen een verantwoordelijkheid is voor Den Haag. Maar volgens mij hebben de gemeenten en ook de provincie hun rol in dit geheel. Dan moeten zij zaken naar zich toe trekken, hebben zij verantwoordelijkheid. Wat vindt u daarvan?

De heer WIEGMANS (BBB): Ik ben het ermee eens dat de gemeente Westerwolde alsnog verantwoordelijk is voor de eigen inwoners en dat de provincie de gemeenten kan ondersteunen. Maar we hebben daar geen verantwoordelijkheid in. Is dat een antwoord? Oké.

Ja, inwoners geen speelbal van de politiek, dat vinden wij belangrijk. Dat betekent buiten slapen. De consequentie is voor de inwoners dat degenen die geen plekje kunnen vinden in het asielcentrum, eropuit gaan – om het maar heel plat te zeggen. In alleenstaande schuurtjes, tuinen, auto's, caravans worden gekraakt en in het wild hun ontlasting doen enzovoort. Een heel vreselijke toestand voor inwoners uit Ter Apel. Dat als eerste.

Minister De Graaf is bezig met een plan en dat komt binnenkort met een hopelijk een definitieve oplossing voor dit vraagstuk. Daar moeten we even op wachten.

Mevrouw EBELTJES (GroenLinks): Ik hoor u zeggen dat het natuurlijk een vreselijke situatie is voor de mensen uit Ter Apel. Maar staat u ook stil bij de vreselijke situatie dat er mensen die op straat moeten slapen?

De VICEVOORZITTER: U hebt dat mij niet horen zeggen, maar ik ga er voor het gemak van uit dat dit was gericht aan de woordvoerder van de BBB.

De heer WIEGMANS (BBB): Als eerst zijn we natuurlijk verantwoordelijk voor de inwoners van Groningen. En ik vind het vervelend voor die mensen, maar het is hun eigen keuze om hier te komen.

Mevrouw EBELTJES (GroenLinks): Dus u denkt dat die mensen hier gewoon vrijwillig komen, omdat ze niks beters te doen hebben met hun tijd?

De heer WIEGMANS (BBB): Ik heb daar geen cijfers van of betrouwbare onderzoeken naar. Dan kunnen mensen dus wel komen of hoeven ze niet te komen.

Mevrouw EBELTJES (GroenLinks): Als we daar geen cijfers over hebt, is het misschien ook verstandig om daar niet zulke directe uitspraken over te doen? Sorry, dat is mijn mening, maar...

De VICEVOORZITTER: Ik hoorde geen vraag, maar u bent vrij om erop te reageren, meneer Wiegman. O, dan nog een interruptie van de heer De Wit van het CDA.

De heer DE WIT (CDA): Ja, ik zou daar zelf andere woorden voor kiezen, maar daar gaat uiteraard de heer Wiegman zelf over.

Ik heb wel een vraag over de leefbaarheid. Ik hoor de BBB wel zeggen: we gaan wel over veiligheid van onze inwoners. We gaan ook over de leefbaarheid. Zit daar dan niet een gigantische haak om als provincie te zeggen dat we onze verantwoordelijkheid moeten nemen?

De heer WIEGMANS (BBB): Ik wou daar in mijn slotwoord daar juist op ingaan. De BBB heeft alle vertrouwen in de Commissaris van de Koning dat hij adequaat naar zijn eigen vermogen alles uit de kast haalt om deze situatie op te lossen.

De heer DE WIT (CDA): Dat hebben wij ook, wij hebben ook het gevoel dat de Commissaris van de Koning daar een belangrijke rol in speelt. Tegelijkertijd zitten wij hier toch om alle leden van het College, dus ook de voorzitter van het College, zaken mee te geven op het moment dat we die in de samenleving tegenkomen?

De heer WIEGMANS (BBB): Ik heb het gevoel dat ik me ga herhalen. Ik zei: wij hebben alle vertrouwen dat onze Commissaris daar juist in handelt, over nadenkt en verantwoordelijkheid neemt. Dus wat mij betreft is deze motie niet nodig hier.

De VICEVOORZITTER: De heer De Wit, tot slot.

De heer DE WIT (CDA): Ja, ik heb geen antwoord gekregen op mijn vraag, maar ik laat het hier maar bij.

Mevrouw DA SILVA PINTO (PvdA): Vandaag vestigen wij in deze Staten weer de aandacht op Ter Apel. Inwoners van Ter Apel en omstreken, medewerkers in de opvangketen, medewerkers van de gemeente Westerwolde, bewoners van het COA: ze worden dagelijks geconfronteerd met de gevolgen van gemeenten die hun verantwoordelijkheid niet nemen en een minister die van regeren het nieuwe regeren heeft gemaakt. En misschien moeten we niet steeds alleen de gemeenten

noemen die de opvang niet mogelijk maken, maar de groep bewoners benoemen die zich veel verzet tegen de komst van een AZC in hun gemeente.

Deze zaterdag, 28 september, organiseert het COA weer zijn jaarlijkse open AZC-dag. Ik zou zeggen: ga kijken! Ga met eigen ogen zien hoe het daar is. En dit hoeft ik niet te zeggen tegen de inwoners van onze provincie of tegen Drenten of Friezen, want die nemen gelukkig hun verantwoordelijkheid en er zijn ook andere gemeenten die dat doen. Maar ik zeg dit vooral tegen diegenen die dat nog niet doen.

Wij hebben ook de motie ondertekend en om het niet te lang te maken, sluit me aan bij de woordvoering en de vragen die het CDA heeft gesteld aan het College.

Mevrouw EBELTJES (GroenLinks): Een heel ingewikkeld onderwerp in een paar minuten: de asielcrisis. Vandaag wil GroenLinks aandacht vragen voor een schrijnende situatie die we niet langer kunnen negeren: de crisis in de asielopvang, met als pijnlijkste voorbeeld Ter Apel. Wereldwijd zijn er 117,3 miljoen vluchtelingen en in 2023 ontving Nederland bijna 50.000 asielaanvragen. Dat lijkt veel. Maar met 23.000 vertrekkende asielzoekers, van wie 5.000 gedwongen, groeit het aantal uiteindelijk met slechts 26.000 mensen – veel minder dan wordt gesuggereerd. Sorry, ik merk dat het onderwerp me nogal raakt.

Ter Apel is nu het symbool van hoe onze asielopvang faalt. Als eerste aanmeldcentrum is het een flessenhals geworden waar mensen vastlopen doordat de plaatsing te langzaam gaat. Dit is het gevolg van jarenlange politieke keuzes om de opvangcapaciteit steeds verder af te bouwen. Het is onacceptabel dat we nu weer op een breekpunt staan, terwijl politieke spelletjes worden gespeeld over de ruggen van kwetsbare mensen.

GroenLinks is verontwaardigd. De sabotage van het kabinet is overduidelijk. Het afschaffen van de bed-bad-broodregeling toont een schrijnend gebrek aan medeleven en verantwoordelijkheid. Minister Faber laat het afweten. Bovendien vragen wij ons af met burgemeester Velema af waarom het Rijk de afspraken niet nakomt. De Groninger gemeenten hebben extra opvang georganiseerd onder de belofte dat de provincie niet opnieuw verantwoordelijk zou zijn voor noodopvang. Nu zijn het weer de provincies die het op moeten lossen en dat is onaanvaardbaar. Vindt het College dat ook?

Verder is een school in Ter Apel die 34 kinderen telt. De Leerplichtwet zegt dat alle kinderen naar school moeten en recht hebben op onderwijs. Een groot deel krijgt dit niet. Ook dit vinden we onacceptabel. Help onze gemeenten door continu keihard op afspraken te wijzen die keer op keer met gemeenten in onze provincie worden gemaakt en die continu door Den Haag worden genegeerd. 'Elke regio telt', behalve als het op asiel aankomt.

GroenLinks eist onmiddellijke actie. Zorg voor het uitvoeren van de Spreidingswet, zodat elke gemeente haar verantwoordelijkheid neemt. Zorg ervoor dat iedere gemeente minimaal drie gezinnen met een verblijfsvergunning huisvest. Ik heb uitgerekend dat dit ongeveer 4.100 plaatsen zijn. Zorg voor permanente opvanglocaties, dat er permanente opvanglocaties komen om de crisisopvang te vermijden. Ter Apel kan deze druk niet meer aan. En verder bevinden we ons in een humanitaire crisis die in stand gehouden wordt door politieke onwil.

GroenLinks roept alle betrokken partijen op om samen te werken aan een rechtvaardige en humane oplossing. Laten we onze internationale verplichtingen respecteren en met compassie handelen. Dit beleid is onmenselijk en moet per direct worden aangepakt.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): De oproep in de motie van het CDA kan de fractie van de ChristenUnie van harte onderschrijven. Deze oproep hebben we al vaker gedaan en dat zullen we blijven doen zolang de schrijnende situaties in Ter Apel blijven bestaan en bestuurders in Nederland hun verantwoordelijkheid blijven ontlopen.

Maar de motie straalt ook onmacht uit. We doen niet meer dan oproepen en aandringen. Onze fractie wil dan ook dit moment gebruiken om ons diepe respect uit te spreken voor alle inwoners die ook in actie komen. De burgemeesters in Groningen, de kerken, de vrijwilligers en organisaties die opvang aanbieden. Zij laten wél het menselijke gezicht van ons land zien.

Mevrouw Da Silva Pinto wees ons al op de open asielzoekerscentrumdag van komende zaterdag. Die valt tegelijk met de Nationale Burendag. Onze fractie spoort de inwoners van Groningen aan om zaterdag niet alleen hun naaste burens te ontmoeten, maar ook de naasten die van ver zijn gekomen.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Een korte, denk ik. Want wij kunnen geheel de oproep in de motie ondersteunen. Het is niet voor het eerst dat we hier staan – het is al gezegd. Ik hoef nu ook niet in herhaling te vallen, het is vaker gedaan.

Maar wij vinden wel dat we als provincie moeten doen wat we kunnen doen. En we kunnen geen Den Haagje spelen, dus ik ga ook niet in op de landelijke politiek, maar alleen op wat we nu kunnen doen. Wel constateren we trouwens dat ik laatst een kaartje zag met welke gemeenten wel een inspanning hadden verricht om asielzoekers op te vangen en welke niet. En dan is er nog een groot aantal dat dat niet heeft gedaan. Dwingen kunnen we ze nog niet, maar we kunnen toch met z'n allen wel oproepen om hun verantwoordelijkheid te nemen.

Kortom, als provincie doen wat we kunnen. Het is wel een herhaling van zetten, maar we moeten het onder de aandacht blijven brengen van Den Haag om de problemen in Ter Apel op te lossen.

De heer BENNEMA (VVD): Dit onderwerp is helaas niet nieuw en we kunnen ook kort zijn. De VVD vindt het onacceptabel dat Ter Apel mogelijk weer opdraait voor een nationaal probleem. Wij zien breed politiek draagvlak voor het beperken van migratie, maar lokaal knelt het nog. En als de opvang overvol raakt, leidt dit tot onveilige situaties in Ter Apel.

In december hebben we ook al een breedgesteunde motie aangenomen met de oproep tot het ontlasten van Ter Apel, ook ingediend door het CDA. Maar toch willen we er wel voor waarschuwen dat we moeten waken voor 'motie-inflatie'.

Uit de media hebben we vernomen dat het lastig is om met het Rijk in gesprek te komen. Graag vernemen wij van het College hoe de gesprekken met het Rijk en de andere bestuurlijke partners verlopen. De VVD vraagt het College ook de toezegging dat het zich in de verschillende overleggen met het Rijk en de andere overheden maximaal inspant om te voorkomen dat Ter Apel weer overlast ondervindt door een overvolle opvang. En we zien uit naar de beantwoording van alle gestelde vragen, ook van mijn voorgangers.

Mevrouw FEENSTRA (SP): Wij kunnen de bijdrage van GroenLinks volledig onderschrijven. Wij kunnen en mogen niet meegaan in de politieke spelletjes van de minister, die bewust de situatie verergerd ten koste van bewoners van het aanmeldcentrum, het personeel en de omwonenden.

Wij steunen deze motie dan ook van harte, maar wat ons betreft kan er ook nog wel een schepje bovenop. Het College kan er ook nog op aandringen, misschien wel eisen, om de Spreidingswet uit te voeren. En we kunnen ook kijken hoe we gezamenlijk met de gemeenten de druk op kunnen voeren. Al eerder opperde het CDA om met de bus naar Den Haag te gaan, om te protesteren. Nou hebben wij daar toevallig erg veel ervaring in hoe je dat regelt, dus wij zijn heel erg benieuwd naar hoe andere fracties daartegenaan kijken. Dan kunnen wij wel de bus bestellen.

Mevrouw BENJAMINS (D66): De mooie woorden van het CDA, de ChristenUnie, GroenLinks, de Partij van de Arbeid: wat kan ik daar nog aan toevoegen? We staan hier wederom met een dringende oproep tot humaan asielbeleid.

Terwijl er ondemocratische voorstellen worden gedaan in Den Haag, was er gewoonweg al een wet die veel ellende kan voorkomen. Wat moeten we verder nog zeggen? We hebben het hier al gezegd als Staten: de Spreidingswet moet doorgaan. Ik hoop dat die motie ook meegenomen wordt richting Den Haag. Want de vraag is: worden wij op dit dossier als Groningen ook weer niet serieus genomen?

Mevrouw TEN HOEVE (PvdD): Groningen is een geweldige provincie met geweldige mensen. En daarom doen hulpverleners in Ter Apel, dat als enig aanmeldcentrum in Nederland huisvest, al bijna dertig jaar fantastisch werk om duizenden vluchtelingen te helpen met opvang en zorg. Dit dorp, en daarmee onze hele provincie, heeft de afgelopen jaren onophoudelijk geleverd wat er wettelijk werd gevraagd: fatsoenlijke opvang en humane behandeling van de mensen die daar de poort binnen te lopen.

In plaats van dit te faciliteren laat het nieuwe kabinet het op dit moment allemaal afweten. De Spreidingswet is in de ijskast gezet, de verantwoordelijk minister neemt de telefoon niet meer op en een niet-bestaande asielcrisis wordt zo dus in rap tempo een echte crisis. Den Haag geeft dus niet meer thuis. Ook de burgemeester van Groningen kon dat niet meer bolwerken. Het beseft dat hij er alleen voor stond, deed hem zelfs besluiten het bijltje er helemaal bij neer te leggen. Schuiling zei in zijn ontslagbrief: *'Het waren uiteindelijk vooral de situatie in Ter Apel en de afhandeling van de gaswinning in Groningen die mij erg hebben geraakt. De terughoudendheid bij sommigen om elkaar een beetje te helpen bij de opvang van vluchtelingen, evenals de aanvankelijke onwil om voor de Groningers te doen wat nodig was, heeft bij mij iets doen knakken wat niet eenvoudig herstelt.'*

Zelfs de bevlogen man die altijd bereid was om Stad en land af te bellen om opvangplekken te regelen, heeft zijn handen ervan af moeten trekken. Dat doet een alarmbel afgaan.

Door de Haagse verwaarlozing zagen we weer mensen buiten slapen. Er wordt volop gesleept met mannen, vrouwen en kinderen, bussen rijden van hot naar her. Het is stuitend om te zien hoe mensen elke ochtend in alle vroegte van de noodopvang weer terug moeten komen voor de procedure. Ze zitten naast de hekken bij de ingang op het grasveld. Het is niet dankzij Den Haag dat er opvang is voor vluchtelingen, maar uitsluitend dankzij het keiharde werk van Groningen en andere gemeenten die wél hun maatschappelijke plicht serieus nemen.

Er zijn inmiddels gelukkig meer dan 160 gemeenten die de Spreidingswet vrijwillig uit willen voeren. Gemeente Borger-Odoorn heeft voor het eerst tijdelijke ruimte als opvang aangeboden in Valthermond. Dit is hoopgevend en hartverwarmend. Maar waar het hier om gaat, is dat er een structurele oplossing moet komen met de herfst voor de deur. We nemen met klem afstand van het beleid van minister Faber, die weigert in gesprek te gaan met gemeenten en provincies. Dit gebrek aan samenwerking vanuit het Rijk is stuitend. Het kabinet moet zijn verantwoordelijkheid nemen en ervoor zorgen dat een humanitaire en veiligheidscrisis in onze provincie wordt voorkomen. Dit is geen lokaal maar een nationaal probleem. Diverse Groningse gemeenten pakken hun rol wel.

Met deze agendering willen we graag antwoorden op de vragen die we gesteld hebben aan dit College en welke concrete stappen ze zetten, met verwijzing naar de motie uit mei 2023, 'De grens is bereikt'.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Er is een grote volksverhuizing van mensen in de wereld gaande van grote groepen mensen naar welvarende delen. In Nederland is de asielopvang verworpen tot een nivelleringsproces waarin verzorgingsstaat Nederland wordt opengesteld voor die grote groepen mensen in de wereld, die het zich kunnen permitteren om naar ons land te komen. Ons land is favoriet vanwege de uitstekende faciliteiten voor iedereen die zich meldt. En de prijs, voorzitter, die het Nederlandse volk daarvoor betaalt, is aanzienlijk.

'Humaniteit, internationale solidariteit', klinkt het in koor door de volksvertegenwoordigers. Maar de instemming vernemen we vanuit de samenleving voor daadkrachtige bestuurders, die oprecht naar werkbare en structurele oplossingen zoeken. We staan erbij en kijken ernaar en met vele emmers proberen te voorkomen dat alles overstroomt vanwege die openstaande kraan. Gelukkig probeert nu een daadkrachtige minister die stromende kraan dicht te draaien om die onophoudelijke stroom te verminderen, opdat Ter Apel en alle gemeenten in Nederland zullen worden ontlast.

Mevrouw TEN HOEVE (PvdD): Het is al jaren zo dat het 0,25 procent is van het geheel. 0,25 procent: er is geen enorme stroom. Wat de Partij voor de Vrijheid hier zegt...

De VICEVOORZITTER: Gaat dit naar een vraag leiden?

Mevrouw TEN HOEVE (PvdD): ... klopt niet. Bent u dat met mij eens?

De heer VAN KESTEREN (PVV): Wat dacht u zelf? Natuurlijk ben ik het niet met u eens en dat zal ik ook nooit worden.

Mevrouw FEENSTRA (SP): Ik hoor de vertegenwoordiger van de PVV zeggen dat de minister nu eindelijk eens wat is gaan doen aan de instroom. Ik vraag me af in hoeverre de minister volgens u dan ook werk maakte van het voorkomen van klimaatverandering, ongelijke handelsverdragen en oorlogen.

De VICEVOORZITTER: Ik ga ervan uit dat die vraag bedoeld is voor de heer Van Kesteren?

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ja, voorzitter, nou trekt u het wel heel breed. Maar ja, ik ben volksvertegenwoordiger in de provincie Groningen en ik doe ook nog wat in de Eerste Kamer. Ik heb altijd de Groningers en de inwoners van Groningen vooropstaan. Dat is ook uit de slogan van dit College: 'Wat hebben de Groningers hieraan?' Nou, elke ochtend als ik opsta, dan zeg ik tegen mezelf: zorg ervoor dat bij alles wat je doet, de Groningers er iets aan hebben. Nou, daar laat ik me door leiden.

Mevrouw FEENSTRA (SP): Ik vroeg de heer Van Kesteren, die zelf begon over dat de minister er iets aan deed, naar een antwoord en daar heb ik geen antwoord op gekregen.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ja, voorzitter, veel interrupties door collega's – of door 'ambtsgenoten', moet ik zeggen. Die verwachten dan een bepaald antwoord door mij. Ja, en ik kan er

niets anders van maken. Het zijn vaak ook antwoorden die u niet bevallen en dat moet u mee leren leven. Net zoals ik ook met antwoorden leren leven die u mij geeft.

Mevrouw FEENSTRA (SP): Ik constateer dat de heer Van Kesteren er niet aan wil dat dat een oorzaak is van de instroom, dus ik houd op met deze discussie.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Dat lijkt me heel verstandig.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Voorzitter, ik wou een punt van orde maken vanaf mijn stoel. Maar ik zou wel graag dat we ons houden aan gewoon via de voorzitter spreken en dat we ook niet zeggen: 'Daar komen ze' en de volgende. Want wij hebben hier het debat hoog te houden, dus ik wou eenieder even verzoeken om gewoon respect voor elkaar te houden in het inhoudelijke debat.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Dat geldt voor iedereen!

De VICEVOORZITTER: Eén moment graag, meneer Van Kesteren.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ja.

De VICEVOORZITTER: Het lijkt mij heel goed om met z'n allen er goed op te letten, op dat via de voorzitter spreken. Ik heb geconstateerd dat een aantal mensen dat interrupties pleegt, dat niet altijd even goed lukt. Maar ook degene die het woord voert: ook graag via de voorzitter. Dan houden we het debat netjes. Het lijkt me ook goed om zo veel mogelijk bij de orde te blijven van het agendapunt en ook niet buiten de microfoon om allerlei andere zaken nog mee te geven. Het mooiste is om dat via de microfoon te doen.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Mag ik verder, voorzitter?

De VICEVOORZITTER: Meneer Van Kesteren.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Eindelijk een minister, voorzitter, met daadkracht, wat ook in de samenleving wordt gewaardeerd. Een minister die structurele oplossingen zoekt, werkbare oplossingen, die in het belang zijn van iedereen die in Nederland woont, alle gemeenten, en de inwoners van de provincie Groningen die wij hier vertegenwoordigen.

De heer DE WIT (CDA): Voorzitter, vindt de PVV dat de minister ook de telefoon moet oppakken op het moment dat er een burgemeester belt?

De heer VAN KESTEREN (PVV): Nou ja, ik neem ook weleens de telefoon niet op. Dat komt je dan niet zo goed uit, of er is een reden voor. Maar ik heb begrepen van minister Faber dat zij wel op werkbezoek is geweest, dat ze wel degelijk telefoontjes opneemt en dat ze ook wel in gesprek wil met gemeenten en zo. Maar goed, dat is haar verantwoordelijkheid ook. En ik heb alle vertrouwen in deze minister, net zoals dat ik alle vertrouwen heb in dit College. Want dit College praat met één mond, dus moet ik hen 'College' noemen. Zo moet je ook een beetje vertrouwen hebben in bestuurders.

Maar ik heb nu toch een beetje het gevoel dat als er een PVV-minister naar oplossingen zoekt, dat niet goed kan zijn. Ja, we moeten respect voor elkaar hebben, wordt er dan gezegd. Nou, heb dan ook even respect voor dit nieuwe kabinet. Laat het even bezinken en ga dan reageren als we een jaar verder zijn, wat er dan daadwerkelijk is gebeurd. Het vertrouwen in de samenleving is er in elk geval al wel, bij de volksvertegenwoordigers wat minder, heb ik het gevoel.

De heer DE WIT (CDA): Ja, voorzitter, ik krijg een heel lang antwoord op een vraag die ik niet heb gesteld. Ik heb ook niks gezegd over of een minister van de PVV of van welke partij ook.

De tweede vraag die ik aan meneer Van Kesteren wil stellen, is de volgende. Op het moment dat de minister, omdat ze het druk heeft, niet gelijk de telefoon opneemt, en er een crisissituatie in een gemeente is, is de PVV dan van mening dat die minister op een ander moment dat het haar uitkomt, wél belt en haar verantwoordelijkheid neemt? Zeker als minister van Asiel en Migratie?

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ik vind dat de woordvoerder van het CDA eens in gesprek moet met zijn fractie en de vragen die hij hier aan mij stelt, die vragen laat stellen door de Tweede Kamerfractie van het CDA. Dat lijkt me veel beter, veel directer en veel effectiever. Dit is niet zoals het moet.

De heer DE WIT (CDA): Ja, voorzitter, ik doe alleen een constatering en dat is dat de heer Van Kesteren heel grote woorden gebruikt, maar op het moment dat hem een rechtstreekse vraag wordt gesteld, daar geen antwoord op komt.

De VICEVOORZITTER: Dat is inderdaad geen vraag. De heer Van Kesteren.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Nee, maar 'grote woorden'? Ja, 'grote woorden', 'grote woorden'? Ja, wat is de definitie van 'grote woorden'? Ik ben een nuchtere figuur, een nuchtere *Grunneger* en ik heb gezegd wat ik wilde zeggen. En ik hoop dat dat landt in dit gremium.

Mevrouw REININK (Vlt): Ik kan mij aansluiten bij de duidelijke woorden van voorgaande sprekers zoals het CDA, GroenLinks en de SP. Ik wil alleen nog even benadrukken dat ook Vlt de motie van het CDA ten volste ondersteunt en deze ook graag mede had ingediend. Alleen, dit is technisch even misgegaan aan onze kant.

De heer EPEMA (Fvd): Ik heb een beetje last van hartkloppingen volgens mij, dus ik zal het een beetje rustig aandoen. Ik merk dat ik nogal een hoge hartslag heb. Ik weet niet precies waarom, maar...

In ieder geval, voorzitter, asielzoekers verspreiden lost het probleem niet op. Ik vind het daarom ook een beetje vreemd dat nu het probleem is dat er heel weinig slaapplekken zijn. Dat de eerste reactie niet is: oké, hoe gaan we dan slaapplekken vinden? Nee, de eerste reactie is: hoe gaan we de Spreidingswet instellen? Dat vind ik nogal een drastische oplossing. Ja, dat lijkt me niet per se meteen nodig. Daarnaast blijft de immigratie op zich eigenlijk wel doorgaan. Zelfs als je een spreidingswet in zou stellen, waarschijnlijk is het aanmeldcentrum uiteindelijk nog om de zoveel tijd weer vol. Dus kun je steeds weer bezig blijven.

Ik noem de mensen in het aanmeldcentrum 'asielzoekers', want een groot deel van hen is al door veilige landen heen gereisd, maar hebben zich daar niet gevestigd. In plaats daarvan komen ze naar Nederland toe. Vaak is dat omdat ze weten dat er hier een relatief coulante overheid is die hun al gauw aan een woonplek helpt en een bijstandsuitkering. Ze komen zelf naar een bevolkingsdicht land toe, dus ze hadden kunnen verwachten dat gemeenten op zich niet staan te springen om hen. Maar Nederland, en ook Groningen, wil het braafste jongetje van de klas uithangen. Zo ook met het verhaal dat sommige immigranten dus geen slaapplek hebben. Dat los je op door niet continu weer gigantische stromen immigranten binnen te laten. Het is tijd om te luisteren naar de gemeenten. Ze willen geen nieuwe asielzoekers.

En laat dat nou net goed uitkomen, want veel asielzoekers en immigranten willen ons land en onze cultuur ook niet. Ze houden zich vaak niet aan onze normen en waarden en zoals in het geval van de Eritreeërs bijvoorbeeld in februari, vechten ze hun eigen nationale problemen uit in ons land. Met andere woorden: zij voelen zich allereerst Eritreeër en geen Nederlander. Ook in Groot-Brittannië zijn er steeds vaker rellen en steekpartijen, ook van immigranten die er al jaren wonen en ongeacht wat hun huidskleur is. Volgens Sadiq Khan is dit *'part and parcel of living in a big city'*. *What an ass!* Zelfs Turkse immigranten roepen tijdens voetbalwedstrijden: "Waar zijn die kanker-Nederlanders?" Ze voelen zich dus klaarblijkelijk geen Nederlander, terwijl ze hier wel wonen. Mooi! Dan kunnen we inzetten op remigratie.

Ik hoor u roepen: maar diversiteit is onze kracht. De implicatie die daarin schuilgaat, is 'etnische uniformiteit is een zwakte of is kwaadaardig'. Dat is niet alleen dom, dat is een belediging van alle Nederlanders. We noemen massa-immigrante van blanke mensen naar zwarte landen toe 'racisme'. We noemen blanke immigratie naar hun landen toe 'kolonialisme'. Maar wanneer het met ons land gebeurt, noemen we het ineens 'diversiteit'. Laten we inzetten op een immigratiestop en remigratie. Anders komt er nog meer chaos, nog meer verstedelijking en nog meer geweld.

Ik zie nu mensen weglopen. Ik wil nog wel even zeggen, voorzitter: ik heb genoeg goede immigranten gekend. Mensen zijn niet het probleem. Het probleem is te ver doorgeslagen immigratie en diversiteit. Dat leidt tot maatschappelijke onenigheid. Daarom vraag ik dat wij respectvolle bureaus van elkaar blijven, niet semi-gedwongen huisgenoten.

De VICEVOORZITTER: Ik dank u voor de woordvoering. Het heeft verder niet geleid tot interrupties. Dan kijk ik even naar het College of er behoefte is aan een schorsing, of dat er gelijk overgegaan wordt tot de beantwoording van de vragen. En dat is het geval. Dan geef ik het woord namens het College...

De heer HOOGERS (ChristenUnie): Voorzitter, mogen wij een schorsing aanvragen?

De VICEVOORZITTER: Toch een aanvraag voor een schorsing?

De heer HOOGERS (ChristenUnie): Ja.

De VICEVOORZITTER: Voor hoe lang wilt u de schorsing?

De heer HOOGERS (ChristenUnie): Vijf minuutjes is genoeg.

De VICEVOORZITTER: Vijf minuten? Dan schors ik voor vijf minuten.

[Schorsing]

De VICEVOORZITTER: En dan heropen ik de vergadering. Ik heb voorgesteld dat diverse partijen even in tweede termijn ook het voorval van zonet even gaan adresseren. Voordat wij aan de tweede termijn van de Staten beginnen, wil ik het woord geven aan de heer Paas namens het College voor de beantwoording.

De heer PAAS (CdK): Het debat over asiel en migratie is in de samenleving keihard geworden en hypergepolariseerd. We zijn allemaal onderdeel van de samenleving en dat was goed te merken aan de inbreng van de Staten in de eerste termijn. Hebben we nog over hetzelfde?

Een aantal leden van de Staten zei dat in een andere context. De heer Bakker refereerde eraan, herinnerde ik me, dat het ongewenst is dat we hier Den Haagje gaan spelen. Het lijkt me ook goed om te focussen op de kwestie die hier primair op tafel lag, namelijk: hoe gaat met de opvang van mensen die zich hier melden als vluchteling, dus die grens over zijn? En over de gevolgen die dat heeft voor Ter Apel.

Ik ben het eens met de heer Wiegman en anderen die zeiden: dat is een nationale verantwoordelijkheid. Dat is niet iets wat een provincie doet, dat is niet iets wat een gemeente doet. Dat is een nationale verantwoordelijkheid. We hebben er in Groningen, en in het bijzonder in Ter Apel, al jarenlang last van dat die verantwoordelijkheid te weinig wordt genomen op het nationale niveau. Dat geldt in het bijzonder voor de inwoners van Ter Apel, die alle uitwassen ervaren die de heer Wiegman noemde. Dat geldt ook voor de mensen die hulp komen vragen en die rechthebben op humane opvang. Opvang van vluchtelingen is een verantwoordelijkheid voor de regering: dat is degene die het verdrag heeft getekend.

En dan is het onaanvaardbaar dat je de gevolgen van een nationaal capaciteitsprobleem eigenlijk laat neerslaan in één dorp. Mevrouw Ebeltjes zei dat het onaanvaardbaar is om een nationale taak op de schouders van een regio, een provincie of een dorp te leggen en ik ben dat met haar eens. Als wij onze opvatting geven over wat het belang is dat Groningen heeft bij eerlijk delen op de nationale schaal – dat hebben we herhaaldelijk gedaan en dat doen we nog steeds – dan is dat zeker geen Den Haagje spelen. Dan is dat opkomen voor legitieme belangen van onze inwoners op een beter georganiseerde opvang. Onze inzet daarin is ongewijzigd, namelijk: ontlast Ter Apel, meer aanmeldcentra, voldoende opvangplekken.

Mevrouw Ebeltjes legde ook goed uit hoe de problemen in Ter Apel ook worden veroorzaakt doordat elke vluchteling begint in Ter Apel. Want daar is het aanmeldcentrum. Dus als er elders geen plek is, dan verstopt het daar. Dat was de reden waarom vanuit ons College, vanuit onze Staten consequent en uit onze tenen is aangedrongen op het aannemen van de Spreidingswet. Het College van Groningen zat daarin op de voorste rij, want wij hebben daar het grootste belang bij. Wij wisten ons gesteund door de VNG, door het IPO, door de Kring van Commissarissen, door het Genootschap van Burgemeesters en zelfs door het COA. Het is heel bijzonder dat een zelfstandig bestuursorgaan van het Rijk medeondertekenaar is van een petitie bij de Eerste Kamer, maar het gebeurde. Dat is de uitvoering die daar een signaal afgeeft: zorg ervoor dat je het spreidt, want daarmee kun je het probleem te lijf.

Mevrouw Feenstra zei: 'Moeten we niet eisen dat de regering de Spreidingswet uitvoert?' De vraag is waar we hem uitvoeren. De realiteit is: we voeren hem uit. 'We' zijn mijn collega's bij de uitvoering van een rijkszaak. De voorzitters van de Provinciale Regietafels inventariseren bij hun gemeenten, en ik bij die van Groningen, hoe het staat met het nakomen van de taakstellingen op grond van de Spreidingswet. Dat leidt tot een nationaal totaalbeeld en daarna is in dit geval de minister aan zet. Dus eisen dat de minister de Spreidingswet uitvoert, is het volgende hoofdstuk. We voeren de wet namelijk op dit moment uit op regionaal niveau. Want daar begint het. En ik ga ervan uit

dat de minister daarna ook doet wat nodig is. Want de Spreidingswet – dat is te een- en andermaal ook vanuit het departement aangegeven en ook door de minister – geldt totdat die is ingetrokken.

Er zijn verschillende bestuurders die in de media de minister van Asiel en Migratie hebben opgeroepen om het aanbod van opvangplekken te coördineren, zodat je kunt voorkomen dat mensen op het gras slapen. Dus onder anderen de vooruitgeschoven vrouw vanuit de Kring van Commissarissen, Jette Klijnsma, is de eerste woordvoerder vanuit de Commissarissen op dit onderwerp en die was daarin goed zichtbaar. Maar ook de voorzitter van de VNG, burgemeester Dijkzema, heeft erop aangedrongen dat de minister zou handelen en ook aangedrongen op overleg, zodat overal in Nederland voldoende opvang zal zijn.

Dat geldt ook voor mij. Ik heb intensief contact met onze burgemeesters, met een paar anderen en met de top van het departement. Ik heb zelf deze oproep ook onderstreept in de media. Ik heb de minister ook telefonisch gesproken. Ik heb geen klachten dat de minister niet terugbelt als je haar aan de lijn wilt hebben. Ik heb haar ook telefonisch – maar dat was te verwachten – aangesproken op wat ik vind dat haar verantwoordelijkheid is. En ik heb gemeenten buiten Groningen opgeroepen om gewoon hun deel van de verantwoordelijkheid te nemen. Daar is gelukkig inmiddels ook op een behoorlijke schaal gehoor aan gegeven. En de minister heeft inmiddels een toezegging gedaan om te overleggen – in weerwil van het steeds weer circulerende verhaal dat ze geen overleg zou willen. Ambtelijk was dat al gebeurd: het ambtelijke overleg vond al plaats rond Prinsjesdag. Dat is niet het gedroomde moment voor een minister om een bestuurlijk overleg te voeren. Want dan is een minister druk met van alles waar ze ook verplicht moet verschijnen. Maar in die tijd was er al ambtelijk overleg en inmiddels is ook voor deze week gepland de Landelijke Regietafel en voor komende maandag het overleg met de Kring van Commissarissen. Dus ik heb niet het beeld van een minister die het overleg schuwt.

De motie die is ingediend, heeft op dat punt een paar resolute aannames, waarvan ik zou zeggen: laten we ons daar een beetje van distanttiëren. Maar laat ik ervan zeggen dat we veel van de minister verwachten. We spreken haar aan op haar verantwoordelijkheid, niet alleen voor de mensen die nog willen komen – want daar heeft het kabinet een aantal voornemens voor opgeschreven – maar ook voor de mensen die hier al zijn. En we verwachten – ik zie de heer Van Kesteren met instemming knikken – wel van daadkrachtige bestuurders, die doen wat nodig is en die het antwoord geven op de kernvraag die ook het motto is van het kabinet: 'Wat kan wel?'

Nou, we hebben kennisgenomen van de plannen van het kabinet en *the proof of the pudding* – dat zal de Groningers niet verbazen – is natuurlijk wat het effect is dat het heeft op Ter Apel. Dat zijn de plannen die voor de langere en middellange termijn gelden. En wat doe je ondertussen vandaag? Ik heb niks tegen brandpreventie, heb ik in de media gezegd. Maar nu staat het in de fik, dus je moet ook blussen.

Het dictum in de motie beschouwt het College als ondersteuning van het beleid, dus dat is oordeel Staten.

Ik loop nog even een paar precieze vragen bij langs, omdat ze ook echoden in de woordvoering en die ook in de aanvraag voor het debat zijn geformuleerd.

De eerste is hoe de provincie de Groninger gemeenten, met name Westerwolde, heeft ondersteund in de opvang en veiligheidssituaties ook in de afgelopen weken. Nou, ik heb u in december 2023 als uitvoerder van een rijksopdracht een informatieve brief gestuurd. Die beschrijft het hele systeem, ook hoe we als provincie de gemeenten ondersteunen en eigenlijk doen we dat nog steeds op die manier. Dat is de werkwijze die ons bevalt. Wat is er sindsdien gebeurd? De Groninger gemeenten en de Regietafel hebben met de – toen nog – staatssecretaris een nieuwe bestuursovereenkomst afgesproken. Die hebt u ook in die informatieve toegezonden gekregen.

Toen er vlak na de zomer signalen binnenkwamen dat het in Ter Apel ineens weer de spuigaten uitliep. Dus er was die langlopende kwestie dat het maar niet beneden die grens van 2.000 wilde komen, maar toen ineens ging het over cabins die op het terrein geplaatst gingen worden en de burgemeester die in de benen kwam en zei: 'Ik accepteer dat niet en ik leg een dwangsom op.' Nou, toen werd het natuurlijk meteen weer heel heftig.

Toen zijn de contacten ook wel heel intensief geworden, bestuurlijk en ambtelijk. Wij proberen met vereende krachten en noodhulp ook in plaatsen als Utrecht en Leiden de periode tot de opening van een paar grote locaties te overbruggen. Zo zijn de schepen in Zaandam beroemd geworden, waar de vergunning maar niet van af wil komen omdat er een paar technische dingen niet lopen en ook een grote locatie in Flevoland. Overigens in de wetenschap dat het fundamentele punt natuurlijk is dat de uitstroom van mensen die hier mogen blijven – van wie het vluchtverhaal nauwkeurig is gecontroleerd en van wie Nederland zegt: wij erkennen u als vluchteling – naar andere huizen dan AZC's – het zijn er zo'n 16.000 – zorgt voor de verstopping op de nationale schaal.

Welke maatregelen zijn getroffen om te voorkomen dat vluchtelingen buiten moeten slapen? Dat is denk ik sinds het stellen van die vraag in schriftelijke vorm in de media heel goed zichtbaar geworden. Dat leidde tot een interventie van de burgemeester van Stadskanaal: steeds noodopvang voor één nacht. Tot het geduld van de Groninger gemeenten een beetje op begint te raken. En de burgemeester van Borger-Odoorn heeft dat voor de nacht daarop geregeld. Dat was allemaal een overbrugging totdat er wat grotere plekken vrijkwamen. In Utrecht was in de Jaarbeurs wat ruimte over, omdat de Oekraïners niet meer naar de Jaarbeurs mochten. Dat betekent dus ook dat het met de opvang van vluchtelingen een tijdelijk verhaal is. Maar wie weet brengt ons dat tot het moment dat die grotere locaties beschikbaar zijn. Dat hoop ik wel. Leiden was ook een voorbeeld. Dus er zijn meerdere gemeenten die noodhulp hebben aangeboden. De koepels, VNG en IPO, hebben ook erop aangedrongen om iets te doen. Dus we zijn met elkaar in touw om ervoor te zorgen dat de beschikbare capaciteit groot genoeg wordt om vluchtelingen ook echt te kunnen opvangen.

Welke middelen zijn ingezet om de veiligheid in Ter Apel te garanderen, zoals extra handhavers of andere professionals? De bestuursovereenkomst van juni voorziet in een extra pool van boa's. Dat is een pleister op de wonde in Ter Apel.

En hoe de provincie Groningen burgemeester ondersteunt, zeker nu de verantwoordelijk minister gemeenten volledig aan hun lot overlaat? Die eerste constatering vind ik dus te vroeg. Dat moeten we nog zien, dat is een zware verplichting op de schouders van de minister. Maar Groninger gemeenten én de provincie werken nauw samen, treffen elkaar aan de Regietafel. Dat zullen we blijven doen. Maar oplossingen zullen echt niet alleen maar mogen gevonden in Groningen, Friesland, Drenthe en Flevoland, maar vooral in de provincies die ik tot nu toe nog niet genoemd heb.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): De Commissaris had het over *'the proof of the pudding is in the eating'*. En hij had het ook over de bestuursovereenkomst die het Rijk heeft gesloten met gemeenten over de opvang. Ik ben dan erg benieuwd welke nasmaak het dan bij de provincie en de Groninger gemeenten heeft dat de minister zelfstandig heeft besloten, overal twee extra vluchtelingen te plaatsen en daarmee voorbijgaat aan de afspraken die in die bestuursovereenkomst gemaakt zijn met de gemeenten.

De VICEVOORZITTER: Regelmatig wordt hier Engels gesproken. Ik wil hierbij wel eventjes opmerken dat het misschien goed is om te proberen toch in het Nederlands het debat te voeren. Ik weet niet of iedereen dan alles goed meekrijgt. Meneer Paas.

De heer PAAS (CdK): Ja, voorzitter, 'een pudding is zo goed als hij smaakt', natuurlijk. En dat merk je als je hem gaat eten. Dat bedoelde ik zonet ook te zeggen.

De minister heeft inderdaad in één beweging ruimte gecreëerd door te zeggen 'in alle AZC's twee erbij'. Het wrange effect van al die gemeenten die dat overkomt – niet alleen de Groningse – is dat ze zeggen dat ze daar geen ruimte voor hebben gegeven. Het positieve effect – want dit heeft echt twee kanten – voor Ter Apel is dat het wel meteen een beetje lucht geeft. Dus ook in Groningen waren gemeenten niet optimistisch, niet positief over het feit dat dat zo was gegaan. Dus de schoonheidsprijs is niet uitgedeeld. Maar het schiep wel een beetje lucht. Dus de Groninger gemeenten zien die twee kanten ook echt. En ik ook.

En dan ben ik klaar, voorzitter.

De VICEVOORZITTER: Daar lijken de Staten het mee eens te zijn. Dus dan bedank ik het College voor de beantwoording in eerste termijn. Dan kijk ik rond of er behoefte is aan woordvoering in tweede termijn. Ik zie de heer De Wit een signaaltje afgeven.

De heer DE WIT (CDA): Ja, voorzitter, als u het goed vindt, dan splits ik hem even op. Eentje namens een aantal partijen en eentje als de eigen woordvoering van het CDA.

Zoals mensen in de zaal, maar misschien mensen op de tribune en thuis, hebben waargenomen, is een aantal Statenleden tijdens de bijdrage van Forum voor Democratie naar buiten gelopen. Wij zijn geschokt door een deel van de bijdrage van Forum voor Democratie. Dan heb ik het over GroenLinks, de Partij van de Arbeid, de SP, Volt, de Partij voor het Noorden, de Partij voor de Dieren en het CDA – en D66, excuus. Dat was reden voor deze partijen om, zeer ongebruikelijk, de zaal kort te verlaten. Wij vinden het van belang om de emoties in deze situatie even te laten zakken en zullen op een later moment komen met een uitgebreide reactie. Maar we vonden het wel belangrijk om daar even aandacht aan te besteden, omdat mensen ook hebben waargenomen wat er gebeurde in, maar vooral ook buiten de zaal.

Dan inhoudelijk. Allereerst veel dank richting het College en in deze vorm de Commissaris. Wij zijn heel blij met de inzet van het College op dit dossier. Ook met de toelichting op wat er de afgelopen periode is gebeurd. Daar hebben we naar gevraagd. Daarin staan wij ook volledig achter de lijn die het College hanteert.

Tegelijkertijd hebben wij nog wel steeds heel erg de zorg die er leeft bij burgemeesters. We zijn blij dat hier de telefoon wordt opgenomen, maar horen toch vanuit de burgemeesters van gemeenten dat dat niet zo is. Wij hopen dat deze motie in ieder geval een steuntje in de rug kan zijn voor de Commissaris, om ervoor te zorgen dat wij als Staten in ieder geval laten zien aan de Groninger gemeenten dat wij ze ondersteunen. Wij hopen dat dit soort moties in de toekomst overbodig is.

Mevrouw EBELTJES (GroenLinks): Democratie is de stem van de meerderheid. Van die 80 procent, maar wel met inachtneming van de stem van de minderheid. Wij zijn ook een stem van mensen die geen stem hebben. Vandaar de dringende oproep om in actie te komen. En tegen de SP zou ik willen zeggen: bestel die bus maar!

Mensen komen naar Nederland, omdat er één groot voordeel is. Dat is niet omdat we zo rijk zijn, maar we spreken gewoon zo goed Engels.

De heer BENNEMA (VVD): Wij hebben gehoord wat het College hier in deze zaak doet en dat stemt ons tevreden. Het beeld van bereikbaarheid en bepaalde zaken in de motie genoemd, blijken toch anders te liggen in de praktijk.

Wij zien ook dat er een eerdere motie is ingediend, ook onder leiding van het CDA. Wij denken dat eigenlijk dat dat het signaal ook al wel dekt. Dus ik denk met de huidige verklaringen die gedaan zijn, op zich het beleid al de goede kant op gaat. Dus ik vraag me af of we de motie moeten indienen, waarbij je ook eerder een verdeelde uitkomst kunt krijgen bij een stemming. Dus ik zou het niet doen, ik zou het erbij laten. Volgens mij is de koers van ons Groninger bestuur goed en kunnen we daar met z'n allen achter staan.

Dan nog even over het incident dat zonet plaatsvond naar aanleiding van de opmerking over remigratie. De VVD zal nooit een zaal uit lopen. Wij waren daardoor wel wat onaangenaam verrast, kan ik alvast zeggen. Maar wij kijken er ook naar uit of daar nog een soort van beantwoording op komt. Daarbij dreig ik ook wat buiten de orde te gaan. Maar goed, dat zien we zo.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Voorzitter, alle partijen hier bepleiten een structurele oplossing voor het internationale migratieprobleem waar draagvlak voor is in de samenleving. De voorzitter van het College constateerde dat het debat polariseert. En daar hebben we zojuist ook een voorbeeld van gezien.

Voorzitter, ik wil de voorzitter van het College dan ook vragen of hij in het kader van het voorkomen van verdere polarisatie ook nog een paar positieve puntjes – wellicht één positief puntje – kan noemen van woordvoerders die een afwijkend standpunt op dit thema hebben gedeeld.

De heer EPEMA (FvD): Ik kan me voorstellen dat er nogal een boze reactie is gekomen. Want ja, ik kan me voorstellen dat mensen denken: o, hij heeft een probleem op de een of andere manier met immigranten of met diversiteit op zich. Dat is ook weer niet het probleem. Ik heb geen problemen met personen – laat dat even duidelijk zijn. Dat wil ik wel even uitleggen.

Met andere woorden: met immigranten heb ik geen probleem. Ik heb een probleem met het fenomeen van heel ver doorgevoerde massa-immigratie. En dat is omdat ik geloof dat elke bevolking het recht heeft op voortbestaan en toch wel om een bepaalde unieke cultuur te behouden. Als de immigratie zo doorgaat, zal het mijns inziens niet lang duren voordat wij een soort Verenigde Staten worden, met ook culturele enclaves en veel maatschappelijke onenigheid.

Ik kan me voorstellen dat mensen vallen over mijn uitspraak dat ik een extreme mate van diversiteit niet zie als een kracht. Dat betekent trouwens ook niet dat ik voorstander ben van een of andere witte samenleving of zo. Want ik ben gewoon blij met de samenleving zoals die er nu is. En ik ben ook gewoon opgegroeid op een school met veel diversiteit. Ik heb nog nooit problemen gehad met de mensen daar. Dus dat is überhaupt het probleem niet. Ik heb geen problemen met mensen. Het is meer gewoon het concept van of je een land nou volledig – of het nou een zwart land of een blank land of wat dan ook – dan moet overspoelen met duizenden en duizenden mensen per jaar. Ik denk dat dat onwenselijk is voor elk land, ongeacht etniciteit.

De heer BENNEMA (VVD): De heer Epema heeft betoogd dat hij geen problemen heeft met de huidige Nederlandse maatschappij. Maar dan vraag ik hem: waarom dan remigratie? Wat is die remigratie? En wie moet er worden geremigreerd en waarom?

De heer EPEMA (FvD): Nou ja, 'remigratie'? Dan hebben het eigenlijk over wat er landelijk ook al besproken is. Dus het is op zich niet iets waar we heel erg lang over door hoeven te gaan. Maar dat is bijvoorbeeld het idee dat je mensen kunt opvangen in hun eigen land en dat ze gewoon zo veel mogelijk, voor zover ze nog geen verblijfsvergunning natuurlijk, weer terugkunnen naar een veilig deel van hun land – als een deel van een land ook daadwerkelijk veilig is, natuurlijk. Je kunt niet zomeer mensen terug gaan sturen, dat kan natuurlijk niet.

De VICEVOORZITTER: Even als voorzitter: ik denk dat we nu wel de grens bereiken van wat de orde is van het voorliggende punt. We dijen behoorlijk uit. Ik denk dat het voldoende is geadresseerd wat in de eerste termijn is voorgevallen. Dus stel gerust nog een verduidelijkende vraag, maar ik denk dat het goed is dat we dan ook weer teruggaan naar de orde van de vergadering.

De heer BENNEMA (VVD): Ja, voorzitter, het spijt mij dat dat inderdaad de randen opzoekt. Maar wat ik de heer Baudet bijvoorbeeld in de Tweede Kamer hoorde zeggen, is 'vier generaties terug'. Dat is wel even wat anders dan kijken waar mensen na uitzetting heengaan. Dat je gewoon voor Nederlanders vier generaties terug een remigratieplan opzet. Zou ik daar een reactie op kunnen krijgen? Is dat remigratie?

De heer EPEMA (FvD): Ja, dat is een goede vraag. Ik zou zeggen dat als je gewoon een Nederlander bent en je officieel een verblijfsvergunning hebt, je dan gewoon hier mag blijven. Ik zou niet mensen uitzetten die officieel Nederlanders zijn. Dat is gewoon niet acceptabel. Ja.

De VICEVOORZITTER: De heer Bennema is tevreden. Gaat u door met uw tweede termijn.

De heer EPEMA (FvD): Ja, ik wil toch wel even excuses maken voor de manier waarop ik het heb gezegd. Want de toon is wel extreem hard geweest, heb ik het idee als ik dat nu gewoon teruglees. Ik heb niet bedoeld op een racistische manier, want zoals ik zei: ik geloof dat ieder volk recht heeft op een bepaald voortbestaan, een bepaalde uniciteit en dat ongeacht etniciteit ook. Dus of je nou wit bent of zwart, het maakt niks uit: iedereen moet gewoon zichzelf kunnen zijn. Dat zie ik als diversiteit, dat elk land een respectvolle buur van elkaar is. Zoals ik ook zei in mijn speech: niet dat je een gedwongen huisgenoot bent, maar gewoon elkaars buur. Je hoeft niet steeds naar elkaars land toe te gaan, dat hoeft niet. Dat mag wel. Ik heb er ook geen problemen mee. Maar ja, houd gewoon respect voor elkaar. Ja.

De VICEVOORZITTER: Is dit een interruptie of een punt van orde?

De heer ZWART (PvdN): Een punt van orde, voorzitter. Ik zou heel graag bij het onderwerp Ter Apel willen blijven en de beweegredenen, alles wat erachter vandaan komt, hebben we gezegd in een verklaring. Daar willen we het nog weleens een keer over hebben, maar ik heb nu echt het idee dat deze discussie de verkeerde kant op gaat.

De VICEVOORZITTER: Laten we dan proberen om wat meer weg te blijven van de ideologische discussie en ons wat te beperken tot het agendapunt dat hier nu voorligt.

De heer EPEMA (FvD): Dan heb ik eigenlijk gewoon een heel, vrij simpel standpunt. Het is niet zo dat het verspreiden van immigranten over het land dat probleem oplost van te weinig slaapplekken. Dan zoek je nieuwe slaapplekken: dat is wat je dan doet als er te weinig slaapplekken zijn. En je kunt mensen dan gaan verspreiden, maar uiteindelijk raakt het aanmeldcentrum toch wel weer vol en dan moet je weer gaan verspreiden en weer en weer en weer. Ja, daar zit gewoon geen eind aan. Dus ja, dat in het kort ons standpunt.

De VICEVOORZITTER: Ik dank de heer Epema voor de woordvoering in tweede termijn en ook voor het gezegde over het incident in de eerste termijn. Dan kijk ik ook even naar het College of er nog behoefte is aan een korte schorsing voor we overgaan tot stemming. Die is er niet. Dat is heel mooi, want dan kan het College direct overgaan tot de beantwoording in de tweede termijn. En dan geef ik het woord aan de heer Paas.

De heer PAAS (CdK): Er is mij maar één directe vraag gesteld door de heer Van Kesteren, of ik één positief punt kon noemen uit – ik weet niet meer hoe hij die categorie samenvatte – maar onder andere uit zijn eigen woordvoering. Hij zal zich herinneren – want dat was speciaal voor hem bedoeld – dat ik hem met instemming heb geciteerd in zijn pleidooi voor daadkrachtige bestuurders.

De VICEVOORZITTER: Dat was een korte maar krachtige beantwoording in de tweede termijn. Ik zie niemand opstaan om nog naar verduidelijking te vragen. Daarmee kunnen we de tweede termijn afsluiten.

Dan sluit ik dus de beraadslaging en gaan we over tot de stemming over motie 167 'Een oproep tot verantwoordelijkheid' en eventueel de stemverklaringen. Zijn er nog fracties die een stemverklaring willen afgeven bij de ingediende motie? Ik zie de heer Wiegmans.

De heer WIEGMANS (BBB): De BBB-fractie is tevreden met de beantwoording door de Commissaris. Onze steun heeft dat ook helemaal. Wij spraken ons vertrouwen al uit en dat doen we nogmaals. We beschouwen de motie als totaal overbodig, dus we gaan tegen stemmen.

De heer BENNEMA (VVD): Ja, gehoord de beantwoording van het College en ook het feit dat er al een eerdere motie is aangenomen door onze Staten, denken we dat het er niet krachtiger op wordt om nog een motie te doen. Dus ik zou het gewoon bij de vorige laten. Maar wij zullen dus niet tegen stemmen omdat we het er niet mee eens zijn. Maar we vinden dit geen krachtig instrument.

De VICEVOORZITTER: Dank u wel. Nog andere mensen behoefte aan een stemverklaring? Dat is volgens mij niet het geval.

Dan gaan we over tot stemming over de ingediende motie. En dan wacht ik even tot de plattegrond achter mij op het beeldscherm verschijnt. Ja, daar is hij. Dan heb ik voor mij motie nummer 167, een oproep tot verantwoordelijkheid. Ik start de stemronde. [Er wordt gestemd.] Ik stop de stemronde. Voor de motie hebben gestemd de Partij van de Arbeid, GroenLinks, de ChristenUnie, Groninger Belang, de SP, D66, de Partij voor de Dieren, het CDA, Volt en de Partij voor het Noorden. Tegen de motie hebben gestemd de BBB, de VVD, de PVV en Forum voor Democratie. Dat betekent dat er 25 voor zijn en 17 stemmen tegen en daarmee is de motie aangenomen.

Dan geef ik de hamer weer door aan uw echte voorzitter, de heer Paas.

C. Provinciaal Inpassingsplan Windpark Eemshaven-West

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. We gaan over naar de bespreking van de besluitvorming over het Provinciaal Inpassingsplan Windpark Eemshaven-West. Daar is in de Statencommissievergadering van vorige week woensdag uitgebreid over gesproken. Ook insprekers hebben zich daarbij laten horen en alle vragen en antwoorden gaven weer aanleiding tot aanvullende informatie vanuit het College. Dus er is nog wat nagekomen informatie van het College en ook weer van de betrokken partijen. Die stukken zijn toegevoegd aan de agenda, dus u hebt een complete set zoals u hebt kunnen zien.

Dus niets kan het debat meer in de weg staan. Ik zou het woord willen geven aan de eerste woordvoerder.

Mevrouw FEENSTRA (SP): Ja, voorzitter, ik had zometeen nog een verzoek om een schorsing. Maar dat zal ik meteen toelichten.

De VOORZITTER: Dus dat betekent dat de heer Moes rustig weer kan gaan zitten.

De heer MOES (BBB): Zo kom ik wel weer mooi aan mijn 10.000 stappen vandaag!

De VOORZITTER: Ja, wat in het vat zit, verzuurt niet. Ik begrijp dat er een verzoek om schorsing is van de SP-fractie. En ik ben benieuwd over hoeveel minuten wij praten, want u zult al hebben gezien dat mijn horloge wat traag wat de afgelopen schorsingen, maar dat kunnen we niet zo houden.

Mevrouw FEENSTRA (SP): Wij hebben van tevoren een aantal moties rondgestuurd. Nou hebben wij het vermoeden dat we goede suggesties voor aanpassingen hebben gekregen, maar die zijn net

toegestuurd. Als ik die tijdens het debat moet gaan doorlezen, dan verlies ik weer de aandacht voor het debat. Dus ik zou heel graag nu even, misschien een kwartiertje, de tijd hebben om te kijken of ik tot een gezamenlijke motie kan komen.

De VOORZITTER: Ja? Is het denkbaar dat we de moties in de tweede termijn indienen? Wat vroeger gebruikelijk was?

Mevrouw FEENSTRA (SP): Nou, ik zou heel graag een reactie willen hebben van de gedeputeerde na de eerste termijn.

De VOORZITTER: Maar u kunt natuurlijk in uw woordvoering al zeggen wat de zakelijke inhoud is van de motie die u mogelijk later indient.

Mevrouw FEENSTRA (SP): Dat zou ik kunnen doen, maar dan vrees ik dat ik dan niet binnen de vijf minuten spreektijd kan doen.

De VOORZITTER: Laten we dan maar zeggen dat we een kwartiertje gaan schorsen. We schorsen een kwartiertje.

[Schorsing]

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering, in de hoop dat alles met de moties en de correcties en de verbeteringen goed is gekomen en dat u blijft nadenken tijdens het debat over de moties misschien nog beter kunnen, hè? Dat is altijd verstandig.

Ik geef het woord aan de heer Moes, die het woord voert namens de BBB.

De heer MOES (BBB): Vandaag nemen de Provinciale Staten een besluit over het Provinciale Inpassingsplan Windpark Eemshaven-West. Een lang dossier, maar ik denk dat ik hier kort over kan zijn. Over windmolens *an sich* en over andere bijbehorende zaken kan ik heel veel zeggen, maar ik houd het vandaag even bij de vraag die voorligt. We hebben het in de commissie immers ook al uitvoerig besproken.

De vraag die voorligt, is of we dit ruimtelijke inpassingsplan akkoord vinden en, voorzitter, dat vindt de BBB niet. Vorige week heb ik daar al wat langer bij stilgestaan. Voor ons zijn er te veel uitgangspunten opgerekt en is de optelsom van alle ruimtelijke impact echt te groot. Daarnaast is de belangrijkste onderbouwing komen te vervallen en blijft dus alleen de financiële overweging en niet de overweging van de goede ruimtelijke ordening staan.

Kortom, de BBB kan dit plan niet goedkeuren, ondanks de zeer grote druk die van alle belanghebbende kanten is opgevoerd. Wij moeten hier in deze zaal onze eigen politieke afwegingen maken en ons niet laten leiden door juridische dwang of druk van belanghebbende partijen. Natuurlijk weeg je alles mee, je luistert naar alle kanten en laat je goed informeren. En ja, er zijn risico's. Maar er zijn ook keuzes en verschillen in opvatting. Dat mag hier. En dat mag vast ook van de rechter.

Tot besluit: voor mij staat één ding inmiddels buiten kijf: wie windmolens zaait, zal storm oogsten.

De heer BENNEMA (VVD): Terecht in ieder geval dat de vraag voorligt of hier is voldaan aan een goede invulling van de beginselen van een goede ruimtelijke ordening. Maar ik hoor geen argumenten waarom daaraan niet voldaan zou zijn. Bij zo'n groot, zwaar, belangrijk besluit verwacht ik echt een doorwrochte motivatie waar het fout gaat. Hoe ziet de BBB dat? Waarom past dit niet in die beginselen? Graag een motivering.

De heer MOES (BBB): Nou, ik wil eigenlijk voorkomen dat ik herhaal wat ik allemaal ook in het commissiedebat heb gezegd. Maar voor ons was heel belangrijk hierin – en dat lees je ook in het PIP terug – en wat de belangrijkste overweging is om dit project ruimtelijk toe te staan: dat is de opgave die de provincie heeft voor de opwek van duurzame energie. Daar hebben we vragen over gesteld: is dan dat doel ook bereikt? Komt dat doel in gevaar als we dit niet zouden goedkeuren? Nou, dat antwoord was duidelijk: die RES 1.0 wordt gehaald, ook als dit park niet doorgaat.

Ja, en daarmee vervalt ons een belangrijk deel van de onderbouwing en dan moet je de ruimtelijke inpassing wel echt in een heel ander daglicht zien. Want dan kijk je daarnaast, zoals ik net ook al aangaf, naar alle uitgangspunten die allemaal net even één kant op uitgelegd worden. Ik heb dat in het commissiedebat ook besproken. Het moet allemaal nét even groter, nét even meer en nóg

maar even een rijtje erbij: een maximaal aantal windmolens. Ja, en dan denken wij toch dat het voornamelijk een financiële overweging is en niet zozeer de beste ruimtelijke inpassing.

De heer BENNEMA (VVD): Ja, er wordt ingegaan op het belang van de energietransitie. Dat kan op vele manieren worden gediend. Dat is inderdaad van belang. Maar waar het hierom gaat, is: er zijn concentratiegebieden aangewezen. Er is een Structuurvisie, er zijn besluiten in het verleden genomen, er is een Hoofdlijnenakkoord: in die geest kunnen bestaande afspraken doorgaan. In dat Hoofdlijnenakkoord staat een CO2-reductie opgenomen. Dan vraag ik mij iets af. Als je deze kaders open hebt staan en er zijn ontwikkelingen gaande, dan proef ik toch dat het eigenlijk een kwestie is van het er niet mee eens zijn. Dan kan toch een plan dat een optimale energetische opbrengst levert, met respect voor milieu en leefomgeving, toch worden uitgevoerd? Waarom kan dat niet worden uitgevoerd? De heer Moes kan zich er niet achter verschuilen dat het alleen van het RES-bod afhankelijk is, het kan ook gewoon binnen deze kaders.

De heer MOES (BBB): Nou ja, dat zou best kunnen zijn dat dat een politiek verschil van inzicht is, voorzitter. Onze opvatting over dit PIP-plan is dat het voldoet aan de goede ruimtelijke ordening. En ja kijk, uiteindelijk kun je er een discussie over voeren of dat dan wel zo of dat het niet zo is. Dat is wat we hier aan het doen zijn en ik denk dat dat een politieke discussie is.

Voor ons – wat ik net ook al zei – is de optelsom van al die originele uitgangspunten en kaders, die allemaal net even wat groot en net wat ruim zijn en net even worden geïnterpreteerd op een iets andere manier, wat ons betreft te ruim. Zeker als je dat ziet in het licht van die duurzame opwek: die doelstelling is al gehaald. Ja, dan kun je wel zeggen: dat zijn de concentratiegebieden, maar het gaat er nu gewoon om dat in het PIP dat voorligt, een belangrijk onderdeel van de overweging is om het in die ruimte te kunnen inpassen en dat is die onderbouwing van die duurzame energie. En dat bod gaan we halen, zei de gedeputeerde vorige week.

De VOORZITTER: De heer Bennema, ten slotte.

De heer BENNEMA (VVD): Ja, zoals ik eerder heb betoogd: het staat of valt niet met dat bod. Het is trouwens wel onderdeel van het RES-bod, maar daar staat of valt het niet mee. Uiteindelijk hebben we een zware verantwoordelijkheid hier met ons allen om te motiveren waarom we dit al dan niet doen. En als je dat niet goed motiveert en die criteria van ruimtelijke kwaliteit en energetische factoren, als we dat niet doen, dan breng je de Staten en de provincie zwaar in de problemen en dan zijn wij geen betrouwbare overheid. Dan ben ik benieuwd of de BBB zich dan niet wil houden aan de afspraken die gelden, dat daarbinnen initiatieven komen? En vreest de BBB dan niet met mij dat wij ons investeringsklimaat en de betrouwbaarheid van de Groninger overheid ernstig in diskrediet brengen?

De heer MOES (BBB): Nou, de BBB vindt het ontzettend belangrijk dat we een betrouwbare overheid zijn. En ik denk dat je daar ook van mening kunt verschillen over hoe je dat precies interpreteert. Ik denk dat het enerzijds belangrijk is dat je probeert zo voor stabiliteit te zorgen, maar anderzijds heb je ook te maken met een veranderende werkelijkheid, een veranderend politiek klimaat. Het is ontzettend belangrijk dat de overheid in brede zin altijd de juiste besluiten neemt en die zij juist acht. Dat is vaak ook een politieke vraag. En ik denk dat er genoeg problemen aan te wijzen zijn die veroorzaakt zijn door een smalle interpretatie van een betrouwbare overheid. Ik denk dat betrouwbaarheid ook is dat je alles goed meeweegt. Daarnaast vraag ik me ook af hoe betrouwbaar het is om verwachtingen te wekken en toezeggingen te doen, terwijl de politieke besluitvorming nog niet volledig afgerond is.

Mevrouw BUIGEL (D66): 'De politieke besluitvorming is nog niet volledig afgerond.' Ik ga verder op het verhaal dat de heer Moes net hield. Volgens mij gaat het hier om het feit dat wij keuzes maken over dit inpassingsplan. Ik heb van de heer Moes nog geen echte juridisch houdbare argumenten gehoord waarom dit inpassingsplan niet correct is. Onze ambtenaren hebben ontzettend veel voorwerk, hebben het neergelegd bij ons met de wetten en regels. Vertrouwt de BBB dan niet in het werk van de ambtenaren en denken zij dat zij die beter kunnen doen?

De heer MOES (BBB): Nou, ik denk dat wij hier in deze zaal een iets andere rol hebben dan GS of dan het team van ambtenaren of dan het team van juristen. Wij hebben hier een politieke rol. En natuurlijk moet je je best doen om gewoon de vraag te beantwoorden die voorligt. Maar ik ben geen jurist, ik ben ook geen ambtenaar, ik ben ook geen technisch specialist in het beoordelen van het PIP. Ik ben wel verkozen volksvertegenwoordiger en met mij ook alle Statenleden hier. Volgens mij is dat

onze primaire rol. Nou ja, wat ik eigenlijk vorige week ook al gezegd heb: als er geen keuze is, dan hoeft het niet naar de Staten. Dan is het dus ook geen vraagstuk.

Mevrouw BUIGEL (D66): De keuze voor het windpark is al geweest in 2014-2015. Toen is besloten om hier de plannen voor te gaan maken. De plannen zijn ook al meermaals hier teruggeweest in deze Staten. Dit allerlaatste punt gaat erover dat wij als Staten gaan checken of dit klopt volgens het inpassingsplan en alleen nog of dit juridisch houdbaar is. En dan toch denkt de heer Moes dat het nog steeds politiek als de BBB gaat tegenstemmen? Is dat nog steeds een betrouwbare overheid? Na tien jaar?

De heer MOES (BBB): Nou, blijkbaar is het politiek, want we debatteren erover. En wat ik net ook al zei over de betrouwbare overheid: daar kun je verschillend over denken. Enerzijds kun je zeggen: een betrouwbare overheid is dat alle in het verleden genomen besluiten altijd doorgang vinden, koste wat kost. Nou, ik denk persoonlijk – en de BBB denkt daar trouwens ook zo over – dat ons dat in het verleden een aantal keer in heel lastige parketten heeft gebracht. Natuurlijk moet je je best doen om staand beleid zo goed als mogelijk gewoon doorgang te laten vinden. Maar als er nog politieke besluitvorming in dat proces voorligt, ja, dan heb je ook de plicht als volksvertegenwoordiger om je uiterste best te doen, het algemeen belang ook te wegen en dat mee te nemen in je oordeel. Dat is de politieke rol die wij hier hebben.

De VOORZITTER: Mevrouw Buigel, ten slotte.

Mevrouw BUIGEL (D66): Dus stel, het voorstel haalt het niet en wij komen bij de Raad van State, dan kan de BBB volmondig zeggen dat het PIP niet voldoet en dat het eigenlijk een politieke keuze is? Dat is niet haalbaar bij de Raad van State. Dus ik ben wel heel benieuwd of de BBB het volste vertrouwen heeft in het argument dat wij zeggen dat het PIP niet klopt en dat de BBB daar ook voor gaat staan.

De heer MOES (BBB): Ja, ik weet eigenlijk niet, voorzitter, of het klopt dat wij dan als Staten ook bij de Raad van State terechtkomen. Dus ik weet niet of ik die vraag kan beantwoorden. Maar ik ben geen juridisch specialist. Ik sta hier als volksvertegenwoordiger en maak daarin dus ook eerder een politieke afweging dan een puur juridische. Ik kan niet anders.

De heer DE BOER (GroenLinks): Nou, voorzitter, dan is het fijn dat hier iemand staat die beide dingen kan doen. De heer Moes heeft in de commissie zelf gevraagd of wij van het College een brief konden ontvangen met daarin de mogelijke juridische gevolgen bij de keuzes die we maken als Staten. En de juristen van de provincie en de beleidsadviseurs van de provincie geven allemaal aan dat op het moment dat er tegengestemd wordt vandaag, het zeer waarschijnlijk is dat er een procedure bij de bestuursrechter. Dat het zeer waarschijnlijk is dat wij een oordeel krijgen dat dit een onrechtmatige overheidsdaad is. En dat het zeer waarschijnlijk dat daar schadeclaims uit gaan volgen die wij moeten betalen.

Mijn vraag is dan ook aan de BBB – want dat heb ik in het verhaal niet gehoord: hebben ze daar ook een dekkingsvoorstel bij? Hoeveel geld is het de BBB waard om hier vandaag tegen te stemmen?

De heer MOES (BBB): Ja, dat vind ik een heel lastige vraag. Ik heb het al een paar keer gezegd: ik ben geen jurist. Ik denk ook niet dat je alle risico's altijd moet gaan afdekken. En ik denk ook niet dat dat in die zin mogelijk is. Het is een risico en het is een juridisch risico. Ja, en dat wordt door verschillende partijen verschillend ingeschat. Er zijn ook dreigingen van claims van andere betrokken partijen. Dus van meerdere kanten dreigen claims. Wat de BBB betreft is de dreiging van claims niet leidend in de keuze voor het algemeen belang.

De heer DE BOER (GroenLinks): Maar kan ik daar ook uit opmaken dat het zijn van een betrouwbare overheid dat ook niet is voor de BBB? Want het advies van uw eigen College, waarbij de BBB de grootste partij in de coalitie is, geeft toch heel duidelijk aan dat het niet een vergelijkbaar risico is, dat het tegenstemmen een vrij duidelijke schending van de bestaande regelgeving is, dat het het sein is van een niet-betrouwbare overheid. Dus moet ik daar dan uit opmaken dat de BBB zegt: het is ons eigenlijk om het even, het maakt ons niet uit of we een betrouwbare overheid zijn?

De heer MOES (BBB): Ik ga er niet mee in het frame dat je dan per definitie geen betrouwbare overheid wil zijn. Ik heb daar net ook het een en ander over gezegd. Wij vinden dat heel belangrijk.

Maar wij hebben mogelijkwerwijs een iets andere opvatting van wat een betrouwbare overheid betekent dan het College hierin.

De VOORZITTER: De heer De Boer, ten slotte.

De heer DE BOER (GroenLinks): Ja, dat leidt mij inderdaad tot mijn laatste vraag op het laatste wat de heer Moes hier zegt. Heeft de BBB dan geen vertrouwen in de juristen van de provincie en in de beleidsadviseurs van de provincie en zelfs niet in de bestuurders van het eigen College?

De VOORZITTER: We moeten overigens uitkijken met het ravijn dat we hier de integriteit en kundigheid van de ambtenaren gaan bespreken. Dus laten we mikken op het College. De heer Moes.

De heer MOES (BBB): Ik ben dat zeer met u eens, voorzitter. Dit gaat ook niet om de integriteit van het College of van de ambtenaren. Wij laten ons altijd breed informeren van meerdere kanten. En wij hebben daar ook het advies van het College en het advies van ambtenaren in meegenomen. Maar dat is niet de enige richting waar wij advies van ingewonnen hebben.

De heer HOOGERS (ChristenUnie): Ik ben benieuwd of de BBB en de heer Moes vertrouwen op de besluitvorming in dit huis.

De heer MOES (BBB): Ik heb die vraag niet goed begrepen. Zou de ChristenUnie hem nog even willen herhalen?

De heer HOOGERS (ChristenUnie): Zeker. Vertrouwen de heer Boes en de BBB op de besluitvorming en de totstandkoming van besluitvorming in dit huis?

De heer MOES (BBB): Ik denk dat als we daar ten principale blind op zouden vertrouwen, we dan geen volksvertegenwoordigers zouden zijn.

De heer HOOGERS (ChristenUnie): En waarom doen de BBB en de heer Moes dan mee aan dit College?

De heer MOES (BBB): Omdat wij graag een zo goed mogelijk bestuur zien van onze provincie.

De VOORZITTER: De heer Hoogers, ten slotte.

De heer HOOGERS (ChristenUnie): En is goed bestuur dan ten koste van alles? Een slecht verhaal ophouden over waarom je tegen iets gaat stemmen, daar geen onderbouwing voor geeft en dus de hele provincie – als dat voorstel het niet haalt – een onoverzichtelijk juridisch en financieel risico in stort? Is dat dan je 'breed laten informeren' en 'nou, maar even kijken wat ervan komt'?

De heer MOES (BBB): Sorry, die vraag is mij echt te complex. Kan dat even een iets duidelijkere vraag zijn? Want ik heb die vraag niet begrepen.

De heer HOOGERS (ChristenUnie): Als u mij toestaat, voorzitter, leid ik hem even in. De heer Moes krijgt hier veel vragen van collega's, heel inhoudelijk. Er wordt geen één inhoudelijk argument aangedragen waarom de BBB tegen gaat stemmen bij dit voorstel. Er is alleen maar een verhaal over brede informatiebronnen, alternatieve bronnen en daarop is de keuze gemaakt om niet met dit voorstel mee te gaan. Dat is net door de heer Moes duidelijk uiteengezet.

Ik vraag aan de heer Moes: is dat belangrijker, die brede informatie en die vertegenwoordiging, dan de provincie – als dit voorstel het niet haalt – in een onduidelijk financieel en juridisch risico te storten? Want dat is feitelijk wat er gebeurt.

De heer MOES (BBB): Als ik de vraag goed begrijp, voorzitter, dan is dat de vraag of wij dat risico, waarover geadviseerd is door het College vanuit de ambtenaren, een acceptabel risico vinden voor een eventueel niet-vaststellen van dit PIP. En als ik die vraag goed begrepen zoals ik hem zelf nu vertaal, ja, dan vinden wij dat een acceptabel risico.

Mevrouw STOLK (PvdA): Hiervoor ligt een voorstel van Gedeputeerde Staten. Daarbij maakt ook de BBB als partij deel uit van coalitie – net zoals wij, overigens. Hoe kijkt de BBB aan tegen een voorstel

van GS, waarbij zij eigenlijk zeggen: 'Jullie hebben eigenlijk niet goed werk geleverd.' Want dat is wat wij moeten controleren. De BBB zegt nu: 'Wij vinden dat niet goed.' Hoe kijkt u daartegenaan dat u daarmee tegen uw eigen gedeputeerden in feite zegt: 'U levert broddelwerk af?'

De heer MOES (BBB): Ja, ik vind 'broddelwerk' wat te kort door de bocht. De BBB heeft vertrouwen in dit College, maar dat wil niet zeggen dat wij ook altijd inhoudelijk op dezelfde lijn zitten en ook de dingen altijd hetzelfde beoordelen. We hebben zoiets van dualisme en een politieke afweging. En dat kan iets anders zijn dan een bestuurlijke afweging of een bestuurlijk stuk.

Mevrouw STOLK (PvdA): Ja, en u zei net ook iets van: 'Wij hebben een ander idee van wat bestuurlijke verantwoordelijkheid is dan GS.' Gaat dat dan wel matchen? Want hoe kun je op die manier dan een behoorlijk bestuur vormen met elkaar?

De heer MOES (BBB): Ik denk vooralsnog, voorzitter, dat het wél kan matchen. Dat zit hem juist in het verschil tussen die bestuurlijke realiteit en een politieke rol en in dat samenspel. Het lijkt mij niet wijs dat bijvoorbeeld GS ook alle politieke overwegingen en politieke besluitvorming doet. En andersom lijkt het mij ook niet wijs dat wij hier als Statenleden een juridisch gevecht gaan houden over wat wel of niet standhoudt bij de Raad van State.

De VOORZITTER: Mevrouw Stolk, ten slotte.

Mevrouw STOLK (PvdA): Mag ik hier wel uit concluderen dat u dus vindt dat die juridische afwegingen en het plan dat nu voorligt van onze eigen groep gedeputeerden, geen goed werk is?

De heer MOES (BBB): Nou, wat de PvdA afleidt uit mijn woorden, daar gaan zij zelf over. Maar dat is niet wat ik bedoeld heb. Ik vind het belangrijk om je breed te laten informeren over dingen. Ik vind het te smal om ons hier als Staten, het hoogste politieke orgaan van de provincie, te zeggen dat wij ons louter moeten beperken tot het juridisch advies over dit stuk.

Mevrouw REININK (Vlt): Ik hoor hier de BBB blijven spreken over risico's, terwijl we in de antwoorden vanuit de ambtenarij duidelijk zien dat het gevolgen zijn en geen risico's. En de BBB geeft daarbij aan dat de keuze om tegen te stemmen, vanuit hen politiek gemaakt wordt. Dus vandaar de vraag: is het BBB het ermee eens dat de financiële gevolgen die voortkomen uit dit besluit, een keuze zijn en geen risico? En zo ja, toch wel graag een antwoord op de vraag hoe de BBB deze keuze financieel kan verantwoorden aan de Groninger.

De VOORZITTER: De antwoorden komen vanuit het College, voor de goede orde. De heer Moes.

De heer MOES (BBB): Voor zover ik weet, is er op dit moment geen belofte van een claim van bijvoorbeeld Vattenfall. Andersom ligt er wel een belofte van een claim van een andere partij, van Stichting Wintermolen. Er is niet eens een reële concrete inschatting van hoe zo'n claim eruit zou moeten zien en wat de hoogte zou moeten zijn van zo'n claim. En dan om te zeggen dat dat een keuze is en om dan te zeggen dat je van tevoren al voor een bepaald bedrag, vind ik veel te ver gaan. Zo ver zijn we nog helemaal niet. Ik denk ook niet dat het een politieke keuze is om een bedrag te reserveren voor een mogelijk oordeel van een rechter.

De heer DE WIT (CDA): Ik hoor de BBB enerzijds zeggen dat zij vertrouwen hebben in het College. Tegelijkertijd heeft het College héél nadrukkelijk aangegeven dat zij aan de ene kant verwachten dat als een claim wordt ingediend, die geen stand houdt, maar dat hij aan de andere grote gevolgen heeft. Maar waarom wil de BBB dan toch tegen dit voorstel stemmen?

De heer MOES (BBB): Ja, ik heb net geprobeerd duidelijk te maken in een eerder antwoord. Dat wil niet zeggen dat wij geen vertrouwen hebben in het College. Maar wij zijn gewoon tot een andere conclusie gekomen, wegende alle informatie die wij tot ons hebben genomen. Dan komen we toch tot een andere oplossing dan het College. Volgens mij is daar ruimte voor. Het zou heel gek als wij het altijd standaard eens zouden zijn met alles wat het College produceert. We zijn hier ook te werk gegaan op een manier van ruimte voor de Staten, ruimte voor het politiek oordeel en het dualisme hoog in het vaandel.

De heer DE WIT (CDA): Voorzitter, hoeveel mag een politiek oordeel, zonder dat je geadviseerd wordt door mensen die er verstand van hebben, de BBB kosten voor de Groninger?

De heer MOES (BBB): Dat vind ik een heel lastige vraag, voorzitter. Ik denk dat wij hier vooral een politieke oordeel over de inhoud van het PIP moeten vellen. Volgens mij kan een politiek orgaan niet anders. En het is een bijzondere vraag over wat dan dat precies mag kosten of niet.

De VOORZITTER: De heer De Wit, ten slotte.

De heer DE WIT (CDA): Ja, voorzitter, een andere vraag. Dit proces loopt tien jaar. De provincie is hier tien jaar mee bezig. Op het allerlaatste moment, waar het eigenlijk vooral gaat over of de kaders die gesteld zijn, worden nageleefd, zegt de BBB: 'We willen het niet.' Wat betekent dit voor alle andere dossiers die er spelen in de provincie en alle partners waarmee we daarin samenwerken? Welke boodschap geeft de BBB aan deze partijen af?

De heer MOES (BBB): Wij proberen in ieder geval apart ons breed te laten informeren, alles mee te wegen en dan tot een oordeel te komen. Dit is een lastig dossier. Dat heb ik vorige week ook al aangegeven in het commissiedebat. Wat ons betreft wil dat niet zeggen dat dus opeens alle plannen overal per definitie niet ter discussie staan. Maar tegelijkertijd is het belangrijk om jezelf niet in alle gevallen te ketenen aan lopende zaken en staand beleid. We hebben genoeg voorbeelden waarbij de overheid flink de mist ingegaan is, omdat ze te star en een te smalle interpretatie had van het gewoon maar volgen van regels en gewoon maar blinden volgen van beleid. Dus ook dat moeten wij als politiek orgaan héél zorgvuldig wegen en dat hebben wij geprobeerd te doen. En wij kwamen toen tot deze overweging.

Mevrouw VISSER (PvdD): Jullie willen dus daar geen windmolens. Maar wat willen jullie er dan wél voor in de plaats?

De heer MOES (BBB): Volgens mij is het op dit moment niet de discussie of wij daar windmolens willen of niet. Wat ik al zei: daar kan ik lang over doorpraten. Maar wat voor ons ligt, is of we dit PIP gaan vaststellen of niet. En daarmee doen wij niet gelijk een uitspraak over wat wij daar wel of niet willen. Het enige wat nu voorligt, is of wij met dit specifieke PIP daar 24 molens plaatsen. Daar gaan wij nu over. Daarmee is niet gezegd dat er dus nooit windmolens mogen komen daar. Daarmee is ook niet gezegd dat er dus iets anders moet komen of dat er alternatieve plannen moeten zijn.

Mevrouw VISSER (PvdD): Ik hoorde u net zeggen dat er geen belofte van een claim van Vattenfall zou komen. Dat is een veronderstelling. Maar stel dat die nou wel komt, waar wordt dat geld dan weggehaald? Wordt dan aan de potjes voor natuur en milieu gedacht om het daar weg te halen? Waar moet dat van betaald worden?

De heer MOES (BBB): Ja, zolang er nog geen oordeel is van een rechter dat er een claim betaald moet worden, hoeft dat nog niet betaald worden. Volgens mij hoeven we nu niet op voorhand een discussie gaan voeren over waar we eventueel of niet geld gaan weghalen. Maar als dat de suggestie is van de Partij voor de Dieren om daar alvast geld voor te reserveren, dan kunnen we dat natuurlijk meenemen als suggestie. Maar volgens mij is dat niet wat voorligt.

De VOORZITTER: Mevrouw Visser? Ja? Ik zie mevrouw Buigel voor de tweede keer bij de microfoon staan. Het lijkt me wel goed dat we de heer Moes even de gelegenheid geven, weer een eindje van zijn verhaal te laten houden. Want zo langzamerhand heeft iedereen hem geïnterrupteerd, dus ik denk dat het goed is om weer even wat meters te maken.

De heer MOES (BBB): Ik was klaar met mijn betoog, voorzitter.

De VOORZITTER: In dat geval alle ruimte voor mevrouw Buigel!

Mevrouw BUIGEL (D66): Dank, voorzitter, dat is fijn. Ik zat toch te luisteren naar de heer Moes en hij had steeds over betrouwbaarheid en betrouwbaarheid. Dat is ook dat een partij het Hoofdlijnenakkoord gaat uitvoeren. In het Hoofdlijnenakkoord staat ook dat voor dit College geen nieuw windpark mogelijk is, maar oude windparken misschien nog wel. Ik wil dan toch de interpretatie

van de heer Moes horen van het Hoofdlijnenakkoord. Gaat dit niet tegen de afspraken in die hij misschien heeft gemaakt?

De heer MOES (BBB): Ja, look dit heb ik vorige week in het commissiedebat al geadresseerd. Volgens ons niet. Natuurlijk heb je altijd mogelijke interpretatieverschillen over wat er staat. Maar er staat in elk geval dat er geen ruimte is voor nieuwe plannen voor windparken en zonneparken op land. Maar dat wil dus niet zeggen dat dan per se alle oude plannen doorgaan. Wij hebben ons wel ook binnen de coalitieafspraken gecommitteerd aan de RES 1.0. Het RES-bod zouden we halen en dat komt dit met het wel of niet-doorgaan van dit windpark niet in gevaar. Dus dat is een belangrijke overweging voor ons geweest om ons wel aan de afspraken te houden.

Mevrouw BUIGEL (D66): Ja, in het Hoofdlijnenakkoord wordt ook gezegd: 'Wat heeft de Groninger er nou aan?' Dat wordt ook heel vaak aangehaald door het College. dan ben ik toch wel heel erg benieuwd naar de reflectie van de heer Moes op wat de Groninger er nou aan heeft – als wij dit windpark nu niet laten doorgaan – als wij geen energie meer gaan opwekken waar ongeveer 150.000 huishoudens van konden profiteren? 150.000 huishoudens: dat is bijna de stad Groningen of de helft van onze provincie. Dat is een ontzettend groot getal voor duurzaam opgewekte energie die we nu juist hard nodig hebben. Daar heeft de Groninger volgens wel écht iets aan. Dus ik ben wel heel erg benieuwd wat de heer Moes daarvan vindt.

De heer MOES (BBB): Ja, dan gaan we toch weer een beetje uitweiden, voorzitter. Maar goed, staat u mij toe? Wij denken dat de Groninger absoluut iets heeft aan een stabiele, betrouwbare en betaalbare energievoorziening. Laten we nou niet doen met elkaar alsof windenergie nou de meest stabiele of de meest betrouwbare of de meest betaalbare energievoorziening. Dat is gewoon niet waar.

Daarnaast doen wij als Groningen al héél veel op het gebied van zogenaamde 'hernieuwbare bronnen': wind en zon op land. Volgens mij heeft de provincie Groningen ook het hoogste RES-bod van alle RES-gebieden. Ondertussen zijn we volgens mij een van de eerste provincies die ook nog eens keer dat RES-bod gaan halen. Ja, en tegelijkertijd zie je aan alles dat er een enorme maatschappelijke weerzin ontstaat tegen de windmolens. Als je dan vraagt: wat heeft de Groninger daaraan? Ik denk dat heel veel Groningers ook ontzettend hechten aan het weidse open landschap, de open horizon. En laten we ook nou niet doen met elkaar alsof die gigantische windmolens daar geen impact op hebben.

De VOORZITTER: Mevrouw Buigel, ten slotte.

Mevrouw BUIGEL (D66): Nou, dan gaat wat ons betreft toch wel het belang van een heel grote groep van 150.000 huishoudens boven het belang van bewoners die misschien houden van een ruimtelijk landschap.

De heer MOES (BBB): Niet helemaal een vraag volgens mij, voorzitter. Maar ik heb D66 vandaag eerder horen spreken over dat ook subjectieve veiligheidsbeleving van inwoners meegenomen moet worden in de beoordeling van beleid. Dus nou, zo kunnen we over en weer een beetje suggesties meegeven.

De VOORZITTER: De heer Bennema staat daar niet toevallig voor de interruptiemicrofoon. De heer Bennema.

De heer BENNEMA (VVD): Nee, zeker niet. Ik denk dat we hier toch een probleem hebben. We hebben bestaande afspraken, bestaande provinciale kaders. Daar is jaren aan gewerkt en ik krijg nu toch uit de beantwoording ook de indruk dat het een politieke keuze is. Ik hoor zaken over windenergie, over niet-efficiënt, ook over de RES. Maar zelfs zonder de RES hebben we al deze kaders al staan: van het concentratiegebied, ook om het helemaal in te vullen en ook om dat volgens de goede beginselen van de ruimtelijke ordening te doen. Ik heb geen goede motivering gehoord waarom het niet zou kloppen. Dan wil ik nu graag horen van de BBB of dit inderdaad kan worden ingevuld met windmolens en hoe dit dan zou moeten in dit concentratiegebied. Hoe zien zij dit dan wel voor zich? Hoe had het dan wel moeten?

De heer MOES (BBB): Volgens mij is de vraag die voorligt – daar heb ik ook in mijn betoog aandacht aan gegeven – of we dit PIP kunnen vaststellen, ja of nee. En ik heb ook gezegd dat ik een heel verhaal kan houden over windmolens en al die zaken, maar ik wil me toch beperken tot het politieke

oordeel over de inhoud van het PIP. Ik denk dat we dat hier met elkaar aan het doen zijn. Ik denk dat we niet anders kunnen. We zijn een politiek orgaan, dus geven wij een politiek oordeel of wij dat PIP goed vinden of niet. En dan kun je met elkaar van mening verschillen over of dat voldoet aan een goede ruimtelijke ordening of niet. Maar ik denk dat het meer is dan puur een procedurele vraag.

De heer BENNEMA (VVD): Ja, hier hebben we wel de kern te pakken: het wordt toch een politiek oordeel. En dat is het maar in beperkte mate. Het oordeel zou moeten zijn: hoe de ruimte is ingevuld, is dat goed geweest? Is voldaan aan participatie? Is de ruimtelijke kwaliteit geborgd? Is de afstand goed? Al dat soort dingen: die hadden centraal moeten staan. Ik hoor die niet, ik hoor wel politieke overwegingen. En daarmee hoor ik u – of via de voorzitter de BBB – zeggen: dit gaat de rol te buiten. Het moet een controle zijn van de huidige afspraken en de invulling of die daarin past, een marginale controle. Dan verneem ik graag hoe de BBB dat ziet.

De heer MOES (BBB): Nou, volgens mij heb ik daar al uitvoerig antwoord op gegeven hoe de BBB haar eigen rol ziet hierin. En dat is in de kern een politieke. Daarnaast heb ik in het commissiedebat al een aantal van die punten ook behandeld: de afstand tot de gevel, het geluid. Dus ik vond het niet nodig om dat nu nog eens een keer dunnetjes over te doen. Maar in de kern is het onze politieke opvatting dat de inhoud van het PIP niet voldoet.

De VOORZITTER: De heer Bennema, ten slotte.

De heer BENNEMA (VVD): Nou ja, ik vrees dat het nu duidelijk is geworden dat het toch een politiek oordeel over een nieuw windpark in plaats van over de uitwerking van de huidige plannen. Dus ik laat hierbij, ik denk dat het ontoelaatbaar is dat de Staten op deze manier een besluit nemen.

De heer MOES (BBB): Ja, die gedachte laat ik geheel aan de heer Bennema.

Mevrouw STOLK (PvdA): PIP Eemshaven-West. Het woord zegt het al: een 'inpassingsplan' is het. Het Inpassingsplan Eemshaven-West. Dat gaat dus over de ruimtelijke inpassing. Niet het 'of', maar het 'hoe'. In geval van een plan waarvoor al sinds 2014, en ook al iets eerder ingezet, meer dan tien jaar dus, in de provincie al stappen voor zijn gezet. En dit is de laatste stap.

Als Staten moeten wij bepalen of GS zijn werk goed heeft gedaan en of het voldoet aan de kaders van goede ruimtelijke ordening. Niet meer en niet minder. Het gaat ook over afspraken. Afspraken die wij als provinciale overheid sinds 2014 hebben gemaakt en die nu bijna zo ver zijn om daadwerkelijk te worden nagekomen. En ja, ook de Partij van de Arbeid was in die beginperiode geen Collegepartij. Maar dat neemt niet weg dat we staan voor een betrouwbare overheid die zegt wat ze doet.

Mevrouw FEENSTRA (SP): Mevrouw Stolk van de PvdA geeft aan dat wij dit plan moeten beoordelen of het binnen de geldende beleidskaders past. Niet meer en niet minder. Nu hebben wij een heel mooie brief gekregen als begeleiding bij hoe we dit document moeten beantwoorden. Daarin staat dat wij dit moeten beoordelen *'of dit binnen de geldende beleidskaders past en of de Staten ook de gevolgen voor de leefomgeving aanvaardbaar acht'*. En mijn vraag is tweeledig. Is de PvdA het met de SP eens dat we bij dat tweede stuk ook een rol hebben om dat te beoordelen? En de tweede vraag is: heeft de PvdA dat stuk ook meegenomen in haar beoordeling?

Mevrouw STOLK (PvdA): Zeker. We hebben alle stukken die er zijn en die de afgelopen tien jaar zijn besproken meegenomen. Ik was er niet al die tien jaar bij, maar een aantal van ons zat er in de vorige periode en de periode daarvoor was ik er wel bij. Dus we hebben alles zo veel mogelijk meegenomen. En ja, misschien ken ik niet elke alinea uit mijn hoofd. Maar ik kom straks wel in mijn woordvoering wel te spreken over hoe we dat wegen.

Het gaat over afspraken, zei ik. En ja, ook wij zijn dus niet altijd Collegepartij geweest. Maar wij staan voor een betrouwbare overheid die zegt wat zij doet. En daar is dus de afgelopen tien jaar een heel traject voor geweest, waarin zeer veel momenten waren om een inbreng te hebben op alle gebieden. De PvdA is tevreden over hoe deze processen zijn verlopen, vooral de participatie en het feit dat de inwoners meedelen in de opbrengsten: direct en via het gebiedsfonds. Dat vinden wij heel mooi. En nog mooier is, zoals in de commissie al toegezegd, dat er wordt gekeken of dat percentage van die participatie omhoog kan.

De VOORZITTER: Mevrouw Feenstra, ik beschouw dit als een voortzetting van de vorige interruptie.

Mevrouw FEENSTRA (SP): O, dat is heel aardig. De eerste vraag die ik heb, is de volgende. Is de PvdA er ook van op de hoogte dat Vattenfall heeft gezegd, naar aanleiding van de vraag of wij ook naar 50 procent van de participatie kunnen: 'Nee, dat we gaan niet doen.'? En dat dat het antwoord was van Vattenfall?

En daarnaast is de vraag of de PvdA ook tevreden is met het feit dat de bewoners rondom Valom en Heuvelderij niet meedoen in de coöperatie?

Mevrouw STOLK (PvdA): Op de eerste vraag ga ik eerst even af op wat de gedeputeerde heeft gezegd. En ik ga er ook van uit dat hij straks ook nog even een toelichting erop geeft hoe dus nu de stand van zaken is. Want Vattenfall kan dingen zeggen, maar wij hebben ook afgesproken dat we daar verder naar kijken. En dat heeft de gedeputeerde toegezegd, dus daar ga ik eerst op af.

Het tweede stuk: ja, daarom moet ik ook echt afgaan op onze voorgangers. Er is een heel lang traject geweest met heel veel mogelijkheden. En het kan altijd beter. Nou moet ik zeggen: ik heb nog niet precies de moties gezien die er nog gaan komen, maar die gaan wij dus met zeer veel belangstelling daarvoor lezen.

Mevrouw FEENSTRA (SP): Een korte reactie. Wij zijn wel nagegaan waarom die bewoners zich niet hebben aangesloten en wat daar de redenen voor zijn. Die hebben we netjes in onze motie opgesomd en daar ook een alternatief voor geboden. Dus ik hoop dat u onze motie steunt.

De VOORZITTER: Zullen we dat bespreken als die motie is ingediend? Dan wordt het begrijpelijker.

Mevrouw STOLK (PvdA): Ik vind het lastig om in te gaan op wat ik nog niet formeel heb kunnen lezen.

Wij staan als PvdA ook voor onze eigen afspraken, de afspraken die ruim een jaar geleden in het Hoofdlijnenakkoord met de coalitiepartijen BBB, ChristenUnie en Groninger Belang zijn gemaakt. In dat Hoofdlijnenakkoord '*Veur mekoar!*' staat dat wij als provincie betrouwbaar, transparant, gedreven en resultaatgericht zijn en ook dat we hier geen nieuwe windparken op land bouwen. Het gaat hier, zoals iedereen hier al eerder heeft vastgesteld, over een oud plan dat al tien jaar loopt. De PvdA staat voor die afspraken en dat verwachten wij ook van onze coalitiepartners. Ik citeer even uit de woordvoering van heer Moes van vorige week 18 september: "Dit is geen nieuw plan, dus dat kunnen we niet direct tegenhouden. Daarnaast hebben we afspraken gemaakt en de BBB staat voor haar afspraken." Ik hoop dat wij daar nog steeds op kunnen rekenen.

We hebben nog een vraag aan GS over allerlei berichtgeving die er intussen is geweest en ook over de claims. Kan GS de argumenten die zij hebben gehanteerd om tot de conclusie te komen dat de claims tegen de windmolens, weinig kans maken – ook in het licht van het advies van PlasBossinade Advocaten dat zij zelf hebben gekregen – nader toelichten? Dat is één.

En de andere vraag is: kan GS ook ingaan op de gestelde zaken die in de brief van Aardema | van Boetzelaer Advocaten, die wij 23 september in cc hebben gekregen, staan? En kan GS aangeven hoe zij aankijken tegen dat voorstel dat erin staat over een poging om een pauze in te lassen of iets van een langere termijn?

Dan ga ik terug naar het ruimtelijk kader en de vraag die voorligt aan ons als Staten. De PvdA is een partij die staat voor haar afspraken – ik zei het al eerder. Die niet weggloopt voor verantwoordelijkheid en een betrouwbare partner is als onderdeel van het provinciaal bestuur en een betrouwbare overheid.

De heer BENNEMA (VVD): Een degelijk verhaal van de PvdA: afspraken nakomen die zijn gemaakt. We hebben ook het betoog van de heer Moes gehoord. Is het voor de PvdA aanvaardbaar dat een collega-coalitiepartij uiteindelijk deze afspraken niet wil nakomen en tegen zal stemmen?

Mevrouw STOLK (PvdA): Zoals ik al zei, gaan wij er vooralsnog van uit dat de coalitiegenoten zich houden aan de afspraken die wij hebben gemaakt.

De heer DE BOER (GroenLinks): Voorzitter, vanuit ons duidelijke steun voor de inpassing van Windpark Eemshaven-West. Met de opwek van de nieuwe windmolens kunnen we 150.000 huishoudens van groene stroom voorzien, waarmee we bijdragen aan het provinciale RES-bod en het tegengaan van de klimaatcrisis. Het is het eerste grote windpark waar omwonenden eigenaarschap van krijgen. GroenLinks heeft hier jaren voor geknokt. De energietransitie slaagt alleen met draagvlak en als de omgeving ook de lusten ervaren, kunnen we dit vergroten. Bij onze kritische punten houden we het College aan de gedane toezeggingen uit de commissie.

Dan moet ik eerlijk zeggen dat ik er vorige week van uitging dat dit een formaliteit zou zijn. Immers, de vraag of er een windpark zou komen, was al door de Staten met 'ja' beantwoord. Nu voel ik me echter geroepen om hier onze betrouwbaarheid als provincie te verdedigen tegen een politieke stunt. Het proces rond Eemshaven-West loopt al sinds 2014. In deze tijd zijn veel inspanningen geleverd door de provincie, zijn veel verwachtingen gewekt bij initiatiefnemers en is bovenal door iedereen het beste geprobeerd om de inpassing zo goed als mogelijk te maken. Door vervolgens dit plan nu niet vast te stellen, handelen we niet als betrouwbare overheid.

Zoals te lezen valt in de uiteenzetting van de juridische gevolgen, is de kans op negatieve gerechtelijke beslissingen bij het niet-doorgaan van het park nagenoeg een zekerheid. Als eerste kunnen we ervan uitgaan dat de Raad van State, of een andere bestuursrechter, ons besluit vernietigt, omdat we geen enkele reden hebben om van dit plan af te wijken. Een tegenstem is dus geen afstel, alleen maar uitstel.

Als tweede zullen betrokkenen ongetwijfeld een schadeclaim indienen vanwege een onrechtmatige overheidsdaad. Ik zal geen bedrag uit mijn duim zuigen, maar ik durf wel in te schatten dat dit ons heel erg veel geld gaat kosten. Allemaal publiek geld dat zonder reden weggegooid wordt. Van het College horen we graag of zij al een idee hebben waar zij eventuele schadeclaims van willen betalen en wat de begrotingsposten zijn die hier het eerst onder zullen lijden.

Voorzitter, ik sluit af door richting mijn collega's als volgt te pleiten: handel als politiek die te vertrouwen is. Leg de rekening niet bij de Groningers.

De heer HOOGERS (ChristenUnie): Er is al veel gezegd vandaag. Ik zal proberen niet te veel in herhaling te vallen. Maar toch vind ik dat wij ook een belangrijk punt te maken hebben.

Vorige week hebben wij een heftig commissiedebat gevoerd met elkaar – althans, zo heb ik dat beleefd. En voor vandaag hebben we de verantwoordelijkheid om een keuze te maken als Staten in deze zaal. Maken we tien jaar aan voorbereiding af of kiezen we voor zwalkend overheidsbeleid en stemmen we dit voorstel weg? Beide keuzes kan eenieder in deze Staten vrij maken. Wij stemmen hierin zonder last. Maar aan iedere keuze zitten consequenties en aan ons wordt gevraagd hier verantwoord mee om te gaan. De gedeputeerde heeft de juridische en financiële consequenties uitgelegd en voor ons is dit glashelder geweest. Aan zowel het voor stemmen als het tegen stemmen zitten bepaalde juridische en financiële risico's. Wij steunen GS in hun afweging en kunnen hun redenering goed volgen. Er is geen broddelwerk afgeleverd.

Voor de fractie van de ChristenUnie staan bij het maken van een keuze de waarde en overtuiging centraal waarom wij in deze zaal zitten, zowel als Statenleden als gedeputeerden. Wij staan voor een betrouwbare overheid die elke dag leert van haar fouten en kan uitleggen aan inwoners en andere belanghebbenden waarom we keuzes maken en hoe deze tot stand zijn gekomen.

En voor ons is de keuze vandaag helder: wij stemmen voor dit windpark. Wij als ChristenUnie nemen deel aan dit bestuur omdat onze burgers een betrouwbare overheid verdienen. Wij zijn de samenwerking met deze coalitie aangegaan in de wetenschap dat onze coalitiepartners precies weten waar wij voor staan. Dat voor ons geldt: afspraak is afspraak en dat wij invulling geven aan een betrouwbaar bestuur. En daarom hebben we heel bewust afgesproken in deze coalitie dat er geen ruimte voor nieuwe plannen voor windparken. In bestaande plannen willen we namelijk een betrouwbare overheid zijn en dit plan is geenszins nieuw – hoe je het ook wendt of keert.

Betrouwbaarheid in dit dossier is volgens de ChristenUnie afmaken wat we zijn begonnen. Ook al is dit voorstel niet perfect. Ook wij vinden dat onderdelen van dit plan anders hadden gekund, anders hadden moeten. Mevrouw Stolk verwoordde het treffend: 'Het kan altijd beter.' En dit huis besturen we op een democratische grondslag. Dat houdt in dat we ook moeten besluiten over zaken die in het verleden in gang zijn gezet, ook in de wetenschap dat de Staten vandaag andere kaders zullen stellen dan tien jaar geleden. Ook over tien jaar zullen nieuwe Statenleden onze besluiten wellicht bestempelen als onwenselijk of niet-perfect. En over nog eens tien jaar zal de kiezer een volledig andere samenstelling Statenleden afvaardigen en ook dan moeten keuzes en besluiten uitlegbaar zijn. Ook zij zullen voor deze dilemma's komen te staan.

U merkt al, voorzitter, dat voor ons heel sterk onze principiële grenzen meewegen in onze keuze. Ik sta hier niet om uit te leggen waarom wij dit voorstel zo'n waanzinnig plan vinden, maar ik sta hier woorden te geven aan onze waarden en normen. En daarom doe ik vandaag in dezen dat appel. Met welke waarden of overtuiging neemt u vandaag een besluit als individueel Statenlid? Gaat u alles afwegende met ons mee en stemt u voor dit voorstel om te werken als betrouwbaar bestuur? Of zit u hier met de overtuiging dat dit voorstel wegstemmen met alle bijkomende risico's daadwerkelijk bijdraagt aan herstel van vertrouwen? Ik ben daar erg benieuwd naar en vraag de leden van de Staten ook om die keuze vandaag toe te lichten.

De heer BENNEMA (VVD): Dank aan de ChristenUnie voor het heldere betoog. Ook hier heb ik de vraag: heb ik het goed begrepen dat het onaanvaardbaar is voor de ChristenUnie als een coalitiepartij of partijen tegen dit voorstel stemmen?

De heer HOOGERS (ChristenUnie): Volgens mij was mijn woordvoering compleet helder. Ik ga er dan van uit dat mijn woorden effect hebben en we zullen bij de stemming zien hoe het loopt.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Even vooraf eerst een algemeen stuk en daarna komt de inhoud op het PIP – voordat u naar de microfoons snelt. Dat ter inleiding.

Ook ter inleiding hadden wij in het begin gevraagd – verschillende partijen weten dat – dat wij graag wat meer tijd hadden gehad om de hele massa's van stukken die ons de laatste dagen heeft bereikt, nog eens goed op een rij te zetten. Maar goed, we moeten het doen met wat er nu ligt en dit is waarop we onze conclusie gaan baseren.

Voorzitter, zoals we al in de commissievergadering hebben verwoord, is Groninger Belang sinds zijn komst in de Provinciale Staten tegen windmolenparken op land en het Windpark Eemshaven-West is hiermee in strijd. Echter, het plan Windpark Eemshaven-West bevindt zich in de uitvoerende fase. Met dit PIP wordt invulling gegeven aan de beleidskeuzes ten aanzien van windenergie, gemaakt in 2014. Windpark Eemshaven-West maakt tevens onderdeel uit van het RES-bod Groningen van 5,7 terawattuur, maar blijkens het antwoord van gedeputeerde Hamster is het windpark niet nodig om deze doelstelling te halen.

Gelet op het uitgangspunt 'geen windmolenparken meer op land' lijkt er een gouden kans te zijn om een streep te halen door het plan Windpark Eemshaven-West, door niet in te stemmen met het voorliggende PIP. Echter, we kunnen onze ogen niet sluiten voor de mogelijke gevolgen daarvan, zoals mogelijke schadeclaims vanwege een onrechtmatige overheidsdaad en bij honorering zullen de schadeveroedingsbedragen ten koste gaan van de bestedingsruimte van de provincie en kunnen we dus minder geld uitgeven aan andere doelen. Er is hier al eerder gememoreerd wat het dan eventueel wordt aan schadebedragen: dat is juist een onduidelijkheid. Wij hadden eigenlijk vorige keer nog gevraagd of het College daar wat inzicht in kan geven. Maar dat is niet gekomen. Daarbij komt bij dat in ons verkiezingsprogramma staat dat we de mening van onze inwoners belangrijk vinden als het gaat om het plaatsen van vormen van energie als windmolens. En daarvan lijkt de meerderheid zich in de plannen te kunnen vinden, niet in de laatste plaats door het afspreken van financiële compensatie.

Groninger Belang wil ook meer beslissingen overlaten aan de gemeente. De gemeente Het Hogeland heeft aangegeven, in te stemmen met het plan Eemshaven-West. Ook het aspect van betrouwbare overheid – het is al eerder genoemd – speelt een rol, nu het project al zo lang onderweg is. Er is ook nog, hebben we vernomen van de ambtenaren, de kans dat het Rijk de regie misschien weer gaat overnemen in de toekomst. Kortom: meerdere gewichten spelen een rol op de denkbeeldige weegschaal om tot een afgewogen beslissing te komen. Hoeveel gewicht aan welke voorgenomen onderdelen wordt gegeven, is een persoonlijke keuze. Dat is eigenlijk door de heer Hoogers ook aangegeven.

Nu even over het PIP zelf. Wat we ook begrepen hebben, is dat wij eigenlijk, nu we zo ver in het project staan, niet of nauwelijks nog veranderingen kunnen aanbrengen. Dat is eigenlijk een gegeven waar we nu van uit moeten gaan, heb ik begrepen. Maar we horen ook van de gedeputeerde dan nog wel of dat zo is.

Er zitten ook positieve dingen in het PIP en dat is dat de milieunormen identiek zijn aan de concept-milieunormen van het Rijk, waarin normen zijn opgenomen voor tonaal en laagfrequent geluid, die ook kunnen worden afgedwongen bij de exploitanten van Windpark Meeden. Minder positief vinden wij het antwoord op de vraag of de omwonenden voldoende meeprofiteren. Wij vinden het een te beperkte groep, het is een heel kleine cirkel. Wat we eigenlijk ook erg van belang vinden, is dat het nu maar 10 procent en dat we eigenlijk 50 procent zouden willen. Maar goed, de keuze is wat dat betreft kennelijk nu beperkt. Er zijn natuurlijk meer minpunten te noemen zoals de afstand tot de huizen, die toch afwijkt van onze uitgangspunten en ook de geluidsnormen zijn opgerekt. Goed is ook wel dat er nadere detectiesystemen zijn in plaats van die knipperende lampjes, waar de heer Hamster ook nog steeds voor strijdt om die ook bij de bestaande parken ervan af te krijgen met een subsidieregeling.

We kunnen lezen dat op basis van alle uitgevoerde onderzoeken en aanvullend advies de conclusie kan worden getrokken dat het windpark ten aanzien van het aspect natuur een beperkte invloed heeft op de Waddenzee. Dat is wel weer een pluspunt.

Ja, het traject van Wintermolen: daar kunnen we duidelijk over zijn. Dat is een lastig te doorgronden traject en welke claims daar wel of niet uit voortkomen, is ook onduidelijk hoe dat uitpakt.

De tijdelijkheid vinden wij ook wel een positief iets van het windpark, want dan kunnen we straks in alle redelijkheid gaan kijken welke energiemix we straks nog willen. Blij zijn we met de toezegging van de gedeputeerde dat als alles doorgaat, we dan bij de 24ste windmolen hij zal pleiten bij het Rijk over de tender dat er minimaal 50 procent participatie door de omgeving kan plaatsvinden – wat wij eigenlijk in dit plan al hadden gewild.

De heer BENNEMA (VVD): Ik ben even bezig om hier chocola van te maken. Ik hoor allemaal mitsen en maren waarom het wel of niet of positief is. Volgens mij is dit aan de hand: we hebben nu het PIP voorliggen. Het besluit is niet voor of tegen wind, maar: is dit de juiste invulling? Is dit goed ruimtelijk beleid? Wat is nu uiteindelijk het oordeel van de fractie van Groninger Belang? Is dit uiteindelijk voldoende of niet? Kan men hiermee instemmen of niet? Want er zal toch een 'ja' of een 'nee' op moeten komen.

De heer BAKKER (Groninger Belang): De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat we eigenlijk nog twijfelen en dat we meenemen wat hier te berde wordt gebracht in deze Statenzaal. Dus we zullen ook na de woorden van de gedeputeerde een schorsing aanvragen om ons in ieder geval intern te beraden wat onze definitieve standpunten gaan worden alles gehoord hebbende.

De heer BENNEMA (VVD): Ja, ik sta daar wel van te kijken bij een Collegepartij dat men nu nog steeds heen en weer staat te wiebelen van het wordt. Wordt het wel? Wordt het niet? Dit is iets wat we allang aan hebben zien komen. Na de formatiebesprekingen over wind stond dit uitgebreid in het Hoofdlijnenakkoord. Dit kan toch geen verrassing meer zijn?

Maar wat ik ook heel bijzonder vind, is dat de heer Bakker vanuit financiële consequenties begint te redeneren. Dat doe je als je als Staten een verkeerd besluit neemt. Als je waardeloze besluitvorming neemt, dan kom je met claims en aansprakelijkheid. Zorg gewoon dat we die criteria goed invullen van de goede ruimtelijke ordening. Die zijn nu ook genoemd. Maar kan de heer Bakker ons dan ook aangeven... Nou ja, dat kan hij dus niet. Maar kan hij wel de bestuurlijke verantwoordelijkheid dragen dan als dit project wordt aangenomen? Is het dan mogelijk om deel te blijven aan dit College?

De heer BAKKER (Groninger Belang): U vraagt, als ik het goed begrijp: als dit plan aangenomen wordt, of we dan deel kunnen blijven uitmaken van dit College?

De heer BENNEMA (VVD): Ja.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Ja.

Mevrouw STOLK (PvdA): Nou, ik ben blij dat Groninger Belang net aangeeft dat zij deel kunnen uit blijven maken van het College. Ik ga er dus dan ook van uit – en die klopt, die redenering – dat ook Groninger Belang van plan is zich aan het Hoofdlijnenakkoord en de afspraken daarbinnen te houden?

De heer BAKKER (Groninger Belang): Nou, wij hebben zostraks al heel wat woordenwisselingen gehoord over wat er nou precies wel of niet in dat Hoofdlijnenakkoord en hoe dat nou zit met die 5,7 terawattuur die daar ook in staat. Dus wij zullen dat ook meewegen in onze overwegingen zometeen die we straks zullen gaan maken.

Mevrouw STOLK (PvdA): Dan wil ik nog één overweging meegeven, namelijk wat de heer Bakker zelf al aangaf: het is absoluut geen nieuw plan, dit zat al in de pijplijn. Dus dit valt niet onder 'nieuwe plannen' en daarmee onder betrouwbare overheid.

De VOORZITTER: Of de heer Bakker dat ook zo ziet, of niet?

Mevrouw STOLK (PvdA): Of de heer Bakker dat mee wil nemen in zijn overwegingen straks.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Dat zullen we doen.

De heer DE BOER (GroenLinks): Naar aanleiding van het betoog van de heer Bakker had ik twee punten. Het eerste ging over de participatie in het windpark. Ik weet dat dat een groot punt is en ik had zelf ook graag gezien dat het 50 procent zou zijn. Maar laten we wel wezen: dit is de eerste keer dat

dit voorkomt en 10 procent is dan al een fantastisch resultaat als unicum. Is de heer Bakker met mij van mening dat het ontzettend jammer zou zijn als we zo'n prachtig project, waarin de omgeving daadwerkelijk kan profiteren van de aanleg van een windpark, nu teniet laten gaan?

De heer BAKKER (Groninger Belang): Nou, we zullen zometeen in onze interne beraadslaging alle voors en tegens op een rij moeten zetten om tot een afweging te komen.

De heer DE BOER (GroenLinks): Dat is niet het antwoord waar ik op gehoopt had. Maar goed, dan wacht ik de beraadslaging even af.

Dan het tweede punt. Want ik hoor de heer Bakker hier vol zelfverzekerdheid zeggen dat hij en zijn partij deel uit kunnen blijven maken van de coalitie. Maar hij stipte ook aan dat als er tegen gestemd wordt, er dan een groot risico is op juridische gevolgen en op schadeclaims. Ik ben ten eerste heel erg benieuwd hoe het Groninger belang dat de heer Bakker en zijn partij zegt te dienen, gebaat is bij juridische procedures en schadeclaims.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Nou ja, daar zijn we natuurlijk helemaal niet bij gebaat. Maar bij de afwegingen die ik zostraks van die denkbeeldige weegschaal ook mee heb gegeven, ja, dan moet je denk ik reëel in je achterhoofd houden. Als je een bepaalde kant op gaat, zal dat bepaalde consequenties hebben en bij je overwegingen moet je dat uitdrukkelijk gaan meenemen. Daar ben ik het geheel mee eens.

De VOORZITTER: De heer De Boer, ten slotte.

De heer DE BOER (GroenLinks): Ja, dat is fijn dat de heer Bakker het daarmee eens is. Maar dan ben ik heel, benieuwd, als de heer Bakker ervoor kiest om in de coalitie actief te blijven en we te maken krijgen met juridische procedures en schadeclaims, wat dan voor Groninger Belang hetgeen is waar als eerste bezuinigd zou moeten worden.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Ja, dat is de beroemde 'wat-als'-vraag. Daar kan ik nu nog zeker geen antwoord op geven, al was het maar omdat we totaal niet weten waar we het over hebben.

De heer BENNEMA (VVD): Het is al gezegd: vandaag is het niet de vraag of we voor of tegen een nieuw groot windpark zijn, maar of het Provinciaal Inpassingsplan Eemshaven-West de juiste invulling geeft aan eerdere besluitvorming en geldende regelgeving. Wij begrijpen die emoties rondom de plaatsing van een windpark. Maar het is ook onze verantwoordelijkheid om met een nuchtere Groningse blik naar de zaak te kijken.

We leven in een democratische rechtsstaat. Enerzijds proberen wij als volksvertegenwoordigers zo goed mogelijk recht te doen aan de wensen en opvattingen in de samenleving, maar anderzijds moeten we ons houden aan de geldende regels en genoemde besluiten, zeker als deze door onze eigen Provinciale Staten zijn vastgesteld. Of je daar nou zelf in zat of niet, het zijn wel Statenbesluiten. En het is belangrijk dat wij als politici goed voor ogen houden wat onze rol is op welk moment. Soms betekent dat we nieuwe regels kunnen maken, maar op andere momenten dat we in een meer controlerende rol van de bestaande afspraken zitten en kijken wat daarbinnen mogelijk is.

De overheid kan zich niet opstellen als een windvaan. In een rechtsstaat is het belangrijk dat de overheid een betrouwbare en bestendige koers vaart. Er is vele jaren aan de realisatie van dit windpark gewerkt door Groningen met lokale en grote partijen en er zijn grote investeringen mee gemoeid. Als wij vandaag het roer omgooien, dan is dat dodelijk voor het vertrouwen in ons bestuur en het investeringsklimaat. En dat zal ook effect hebben op andere grote projecten in de provincie Groningen. Op onze Staten rust een zware verantwoordelijkheid om nu een goed besluit te nemen. Dan hoeven we ook niet al die rare discussies te voeren over claims.

Het verhaal Eemshaven-West is een lange geschiedenis met vele complexiteiten. Toch is het aan ons om daar vandaag een heldere keuze in te maken. En dat kan als wij voor ogen hebben dat het in de kern maar om één ding gaat: geeft dit provinciale inpassingsplan op de juiste wijze vorm aan de beginselen van een goede ruimtelijke ordening? De VVD zegt: dat is het geval. In dit plan wordt rechtgedaan aan het belang van ruimtelijke kwaliteit, de energietransitie, leefbaarheid, milieu en natuur. Het besluit geeft goed aan hoe alle elementen uit deze complexe puzzel zijn gelegd. Ter bescherming van het Groninger landschap is een concentratiegebied aangewezen, zodat we niet een hagelslag van windmolens over de hele provincie krijgen. Bij de plaatsing van windmolens is een

optimale opwekking van energie leidend geweest binnen de grenzen van leefbaarheid, ruimte en milieu.

Mevrouw FEENSTRA (SP): Voorzitter, de vertegenwoordiger van de VVD heeft het erover dat het allemaal zo goed is gelopen. Hoe kijkt u dan ertegenaan dat er oorspronkelijk drie rijen waren toegezegd, maar dat is omgevormd naar vier rijen middens een onrechtmatige enquête?

De heer BENNEMA (VVD): Er zijn allerlei varianten geweest. Er is ook inderdaad wel naar bewoners geluisterd. Maar je moet ook uiteindelijk de afweging maken wat de meest optimale vormgeving is. Met die vier rijen heb je daarin een maximale opbrengst en konden de molens bijvoorbeeld ook verder weg van Valom komen te staan. Dus die plaatsing acht ik verdedigbaar. Zoveel inwoners, zoveel meningen. Je hebt ook mensen die hadden de molens nog wel dichterbij hadden willen hebben met nog meer opbrengst. Uiteindelijk zul je als overheid een verdedigbaar midden moeten formuleren bij de maximale opbrengst en de minste ruimtelijke impact. Dus dan denk ik dat die vier rijen daarin goed verdedigbaar zijn.

Mevrouw FEENSTRA (SP): Vindt de VVD ook, voorzitter, dat hoe de uiteindelijke keuze voor het voorkeursalternatief tot stand is gekomen, ongeacht of dat verdedigbaar is of niet, het proces goed verlopen is? En dat de manier waarop de uitkomst is gewogen, goed verlopen is?

De heer BENNEMA (VVD): Nou, het is sowieso een heel lang proces is geweest. Kijk, ik wil hier geen juichverhaal gaan houden over hoe fantastisch dit allemaal gelopen is. Daar kun je ook naar kijken. Er zijn ook dingen weer ingetrokken de vorige keer, het moest weer overnieuw, fase 1 en 2 samengevoegd, een nieuwe MER: nee, dat had ook anders gekund. Maar je moet het misschien ook een beetje een historisch perspectief plaatsen waar we vandaan komen. In 2014 waren de ontwikkelingen nog helemaal vrij nieuw op dit gebied en er is nu veel meer ervaring opgedaan. We zijn niet van plan weer een nieuw windpark te gaan bouwen, maar voor andere ruimtelijke projecten kun je dit soort ervaringen wel meenemen. Het kan altijd beter, maar de toets voor ons ook is vooral of wij de uitkomst van dit proces kunnen dragen. En dan zegt de VVD: ja, dat kunnen wij dragen.

De VOORZITTER: Mevrouw Feenstra? Geen behoefte meer? Toch wel?

Mevrouw FEENSTRA (SP): Ja, als ik goed geluisterd heb, dan hebt u een afweging gemaakt en dan zegt u dat de opbrengst toch wel belangrijker is dan hoe dat door de omgeving ervaren wordt?

De heer BENNEMA (VVD): Nee, de belangen van de omgeving moeten wel degelijk serieus worden meegenomen. Dat zeg ik ook, hè? Een optimale opbrengst, omdat er een enorme impact is, moet je realiseren in een concentratiegebied om niet overal in Groningen windparken te krijgen, tegelijkertijd binnen de grenzen van milieu, hinder en leefbaarheid. Aan al die voorwaarden moet allemaal voldaan zijn en wij denken dat dat in deze opzet zo is.

De VOORZITTER: Ik vind dat u door uw rondes heen bent, mevrouw Feenstra. Ik was zonet al buitengewoon mild. Dus ik denk dat de heer Bennema zijn betoog vervolgt.

De heer BENNEMA (VVD): Bij de uitwerking van dit park is terecht niet gekeken naar individuele grondposities, maar naar optimalisatie van het park en het publieke belang. En optimale opbrengst is ook van belang om negatieve effecten te compenseren, zowel financieel als qua hinder en milieu-effecten. Bij de plaatsing is zo veel mogelijk rekening gehouden met het beperken van geluidshinder en slagschaduw. Bij de uitwerking is de lokale gemeenschap ook betrokken.

Bewoners zijn gevraagd naar verschillende varianten en de omgeving participeert ook in financiële zin in het plan. Toen het plan werd opgesteld – dat moeten we goed beseffen – was er een eis van 10 procent lokaal eigendom. Op dit moment zijn er naast Vattenfall van 23 molens vijf in handen van lokale initiatieven, Drei Meulen Wind en de Energie Coöperatie Oudeschip en Omstreken. Van de 160 inwoners doen 140 mee en twintig zijn welkom om mee te doen.

Voorzitter, de provincie heeft ervoor gekozen het plan zelf uit te werken en niet over te laten aan het Rijk. De VVD hoopt dat we vandaag het goede besluit nemen en laten zien dat we de inrichting van onze eigen provinciale ruimte zelf ter hand kunnen nemen en we het Rijk geen aanleiding geven om in de toekomst een Rijkscoördinatieregeling toe te passen.

De heer MOES (BBB): Ik was nog even nieuwsgierig. Want de heer Bennema schetst hier, volgens mij ook terecht, dat de provincie de initiatiefnemer is van dit PIP, dus niet Vattenfall. En dat het ook de bedoeling is om optimaal gebruik te maken van de ruimte en voor een optimale energieopbrengst te gaan. Hoe verklaart de heer Bennema dan dat toevallig alle posities van die windmolens op grondgebied staan niet behorende tot mensen van Wintermolen?

De heer BENNEMA (VVD): Nou, het omgekeerde zou pas vreemd zijn, als de posities van een paar mensen doorslaggevend moeten zijn voor de inrichting van een heel park. Want dan ga je namelijk een raster neerleggen dat niet optimaal is. Dat gebeurde ook in de eerste varianten van Wintermolen. Pas later zijn allerlei dingen ingeleverd. Maar in feite moet je een rationeel verdedigbaar raster leggen. En wat nu het geval is: de polder zijn allemaal smalle percelen, dus niet iedereen kan een molen hebben. Daarom is het goed dat iedereen verenigd is in Eemswind – op een paar na, twee geloof ik – en dat je ook gewoon de vrijheid hebt om het ideaal in te richten en dat iedereen kan delen in de lusten en de lasten. Dus ik vind het uiteindelijk een heel verdedigbaar plan zoals het nu ligt en je je niet laat leiden door een paar individuele grondposities die nu buiten de boot lijken te vallen. Alhoewel ze welkom zijn om aan te sluiten bij Eemswind, heb ik begrepen.

De heer MOES (BBB): Ja, dus als ik u goed begrijp – wat de heer Bennema eerder zei, dat het vooral ging om de optimale ruimtelijke inpassing met maximale energetische opbrengst – is het nu het verhaal dat het prima gerechtvaardigd om een paar die niet mee willen doen, eruit te wippen en dan vervolgens het plan daarop aan te passen?

De heer BENNEMA (VVD): Nee, dat is een helemaal verkeerde conclusie, een verkeerde voorstelling van zaken. Je kunt geen dwang toepassen, je moet daarin meewerken. Maar als iedereen zou meewerken, gewoon naar rato zou delen en iedereen zijn hectares inbrengt, dan zou je daar een ideaal raster over kunnen leggen. Maar er zijn misschien ook mensen die kiezen voor eigen gewin en die hebben liever een molen alleen op hun eigen land staan en hoeven dat dan verder ook niet te delen. Ja, dat kan ook, maar dat levert niet een optimale ruimtelijke inpassing op. En dat is het publieke belang: een optimale ruimtelijke inpassing en niet de individuele grondpositie. Dat moet de portee zijn van mijn betoog.

De VOORZITTER: De heer Moes, ten slotte.

De heer MOES (BBB): Ja, het is dus enerzijds toch wel interessant dat de VVD pleit voor een soort lokaal communisme – maar dat even terzijde.

Is het nu uiteindelijk optimale ruimtelijke ordening van de molens of gaat het ook om wie de grondposities heeft?

De heer BENNEMA (VVD): Bijna goed. Het gaat inderdaad over optimale opwekking van energie binnen de grenzen van hinder, milieu en leefbaarheid en dat je zo een optelsom maakt. De individuele grondposities mogen daarbij niet uitmaken.

Mevrouw FEENSTRA (SP): De Staten is gevraagd om te kijken of dit plan past binnen de kaders. Maar ik gaf het al eerder aan: ook of de Staten de gevolgen voor de leefomgeving aanvaardbaar achten. We hebben gekeken naar die kaders, maar ook naar wat de impact is op de omwonenden en de natuur. En onze conclusie is duidelijk: zoals het plan er nu ligt, zijn de gevolgen voor de leefomgeving voor ons niet aanvaardbaar.

Ondanks dat er een proces rondom participatie is geweest, is dit niet zorgvuldig gelopen. De uitkomst is onbevredigend. In de geluidsnormeringsberekening zijn oude windmolens niet meegenomen. En er wordt niet geanticipeerd op nieuwe gezondheidsinzichten of nieuwe normen. Het voorkeursalternatief van de vier rijen is op onrechtmatige wijze tot stand gekomen en er is onvoldoende samenspraak geweest met de omwonenden. Het belang van Vattenfall en de maximale opbrengsten hebben de prioriteiten gekregen, terwijl de leefbaarheid van omwonenden en de impact op de natuur ondergeschikt zijn gemaakt.

Zoals we wel vaker zien bij industriële projecten, worden de zorgen van de inwoners genegeerd of klein gemaakt. De bewoners aan de westkant hebben hun zorgen geuit over de participatie in de molen van Oudeschip en ook de waardedaling van hun huizen. Maar hier is niets mee gedaan. Dit alles bij elkaar maakt dat wij de gevolgen voor de leefomgeving niet aanvaardbaar achten.

De heer HOOGERS (ChristenUnie): Ik ben even benieuwd. Want mevrouw Feenstra zet uiteen wat er mis is gegaan. Ik ben wel benieuwd of de SP ook trots is dat we dit wel hebben gerealiseerd. Dat er nu 10 procent participatie is: het eerste windpark in Nederland waar dit waarschijnlijk gaat gebeuren. Is de SP er ook blij mee dat we dit hebben gerealiseerd?

Mevrouw FEENSTRA (SP): Nee, wat ons betreft is 10 procent echt veel te laag.

De heer BENNEMA (VVD): Die 10 procent was wel het kader van waaruit we vertrokken zijn. Dus ik vraag me dan wel af of de SP wel toetst aan de zaken waar je aan moet toetsen. Ik snap dat de winst veel groter is. Prima, maar dit is wel waar we aan toetsen. Als je een betrouwbare overheid bent, moet je ook hieraan toetsen.

Mevrouw FEENSTRA (SP): Voorzitter, de VVD heeft een punt. Mijn beantwoording op de vraag van de ChristenUnie was ook niet of ik vond of dat het binnen de kaders was, maar of ik daar trots op was of blij mee was. En daar heb ik op geantwoord.

De heer BENNEMA (VVD): Maar uiteindelijk bij het stemknopje over het plan gaat het toch wel over wat er hard is afgesproken met elkaar. Voor de toekomst kunnen we natuurlijk altijd andere dingen afspreken. Maar dan is mijn vraag: laat de SP zich daardoor leiden? Want dat lijkt mij hier relevant.

Mevrouw FEENSTRA (SP): Ik heb meerdere partijen hier de afgelopen tijd in deze discussie horen zeggen: ja, die participatie kan meer zijn, die kan nog beter. Nou, en u kunt de SP als een constructieve partij beschouwen. Dus hebben wij een paar moties opgesteld om die participatie en die leefbaarheid beter te maken. Dus ik vraag ook aan uw Staten – en dan niet alleen aan de VVD, voorzitter, maar eigenlijk aan alle Statenpartijen hier – het volgende. Wij zijn naar de bewoners gegaan. Wij hebben gevraagd: 'Wat is voor jullie op z'n minst de noodzaak dat er nu geregeld moeten worden?' Nou, dat hebben we omgezet in moties en we gaan er dan ook van uit dat die de volle steun krijgen.

De VOORZITTER: Laten we de moties afwachten, want u staat op het punt ze in te dienen.

Mevrouw FEENSTRA (SP): Klopt!

De VOORZITTER: De heer Bennema voltooit nu zijn laatste interruptie.

De heer BENNEMA (VVD): Ja, zoveel inwoners, zoveel wensen. Want ik hoor de SP ook zeggen: waarom moet er zoveel opbrengst komen? Je hebt mensen die zeggen: zet er nog maar meer neer, dan krijgen wij nog veel meer geld. Je hebt mensen die zeggen: ik wil absoluut niet investeren, ik wil niet eens deelnemen aan zo'n fonds. Dus dat is ook een pluriforme werkelijkheid. Om recht aan alles te doen, kom je eigenlijk toch op het midden uit. In het huidige plan zie ik toch wel het juiste midden staan. Ziet mevrouw Feenstra dat ook zo? Ik bedoel, je hebt toch heel verschillende opvattingen daarover? Je zult ergens een knoop moeten doorhakken. Meer participatie op dit moment – het gaat hier om een miljoeneninvestering – is ook niet zomaar mogelijk.

Mevrouw FEENSTRA (SP): Voorzitter, dat zie ik niet zo. Kijk, de inwoners bij West zijn maar een kleine groep ten opzichte van de bewoners aan de oostkant bij Oudeschip. Ik vond het een beetje vreemd. Waarom zijn ze niet meegegaan in dat aanbod om mee te doen bij de Coöperatie Oudeschip? Dat heb ik uitgevraagd.

Daar is een tal van redenen voor. Een van die redenen was ook dat ze zoiets hadden van: ja, wij zijn in de minderheid. 'We zijn maar met 25 ten opzichte van 170 en komt dat geld dan uiteindelijk wel onze kant op als er gestemd moet worden?' Daarnaast hebben ze een beroepsprocedure opgestart en als je dan meedoet met zo'n coöperatie, dan snijdt je jezelf in de vingers bij de rechter als je zegt: 'Ja, ik ben wel tegen, maar ik doe ook mee.' Dus zo was er een tal van redenen om niet mee te doen. Nou, die redenen wat de SP betreft onvoldoende geadresseerd. Nu ligt er een mogelijkheid om die alsnog te adresseren en dat alsnog te corrigeren, zodat ze wél kunnen participeren en die participatiegraad omhoog te brengen. Dus wij voeren een discussie over een motie die ik nog niet heb ingeleverd. Maar ik adviseer u toch echt om die even met belangstelling te lezen.

Wij zijn altijd tegen windmolens op land geweest en het liefst stoppen we ook dit plan. Maar we weten niet of dit haalbaar is, maar we hebben wel een aantal vragen. We hebben ook in vele interrupties gehoord en ook in stukken gelezen dat we al eerder een besluit hebben genomen. Onze

vraag is: welk document is dat nou precies, dat ervoor zorgt dat we nu eigenlijk wel voor dit PIP zouden moeten stemmen?

En dan is er nog een vraag. Stel, we zouden tegen stemmen, is dat dan uitstel van executie? Of is er een mogelijkheid dat dit windpark er dan niet komt? Dat is voor ons nog steeds niet helder en we zouden het heel fijn vinden als de gedeputeerde dat gewoon uitlegt: wat zijn de gevolgen? We hebben heel veel gehoord over claims en financiële gevolgen, maar is dit een kwestie van uitstel waarbij de bewoners eigenlijk nog steeds met hetzelfde geconfronteerd worden maar dan op een later moment en met heel veel geld dat de provincie kwijt is? Of is er ook een mogelijkheid dat als de Staten hier tegen stemmen, het windpark er niet komt?

En dan nog een laatste kanttekening. Wij hebben ook hier in deze Staten geconstateerd dat we wel erg laat zijn om nu nog dingen aan te passen. Maar dat is natuurlijk wel het resultaat van ook uitstel van diverse plannen van diverse Colleges.

En dan het indienen van de moties, natuurlijk. Ja. Die hopelijk de goede zijn.

De VOORZITTER: De corvee voor de voorzitter begint nu. Ik heb drie moties en die ga ik allemaal bij u adresseren. Alledrie hebben ze het briefhoofd van de SP en boven de eerste motie staat:

'Toepassen nieuwe norm geluid ter bescherming van omwonenden'. De motie heeft als volgnummer 168 en eindigt met de volgende oproep aan het College van Gedeputeerde Staten:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 25 september 2024, Constateerend dat:

- de voorgestelde cumulatieve geluidsnormen op de gevel 47 dB (Lden) en 39 dB (Lnight) zijn;
- de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) aanbeveelt om het geluid afkomstig van windturbines te reduceren tot onder 45 dB (Lden) voor de bescherming van de gezondheid;
- windturbines die na 1 juli 2025 worden vergund, moeten voldoen aan de standaardwaarden van 45 dB (Lden) en 39 dB (Lnight);
- volgens het Provinciaal Inpassingsplan (PIP, pagina 25) het geluid van het bestaande windpark in de Emmapolder (20 turbines van 100 meter), dat in 2008/2009 is vergund, niet is meegenomen in de berekening van het cumulatieve geluid, omdat alleen de molens na 1 januari 2011 zijn meegenomen in de berekening (PIP, pagina 57) en het cumulatieve geluid dus nog hoger kan uitvallen;
- in voorliggend plan wel de 39 dB (Lnight) wordt meegenomen, maar niet de 45 dB (Lden), omdat volgens de gedeputeerde dit aanzienlijk meer opbrengsten oplevert en daarmee de economische belangen van de windmoleneigenaren zwaarder wegen dan die van de omwonenden;

Overwegende dat:

- een groeiende groep bezorgde medici en wetenschappers wijst op de negatieve gezondheidseffecten van windturbinegeluid, waaronder slaapproblemen, vermoeidheid en stress;
- het beschermen van de gezondheid en het welzijn van omwonenden voorop moet staan bij het vaststellen van de geluidsnormen;
- de huidige geluidsnormen mogelijk onvoldoende bescherming bieden tegen gezondheidsrisico's door windturbinegeluid;
- de provincie de mogelijkheid heeft om, binnen de kader van de Omgevingswet, strengere lokale normen vast te stellen ter bescherming van de volksgezondheid;

Roepen het College van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten op om:

- de huidige geluidsnormen voor windturbines te herzien en in lijn te brengen met de aanbevelingen van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO), waarbij geluidsniveaus onder 45 dB (Lden) en 39 dB (Lnight) als uitgangspunt worden gehanteerd;
- inzichtelijk te maken hoe de cumulatie van geluid van alle bestaande windturbines, inclusief die van voor 2011, de geluidsbelasting op omwonenden beïnvloedt;

En gaan over tot de orde van de dag.'

Deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De ondertekening door mevrouw Feenstra geldt ook voor de volgende motie, waarboven staat:

'Eerlijke participatie en inspraak voor bewoners van Eemshaven-West'. De motie heeft als volgnummer 169 en eindigt met het volgende verzoek aan het College van Gedeputeerde Staten:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 25 september 2024,

Constateerend dat:

- de bewoners rondom beoogd Windpark Eemshaven-West de mogelijkheid is geboden om deel te nemen aan de Coöperatie Oudeschip, maar zij hiervan geen gebruik hebben gemaakt en daardoor niet kunnen participeren;
- deze bewoners rondom tegen de komst van het park waren en vreesden dat deelname aan de coöperatie zou worden gezien als een stilzwijgende goedkeuring, zowel in praktische als in juridische zin;
- er destijds een participatieplan beloofd was, maar dit plan nooit is gedeeld met deze bewoners, waardoor de voorwaarden voor deelname onbekend waren, wat hun besluit om niet deel te nemen, verder heeft versterkt;
- er aanzienlijk meer bewoners aan de oostkant (170) zijn dan aan de westkant (25), waardoor de bewoners rondom Windpark Eemshaven-West vrezen dat hun belangen ondergesneeuwd zouden raken bij de verdeling van gelden, vooral tijdens stemmingen, wat heeft bijgedragen aan hun besluit om niet deel te nemen aan de Coöperatie Oudeschip;

Overwegende dat:

- het noodzakelijk is om een eerlijke en transparante compensatie- en participatieconstructie op te zetten voor deze bewoners, los van de bestaande constructies rondom het windpark aan de oostkant, zodat hun belangen worden beschermd en zij gelijkwaardige inspraak en rechtvaardige toekenning van gelden krijgen ten opzichte van de bewoners aan de oostkant;
- het Hoofdlijnenakkoord de noodzaak van participatie uitspreekt, zodat bewoners voordeel hebben van de opbrengsten bij grootschalige windparken, bijvoorbeeld door minimaal 50 procent lokale participatie;

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten om:

- een compensatie- en participatieconstructie te ontwikkelen die specifiek gericht is op de bewoners rondom het beoogde Windpark Eemshaven-West, los van de constructies rondom het windpark aan de oostkant, waarbij eerlijke inspraak en een rechtvaardige toewijzing van gelden worden gegarandeerd;
- deze bewoners actief te betrekken bij de ontwikkeling van deze nieuwe constructie, zodat hun belangen expliciet worden meegenomen en beschermd;

En gaan over tot de orde van de dag.'

Deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

En dan heb ik ten slotte ook van de SP en ondergetekende, mevrouw Feenstra, de motie 'Uitkoopregeling voor bewoners' met het volgnummer 170. En die eindigt met de volgende oproep aan het College van Gedeputeerde Staten:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 25 september 2024,

Constateerend dat:

- bewoners rondom de Oostpolder een uitkoopregeling (vangnetregeling) is aangeboden vanwege de impact van de industriële activiteiten op hun leefomgeving en gezondheid;
- inwoners nabij Windpark Eemshaven-West, gedeelte Valom, hier niet onder vallen, maar wel vergelijkbare hinder ondervinden;
- een mogelijke behandeling van bewoners in vergelijkbare situaties niet gewenst is;

Overwegende dat:

- het belangrijk is om de leefbaarheid en gezondheid van alle bewoners rondom de Eemshaven te waarborgen;

Roepen het College van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten op om:

- voor alle woningen nabij het Windpark Eemshaven-West die te maken krijgen met de hogere geluidsnorm, een vangnetregeling uit te werken zoals die ook voor de Oostpolder is opgetuigd;
- met de initiatiefnemers van het windpark in gesprek te gaan om deze regeling te financieren;
- hiervoor zonodig vanuit het flexibel budget van de provincie maximaal 500.000 euro te reserveren;

En gaan over tot de orde van de dag.'

Deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw BUIGEL (D66): Wij zijn in de commissie al duidelijk geweest en we zullen instemmen met het voorliggende PIP voor het Windpark Eemshaven-West. Al onze vragen zijn in de commissie beantwoord en de discussie gaat nu over het Inpassingsplan en niet over de hele komst van het windpark wat ons betreft.

De gedeputeerde wilde alleen niet uitgebreid gaan evalueren – een vraag van ons in de commissie – want een nieuw windpark aanleggen zit niet in de plannen van dit College. Dat vinden wij

jammer. Want juist nu is groene, lokaal opgewekte energie nodig. Mogelijk dat in de toekomst de koers van de provincie nog kan worden bijgestuurd en dat een nieuw windpark wél kans heeft, waar dit vanzelfsprekend 50 procent participatie krijgt. Wij zijn in elk geval wel heel erg blij met de 10 procent participatie die wij bij dit windpark hebben kunnen realiseren en dat er in ieder geval een energiecoöperatie meedoet.

Onze Staten hebben in 2014 al besloten dat daar een windpark. Het is dus niet aan ons om deze politieke discussie opnieuw te voeren zo ver in het proces. Wij staan voor betrouwbaar bestuur dat de plannen doorzet. Zoals ook in het Hoofdlijnenakkoord staat: *'We zeggen wat we doen en we doen wat we zeggen.'* En dat mis ik, luisterend naar andere woordvoeringen. Nu is niet het moment om een politieke tegenstem uit te brengen. Je moet als fractie kijken naar de feiten en we gaan alleen maar over het Inpassingsplan: wat is daar dan mis mee? Dat is ook wat de heer Bennema van de VVD zei: 'Dat is onze rol nu.'

Wij van D66 vinden dat het PIP voldoende is en aanvaarden ook de ruimtelijke effecten daarvan. Want dit windpark is goed voor het algemeen belang van alle Groningers. 150.000 huishoudens kunnen hier profijt hebben. Dat is al wat ik eerder zei: de helft van bijna al onze huishoudens in de provincie Groningen. En hier heeft de Groninger écht wat aan.

De mogelijke miljoenenclaims die boven ons hoofd hangen, kunnen heel groot zijn. Dus onze vraag is ook: hoe wil de provincie dit gaan bekostigen? Wat moet de provincie dan allemaal wel niet laten? En juist wanneer de provincie het financieel moeilijk heeft en er minder geld van het Rijk komt, zijn er bepaalde partijen in de Staten die het risico willen nemen om hiertegen te stemmen, met alle gevolgen van dien. Dit is wat ons betreft een rechtstreekse financiële suïcidepoging. De effecten daarvan kunnen enorm zijn.

Wij vertrouwen wél op het voorwerk van onze ambtenaren en van onze gedeputeerde en ook op het advies dat wij krijgen in dit lange en slopende dossier. Daarom blijven wij voor stemmen.

Mevrouw VISSER (PvdD): Onze fractie van de Partij voor de Dieren wil geen windmolenpark naast de Waddenzee. Dat is een waardevol UNESCO-gebied. Windmolens veroorzaken veel slachtoffers en een ontoelaatbare verstoring van een van de drukste trekvogelroutes van Europa. Een goed werkend vogelradarsysteem en stilstandvoorzieningen worden wat ons betreft niet voldoende in de plannen beschreven. Ook mist het plan voldoende compensatiegebied: Ruidhorn, is al een compensatiegebied voor een eerdere ontwikkeling.

De VOORZITTER: De heer Bennema is door zijn interrupties heen. Dus die moet ik helaas blokken. O, ik hoor in mijn rechteroor 'Nog één!'. Excuus, meneer Bennema, u mag er nog een. Die bewaart de heer Bennema, hoor ik. Hij kijkt er heel listig bij. Mevrouw Buigel.

Mevrouw BUIGEL (D66): Ik vroeg me toch iets af, luisterend naar het betoog van de Partij voor de Dieren. Het effect op deze vogels is heel erg. Maar weegt de Partij voor de Dieren ook het grotere belang af, met dat er bijvoorbeeld nu door opwekking van duurzame energie minder fossiele brandstof verbruikt kan worden? En dat dat ook een positief effect heeft voor onze natuur? Ik ben toch wel heel erg benieuwd of de Partij voor de Dieren dat ook meeneemt in haar beraadslaging.

Mevrouw VISSER (PvdD): Ja, dat hebben we meegenomen. Want eigenlijk is de Partij voor de Dieren ook voor windmolens. Maar in dit geval hebben we van begin af aan eigenlijk al gemeld dat we die daar willen, niet naast een UNESCO-gebied.

En als ik nog heel even iets mag zeggen over de opmerking van daarnet over die 150.000 huishoudens. Volgens ons klopt dat niet helemaal. Wij hebben begrepen van een ambtenaar dat er voor 100.000 eenheden daarvan naar de industrie gaat. Dat is ook niet echt ons ding – om het zo maar even te zeggen. Dus bij dezen hebben we dat meegenomen in onze overwegingen hierbij.

Mevrouw BUIGEL (D66): Nou, dat is dan wel voor 100.000 huishoudens aan duurzame energie voor de industrie. Dus die zal dan ook geen fossiele energie gebruiken. Dat is op zich nog steeds wel hetzelfde doel. Misschien komt dat dan minder bij de inwoner, maar gebruiken bedrijven wel duurzame energie. Dus ziet de Partij voor de Dieren dat ook?

Mevrouw VISSER (PvdD): We willen sowieso als eerste dat er energie bespaard wordt. Dus als we dit nou weer faciliteren, helpt dat niet mee om te gaan besparen.

De VOORZITTER: Mevrouw Buigel, ten slotte.

Mevrouw BUIGEL (D66): Ik denk dat dat een heel mooie ambitie is, maar ik verwacht dat dat niet realistisch is. Dat we wel misschien met z'n allen wat minder kunnen gaan verbruiken, maar ik denk niet op de lange termijn dat dat haalbaar gaat zijn voor een heel grote hoeveelheid. Maar dan ben ik toch benieuwd: wat er in het plan is gedaan waar de Partij voor de Dieren niet blij mee is? Ik ben toch wel heel benieuwd. Want het College heeft wel voorgesteld om compensatie te bieden voor dat natuurpark, dat dat naar een ander gebied gaat. Dat dan bijvoorbeeld een windmolen nog niet wordt neergezet als voorwaarde. Ik ben toch wel heel erg benieuwd waarom de Partij voor de Dieren daar niet mee kan instemmen.

Mevrouw VISSER (PvdD): Als ik goed het kaartje heb bekeken, dan is de Ruidhorn als compensatiegebied voor eerdere ontwikkelingen. Dat heb ik net ook gezegd. Ik meen dat het onder andere voor RWE was bedoeld als compensatiegebied. Daar staat er nog een andere kaartje waarvan ik niet weet wat voor ontwikkeling dat was, maar dat was sowieso geen compensatie. Daarnaast waren er nog wat vakjes ingetekend. Ik vind het te onduidelijk, het spijt me. Ik heb er ook nog over gesproken met iemand met Vattenfall, maar die kon me ook geen duidelijkheid daarover geven. Het staat nog te veel in de kinderschoenen, die natuurcompensatie. Wij vinden het echt van belang om dat voortaan veel meer mee te wegen hierin. Menselijk belang is belangrijk, maar voor de dieren en natuur – zeker naast een UNESCO-gebied. Dus vandaar dit duidelijke pleidooi.

De heer DE WIT (CDA): Ja, voorzitter, ik heb mevrouw Visser namens de Partij voor de Dieren heel veel horen zeggen over waarom ze geen windpark wil. Er zijn heel veel andere partijen die daar ook al wat over gezegd hebben. Maar als we echt kijken naar het PIP en de kaders die zijn meegegeven, hoe kijkt de Partij voor de Dieren dan aan tegen de afspraken die we gemaakt hebben en of er binnen die kaders gehandeld is?

Mevrouw VISSER (PvdD): In al die jaren heeft de Partij voor de Dieren altijd genoemd dat dit niet een goede plek is. Dus daar blijven we bij.

De heer DE WIT (CDA): Ja, voorzitter, los van of dit wel of niet een goede plek is, er is een democratisch besluit dat we het wel door gaan zetten. En uiteindelijk is dit het moment waarop gekeken wordt of er binnen de kaders die aanvankelijk door een meerderheid van de Staten gesteld zijn, gehandeld is door het College. Is de Partij voor de Dieren dat er binnen die bestaande kaders gehandeld is?

Mevrouw VISSER (PvdD): Deels wel, deels niet. Ja.

De heer DE WIT (CDA): Maar op het moment dat de Partij voor de Dieren van mening is dat het College dat wél goed heeft gedaan, zou dat dan niet de reden om wél in te stemmen? Omdat het gaat over de manier waarop het Provinciaal Inpassingsplan is vormgegeven.

Mevrouw VISSER (PvdD): Ik had een heel korte woordvoering, maar ik meende dat wel duidelijk gezegd te hebben. Wij vinden dat echt een belangrijke reden. Als je goed zorgt voor de dieren, zorg je uiteindelijk goed voor de mensen. Wij proberen nu bij dezen hier op te komen voor natuur en milieu en daarmee een opzet te geven voor een andere kijk op dit geheel.

Mevrouw REININK (Volt): Heeft de Partij voor de Dieren ook nagedacht over de consequenties van een schadeclaim, het verduurzamingsbeleid en het beleid voor de dieren in onze provincie?

Mevrouw VISSER (PvdD): Ja, zeker. Dus wat dat betreft waren we ook erg benieuwd naar de antwoorden die zometeen gegeven worden. Want dat is ons tot nu toe nog niet duidelijk geworden. Maar dat willen we zeker meenemen.

Mevrouw REININK (Volt): In de commissie heeft het College aangegeven dat als wij dit plan wegstemmen, daar zeer hoge financiële consequenties van verwacht kunnen worden aan de hand van een schadeclaim. Dus begrijp ik het goed dat, als het College dat nu weer doet, de Partij voor de Dieren haar stem gaat heroverwegen?

Mevrouw VISSER (PvdD): Ja, 'vol verwachting klopt ons hart'. Ik ben benieuwd hoe dit verder loopt, ja.

De VOORZITTER: Mevrouw Reinink, ten slotte.

Mevrouw REININK (Volt): Tot slot. Ziet de Partij voor de Dieren geen mogelijkheden – want u gaf aan dat de natuurcompensatie te gering in dit plan voor u – om zelf met een motie te komen voor extra natuurcompensatie, zodat er wel voor gestemd kan worden?

Mevrouw VISSER (PvdD): In dit geval: nee, we vonden niet dat het via een motie geregeld hoeft te worden. Nee. Duidelijk, denk ik.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Voorzitter, gelukkig is het besef ingedaald dat windmolens in onze provincie en voor onze inwoners niet de beste keus is geweest. Een mooie bevestiging, voorzitter, van wat de PVV-fractie veertien jaar geleden onder de aandacht bracht waarvoor men in dit gremium ziende blind en horende doof bleek. Voorzitter, het leverde deze fractievoorzitter een eretitel of geuzennaam op. Zelfs nu nog zijn er fervente voorstanders in Provinciale Staten en in het College voor windmolenprojecten, ondanks de kennis van nu hierover. Schade aan de volksgezondheid, schade aan het landschap, schade aan het milieu, ook zelfs voor de opwekking van waterstof – en ga zo maar door. Geen enkele boodschap heeft men eraan.

Voorzitter, de PVV-fractie ziet een College dat helaas nog te veel op twee gedachten hinkt. Een deel van het College houdt vast aan oud, contraproductief energiebeleid, terwijl een ander deel van het College neigt naar een veel meer realistische koers en de schade voor de provincie en de inwoners tot een minimum wil beperken. De coalitiepartners, voorzitter, moeten in de regel geven en nemen, maar de PVV-fractie constateert helaas dat de vertegenwoordigers van de oude politiek nog erg veel nemen en dat de vernieuwers in het College nog te veel moeten geven. De balans zou wat de PVV-fractie betreft wat evenwichtiger moeten worden.

Voorzitter, er is afgesproken dat eenmaal ingezette projecten door moeten gaan, zeker als stoppen leidt tot aanzienlijke claims. Maar aan de andere kant zou ook door het College onderzocht kunnen worden in hoeverre projecten, die zich in tegenstelling tot dit project, in een zeer pril stadium bevinden, kunnen worden gestopt. Want daar hebben de Groningers wél echt iets aan. Hoe staat het College tegenover dat standpunt van de PVV-fractie? En kan het College aangeven in welk stadium dergelijke projecten wél zouden kunnen worden gestopt? Wanneer treedt het moment van go/no-go in? Daar is de PVV-fractie wel heel benieuwd naar.

En dan tot slot zal het u niet verbazen dat de PVV-fractie tegen dit Inpassingsplan zal stemmen, in het belang van onze inwoners en omdat onze fractie al vanaf 2010 vanwege schadelijke gevolgen voor onze inwoners principieel tegen dergelijke projecten is geweest. De PVV als betrouwbare oppositiepartij. Maar we begrijpen ook dat een eventueel afwijkend stemgedrag van met name de kritische coalitiepartners, vanwege gemaakte afspraken in de coalitie met eventueel aanzienlijke financiële gevolgen, voor de provincie gerechtvaardigd is. Want ook de PVV-fractie realiseert zich dat besturen een andere discipline vereist dan oppositie voeren. Hoewel de PVV-fractie ook niet vies is van een gezonde dosis dualisme in de politiek. Oppositie en coalitie dienen te allen tijde in alle redelijkheid en billijkheid naar oplossingen te zoeken die écht in het belang zijn van onze inwoners. En hier spreekt de PVV zich dan uit als een eventuele betrouwbare coalitiepartner.

De heer DE WIT (CDA): Voorzitter, gehoord hebbende wat vandaag allemaal al gezegd is, lijkt het erop dat de discussie eigenlijk over twee heel verschillende dingen gaat en de werelden langs elkaar heen bewegen. Namelijk de inhoudelijke discussie of wij wel of geen windpark willen, of we dat op die plek, of we het gewenst vinden voor inwoners of niet en hoe je de discussie over afspraken die je met elkaar maakt, soms al tien jaar geleden, vorm en inhoud geeft en of je uiteindelijk de afspraken die je destijds maakte, nakomt met elkaar.

Maar voorzitter, voordat ik daarop inga, wil ik eerst iets zeggen over de zorgen en de teleurstelling bij sommige inwoners, ook van vorige week. Want als CDA beseffen we dat het proces rondom de aanleg van het windpark ondanks de vele inspraakmogelijkheden niet door iedereen als positief is ervaren. Het project loopt al sinds 2014 en ondanks de brede afwegingen blijft er begrijpelijkerwijs teleurstelling over het proces en de impact bij sommige mensen over de leefomgeving. En daar willen wij ook recht aan doen en dat hebben we bij de commissievergadering ook uitgebreid gedaan.

Maar dan wat er voorligt. Als wij hier dan een politieke discussie zouden voeren met elkaar over of we wel of geen windpark op land willen, dan kunnen wij wel natellen welke kant die discussie in de huidige politieke samenstelling op zou gaan, namelijk dat we dat niet willen met elkaar. Maar de vraag is of dat nou echt de discussie is die vandaag voorligt. Want de discussie die vandaag voorligt in de ogen van het CDA, is de discussie of aan de kaders die we destijds hebben meegegeven, op

een goede manier invulling is gegeven. Natuurlijk, als je die kaders beoordeelt, zit daar altijd een stukje politiek in en dat hoort ook in deze zaal.

Maar gelukkig hebben wij ambtenaren, gelukkig hebben wij juristen en gelukkig hebben wij een gedeputeerde die zich namens het hele College constant inzetten op dit dossier, die op al die vragen en al die onzekerheden die er liggen, heel duidelijk antwoorden hebben gegeven. Ook in de commissievergadering hebben we heel veel vragen gesteld over mogelijke gevolgen, over wat we nog zouden kunnen doen. En er komen nu nog een paar voorstellen van de SP bij, waarvan we echt heel benieuwd zijn hoe GS daartegenaan kijkt – zeker bij de tweede en derde motie – welke mogelijkheden er eventueel nog zijn.

Maar als we naar de kaders kijken als CDA-Statenvructie, dan kunnen wij eigenlijk maar één oordeel vellen. En dat is dat, ondanks dat er in het proces heel veel dingen zijn die wij een volgende keer – als die zou komen – anders hadden gedaan, dat proces wel op een goede manier is doorlopen.

Dan blijft er nog één ding over. Meneer Bennema gaf in zijn bijdrage aan dat dit niet gaat over de financiële consequenties, dat dit een discussie is die er in feite buiten valt. In onze ogen vinden we dat, ondanks dat we dat niet mee moeten nemen in de kaders, we wel goed ons bij ons te rade moeten gaan welke consequenties er zitten in de keuzes die wij maken. Want die hebben ook gevolgen voor toekomstige generaties. Daarvan heeft het College heel duidelijk aangegeven dat ze onderzocht hebben wat die consequenties zijn bij een rechtszaak aan de ene kant en een rechtszaak aan de andere kant en ook wat voor consequenties daar mogelijkerwijs aan zitten als het gaat om het gegrond en niet-gegrond verklaren van een degelijke zaak. Daarbij hebben wij het volste vertrouwen in het College en zullen we het College daarin volgen. Want een van de dingen die wij in het Hoofdelijnenakkoord heel mooi vonden aan het begin – en nog steeds heel mooi vinden als CDA – is dat je ook behoedzaam om moet gaan met je financieel beleid. Dat je daarin toekomstbestendig moet denken. Als CDA kunnen we dat volledig onderschrijven en zullen we dat ook in dit geval doen.

Mevrouw REININK (Volt): Voorzitter, ook ik sta hier vandaag om de betrouwbaarheid van de provincie te waarborgen. Want wij hebben het vandaag over de juridische controle van dit PIP. Misschien zijn we het niet eens met de keuzes die in het verleden gemaakt zijn, maar we staan hier vandaag niet om politieke keuzes te maken of te verantwoorden. Niet om stil te staan, maar om vooruit te kijken. We zijn zeer verrast door wat de BBB, die tijdens de campagne zich nog hard leek te maken voor een betrouwbare overheid, dit, nu dit tegen hun beleid ingaat, gemakkelijk laat vallen.

Ik vroeg tijdens een interruptie al aan de BBB hoe zij de keuze om dit plan weg te stemmen, financieel kunnen verantwoorden aan de Groninger. Hoe kan de BBB alle beleidsplannen die door de op ons afkomende schadeclaims vanwege gebrek aan financiën de prullenbak in kunnen, verantwoorden? Dezelfde vraag geldt uiteraard voor de andere partijen die overwegen tegen te stemmen, maar zeker vanuit de BBB als grootste partij binnen de Staten en ook binnen de coalitie verwachten wij veel duidelijkere antwoorden dan wij in de eerste termijn gehad hebben. We vragen hen te stoppen met het afschuiven op een risico, want het College is hierin vorige week heel duidelijk geweest.

Tot slot wil ik vanuit hier een beroep doen op de Partij voor de Dieren om vol in te zetten op het verduurzamingsbeleid dat ten goede komt aan alle dieren in de provincie. Want een schadeclaim kan niet alleen worden goedgepraat voor de Groningers, maar ook niet voor de dieren. Dus we moeten durven vooruit te kijken en geen pleisters te plakken, want de toekomst is nu.

De heer ZWART (PvH): Voorzitter, voor de Partij voor het Noorden is dit niet alleen een lastig stuk, maar ook een stuk dat tegen ons gevoel van betrouwbaarheid en eerlijkheid ingaat. De Partij voor het Noorden is pertinent tegen het plaatsen van hoge windturbines op het land. Punt. Wij hebben dan ook altijd tegen gestemd en wij voelen ons nu gedwongen een uitspraak te doen vóór windturbines. Echter, een meerderheid van de Staten heeft in het verleden een ander standpunt ingenomen. Dat is jammer, maar wel de realiteit. Voor ons is er geen weg terug.

In een begeleidende brief over de juridische consequenties bij afwijzing of vaststelling van het Provinciaal Inpassingsplan, zijn er consequenties bij het aanvaarden of afwijzen bij dit PIP. Er zullen claims komen. Voor de duidelijkheid: er bestaat géén angst – in tegenstelling tot het artikel in de krant vanmorgen – bij de Partij voor het Noorden om hierover een beslissing te nemen. Volgens het College uitgesproken door de gedeputeerde heeft de ene partij meer kans bij een claim dan de andere. Deze uitspraak komt voor volledig van rekening van het College en dat zal het College ook echt waar moeten maken.

Verder staat ook in die brief dat de inpassing past in de ruimtelijke kaders en dat deze zorgvuldig zijn toegepast. Dat laatste wagen wij wel te betwijfelen. Immers, er zijn bindende afspraken in het verleden over de afstand van de bewoning tot aan de windturbines – dat is één – die – en dat is

twee – en passant ook nog eens hoger zijn gemaakt, die – nummer die – nog een rijtje meer krijgen en – nummer vier – bovendien meer geluid mogen genereren.

Daarom stellen wij als voorwaarde dat hiervoor een oplossing gevonden wordt en dat betekent voor ons ook dat aan de westzijde van het park een forse uitkoopregeling, zomogelijk door de ontwikkelaar van de windturbines. Daar wil de Partij voor het Noorden van het College echt een toezegging op.

Wij willen ook niet voorbijgaan aan de beloften aan Wintermolen. Belofte maakt schuld en ook daar eisen alsnog een passende oplossing. Overigens hebben wij wel onze vraagtekens bij het gedrag van de grootste ontwikkelaar in dit geval.

Hoewel wij het absoluut niet eens zijn met de uitbreiding van het aantal windturbines in Eemshaven-West, is er helaas een Statenmeerderheid geweest in 2014 die toen het gebied heeft aangewezen. De ons resterende democratische taak is het vaststellen of het College zijn werk goed heeft gedaan. Welnu, het werk inzake het PIP lijkt zorgvuldig en volledig, maar gelukkig zijn we er daar niet mee. Ons definitief standpunt zal blijken bij de stemming en is echt afhankelijk van de antwoorden en toezeggingen op onze, maar ook door anderen gestelde vragen.

De VOORZITTER: Ik dank u wel. En ik ben toe aan de woordvoering door de heer Epema. Die afziet van woordvoering.

Dan denk ik dat het goed is om even te benen te strekken en de gedeputeerde de gelegenheid te geven zijn beantwoording voor te bereiden. Dus ik schors de vergadering voor een kwartiertje.

[Schorsing]

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. Het woord is namens het College aan gedeputeerde Hamster.

De heer HAMSTER (gedeputeerde): Voorzitter, ik heb een Staten gehoord die uitgebreid met elkaar volgens mij alle belangrijke zaken die vandaag voorliggen, onderling gewisseld hebben, elkaar bevraagd hebben op wat er vandaag aan de orde is. En ik heb verschillende worstelingen gehoord en, wat ik u vorige week zei, een deel van die worstelingen herkent het College zeker. Een worsteling met de rol, met het proces en deels ook met de inhoud. Graag wil ik mijn eerste termijn aan de hand van die drie zaken met u doornemen.

Afgelopen week hebben we uitgebreid gesproken over wat hier nu precies voorligt, wat het College van u vraagt en ik kom daar zometeen op terug. Eerst wil ik ingaan op het onderwerp. Want de vraag vandaag is niet – dat is door meerderen van u vandaag aangehaald – of u voor of tegen windmolens op land bent. Absoluut niet. De vraag is ook niet wat de private of politieke opvatting is over wind op land.

De vraag vandaag is wel: heeft het College van Gedeputeerde Staten zoals het hier zit, een goede afweging gemaakt op basis van de kaders die uw voorgangers en onze voorgangers, dus eerdere Provinciale Staten, hebben vastgesteld. Wij doen een beroep op uw controlerende rol. Om welke kaders gaat het dan? Het zijn er legio. Ik noem u bijvoorbeeld de Provinciale Omgevingsverordening, de Omgevingsvisie, de aanwijzing als concentratiegebied uit 2014, de Structuurvisie Eemsmond-Delfzijl met lokale regelingen. De vraag is of het College deze kaders op een goede manier heeft gehanteerd. U toetst vandaag of dat zo is. Niet meer, niet minder. Het College staat op het standpunt dat wij met alle onderzoeken en alle zaken die wij hebben bekeken en onderbouwd, hier een voorstel ligt dat de toets van de ruimtelijke kritiek kan doorstaan.

Het is wel lang onderweg geweest. Op basis van beleidskeuzes die dateren uit de vorige Statenperiode, dus dat maakt het voor u niet eenvoudig. Dat was het en dat is het voor het College ook niet. En er zijn – en dat is door een aantal van u ook aangehaald – in die lange tijd soms zaken niet goed gegaan. Heel veel wel, gelukkig. Maar soms ook niet. Een eerdere visie van het PIP werd bijvoorbeeld op het laatste moment door Gedeputeerde Staten ingetrokken, terwijl die al bij u voorlag.

Vandaag toetst u dus of dit PIP het overeenkomstige ruimtelijk kader is zoals dat in de voorbereidingstijd gold – het is goed om vast te stellen. Niet zoals het nu per definitie geldt, zeker niet wat op dit moment de politieke opvatting die nog niet is vastgelegd, maar zoals het in de voorbereidingstijd gold. En die periode is over meerdere bestuursperiodes van vier jaar lang. Het gaat dus helaas – wellicht helaas – niet om de inzichten of opvattingen die wij nu hebben op dit moment over wat goede ruimtelijke ordening is.

Als College hechten wij eraan om een betrouwbare overheid te zijn. Vorige week zei ik dat in ons Hoofdelijnenakkoord staat: *‘Wij zijn een betrouwbare overheid.’* Per definitie: daar wij hebben aan

te voldoen. En dat is de reden dat wij als College, ook al vinden wij er iets van – net zoals u – dit voorstel aan u voor willen leggen. U toetst of het past binnen de kaders en het besluit dat u daarover neemt, kan – kán! – door belanghebbende partijen worden aangevochten. Zo gaat dat in onze rechtsstaat, in ons democratisch bestel. Betrouwbaarheid heeft te maken met rechtszekerheid. Inderdaad, de BBB haalde aan dat betrouwbaarheid van de overheid ook in kwestie is gekomen doordat hier en daar de rechtszekerheid van inwoners en bedrijven geschonden werd. Als u dit besluit neemt, voorkomt dat het hier ook gaat gebeuren. Dat rechtszekerheid geschonden gaat worden.

Ik beloof dus geen claim. Ik beloof wel dat partijen hun belangen na zullen gaan streven. Dat is heel logisch. En mocht dat inderdaad gebeuren, mocht er tegen het besluit bezwaar worden gemaakt, dan toetst de rechterlijke macht of de argumentatie onder het besluit juridisch in orde is. Dat zeg ik met nadruk. Politieke opvattingen over de vraag of een windpark op land wenselijk is of niet, die opvattingen zal een rechter níét betrekken in de toetsing. Die kan een rechter niet in de toetsing als relevante factor betrekken, want politieke voorkeuren vallen buiten de kaders die u hebt over goede ruimtelijke ordening en die u vandaag gebruikt.

De heer ZWART (PvHn): Voorzitter, voor mijn duidelijkheid. Ik hoorde de gedeputeerde zeggen: 'Ik beloof dus geen claim.' Hoe moet ik die zin uitleggen: 'Ik beloof dus geen claim'? Of ja, dit is wel heel essentieel. Ik zag de gedeputeerde lachen, voorzitter, en ik ben blij dat u dat doet. Want ik heb gewoon die uitspraak nodig. Wat belooft de gedeputeerde hier wel en wat belooft hij hier niet?

De heer HAMSTER (gedeputeerde): De heer Zwart ziet dat ik taal heel mooi kan vinden en ik ben u erkentelijk voor inderdaad het wijzen op mogelijke dubbele uitleg, die 'Ik beloof u geen claim' in zich kan houden. Wat ik u niet garandeer sowieso, is dat er geprocedeerd gaat worden, want die beslissing is uiteindelijk aan de partijen die zich al dan niet geraakt voelen in hun belangen. Wat ik wel zeg, is dat wij, zeker met wat nu voorligt, onze zaken zo goed als mogelijk hebben voorbereid om te toetsen der kritiek, ook door de rechterlijke macht, te kunnen weerstaan en te kunnen zeggen: 'Nee, hier is inderdaad sprake van goede ruimtelijke ordening.' Perfect? Nee, dat werd op zich ook wel terecht opgemerkt. Is dit perfect? Dat mag de rechterlijke macht toetsen.

De heer ZWART (PvHn): Even dan een duidelijke, korte samenvatting. Er kan dus een claim komen en de rechter bepaalt of die wel of niet uitgekeerd zou moeten worden. Dat is het in het kort?

De heer HAMSTER (gedeputeerde): Voorzitter, dan moeten we een onderscheid maken. Daar hebt u ook naar gevraagd en misschien moet ik die vraag nu meenemen. Er werd naar gevraagd door de Partij van de Arbeid. De partij die inmiddels al claims ingediend heeft en die ook nog steeds – laten haar bij naam noemen: Wintermolen – de opvatting heeft dat de provincie verplichtingen heeft in de richting van die partij. Wij vinden als College dat de inspanningen die dit College en zijn voorgangers geleverd hebben om deze partij te voorzien van een positie – want daar gaat het om – voldoende zijn geweest. En die juridische procedure is aangespannen. Die gaan we ook in in de overtuiging dat wij hebben voldaan aan de inspanningsverplichting aan deze partij. Dat is één.

Twee... Nee, ik zie u wegstijgen. Laten we eerst de vervolgvraag doen.

De heer ZWART (PvHn): Nee, ik keek niet weg. Ik dacht: hier blijft hij. Maar ik ben altijd blij met nieuwe informatie. Dus gaat u lekker door, zou ik zeggen, voorzitter – via u aan de gedeputeerde.

De VOORZITTER: Ik beschouw dit als onderdeel van dezelfde interruptie. Dus wij houden het aantal van drie overeind.

De heer HAMSTER (gedeputeerde): Nee, want de heer Zwart vroeg – en ik begrijp die vraag – in zijn woordvoering heel erg om een passende oplossing voor deze partij. Wij denken dat wij ons tot het uiterste hebben ingespannen – we hadden een inspanningsverplichting – om tot een oplossing te komen, tot aan een *mediation*traject toe waarin de verschillende initiatiefnemers bij elkaar geplaatst zijn in de hoop dat ze samen tot een oplossing kwamen. Tot driemaal toe hebben ons College en de voorgangers getracht daar een oplossing voor te vinden. Dat is volgens onze opvatting – en die wordt door Wintermolen gedeeld – niet tot een voor hen voldoende oplossing gekomen. Dus inderdaad, nu is het ook aan die kant van de medaille de rechter die zal toetsen of de partij Wintermolen daarin het gelijk aan haar zijde heeft of de provincie. Wat ik u vorige week zei: in onze beleving hebben wij een sterke zaak.

Dan de partijen die nu het initiatief genomen hebben. Ik kom zo nog even terug, want we gaan nu heel erg op die claims in. Maar eigenlijk is dat niet wat de motivering zou moeten zijn om al dan

niet voor te stemmen. Want dat is eigenlijk niet wat u gevraagd wordt. U wordt gevraagd of die ruimtelijke ordening op een acceptabele manier plaats heeft gevonden. Ik kan me voorstellen dat u ermee instemt om claims tegen te gaan. Maar, nou ja, voor mij is dat niet wat op tafel ligt.

Wat hier nu ligt, daar denken wij een goede inpassing mee mogelijk te maken. Mochten de Staten – en ik hoop echt dat u dat niet doet – dit weigeren, dan is de kans groot – dat beloof ik u dus niet, die overweging is aan de initiatiefnemers – dat er een rechtsgang plaats zal vinden om alsnog die belangen af te dwingen via de rechter. Daar kunnen verschillende routes uit volgen: die hebt u ook in het document gezien. De rechter kan verschillende zaken besluiten. Die kan zeggen: het weigeringsbesluit was niet terecht, de onderbouwing was niet voldoende voor een weigering. Die kan zelfstandig zeggen om het PIP alsnog vast te stellen.

Daarmee is de vraag van de SP ook deels beantwoord: betekent een tegenstem nu dat het windpark er sowieso niet komt? Nee, dat betekent dat niet. De rechter kan de belangen van de initiatiefnemers op verschillende wijzen wegen en daar ook stappen in nemen. Dus die kan ook zeggen om zelf als rechterlijke macht dat inpassingplan vast te stellen omdat het goed is onderbouwd. En er kan ook nog de route komen dat de rijksoverheid...

De heer ZWART (PvH): Zal ik dan maar gaan zitten, voorzitter? Want het wordt een heel lang verhaal.

De VOORZITTER: U krijgt een antwoord op uw vraag. Het gebeurt weleens vaker dat als het er echt op aankomt, het wel een wat langer antwoord is. Maar dat komt het precieze hier in het debat denk ik ten goede. Dus blijft u alstublieft staan.

De heer HAMSTER (gedeputeerde): Ja, het verhaal gaat ook in één keer door, merk ik.

De VOORZITTER: Ik wil wel graag weten wanneer uw antwoord eindigt hier. Ja.

De heer HAMSTER (gedeputeerde): Ja, de derde optie is dat het weigeringsbesluit vernietigd wordt en de rechter zelf erin gaat voorzien. Dat kan ook betekenen dat de rijksoverheid in de gelegenheid gesteld wordt alsnog de Rijkscoördinatieregeling uit te gaan voeren. En dat is het laatste wat ik ga zeggen: wat er ook nog annex bij kan gaan komen, is dat de vertraging die dat wellicht opgeleverd heeft, ook weer leidt tot een vraag aan de provincie om daarvoor te gaan vergoeden.

De heer ZWART (PvH): Dan wil ik danken, voorzitter, voor dit uitgebreide antwoord. Voorlopig heb ik heel veel antwoorden op andere vragen ook gehoord. Maar ik hoop dat de rest ook beantwoord wordt.

De heer MOES (BBB): Ik moet toch even een stukje teruggraven naar wat die vraag precies was die ik had. Die was naar aanleiding van wat de gedeputeerde hier voor dit inderdaad uitgebreide antwoord zei. De gedeputeerde had het erover dat de rol van PS nu is om volgens de toen geldende normen en kaders te kijken of dit voldoet aan een goede ruimtelijke inpassing.

Wanneer bereik je een grens van die kaders, waarbij die door nieuwe inzichten zo veranderd zijn en zo doorslaggevend dat je het plan toch van tafel haalt? Of wanneer bereik je het punt dat die kaders zo ver opgerekt zijn dat het ook niet meer de originele kaders zijn? Voor deze vraag is bijvoorbeeld de gezondheidsschade van windmolens, zoals laagfrequent geluid, relevant. Nieuwe inzichten leiden ertoe dat je opnieuw de vraag stelt: hé, is dat allemaal wel zo gezond voor mensen? En is het dan echt zo, is eigenlijk mijn vraag, dat wij plannen van tien jaar geleden belangrijker vinden dan nieuwe inzichten voor de gezondheid en dat wij dan een soort van rigide vasthouden aan oude plannetjes en dan geen rekening gaan houden met nieuwe inzichten, waaronder bijvoorbeeld gezondheidsschade?

De heer HAMSTER (gedeputeerde): Om op de meest actueel vastgestelde kennis goed te laten wegen, worden er MER's opgesteld, waarin bijvoorbeeld van de gezondheidssituatie en de gezondheidseffecten, milieu-effecten en alle overige effecten die maar enigszins van belang zouden kunnen zijn – ecologische effecten noem ik ook specifiek even – getoetst wordt of die inderdaad voldoen waardoor er sprake kan zijn een goede inpassing binnen al die normen. Dat is de reden waarom wij aan MER's doen en dat een MER wordt gedaan. Die wordt vervolgens ook nog eens getoetst of dat inderdaad naar hoogste standaarden acceptabel is om te kunnen gaan vergunnen. Dat heeft hier ook plaatsgevonden, zoals we dat gebruikelijk doen in Nederland. Juist om al die belangen – want ik heb het woord 'complex' heel vaak gehoord vandaag: 'het is een complex dossier' – te dienen. Want er komen zoveel zaken en belangen samen in zo'n ruimtelijke ontwikkeling dat het bijna

ondoenlijk is om op al die onderdelen perfect te scoren. Wij hebben uitgangspunten gehanteerd – daar hebben we vorige week het gesprek over gehad – en wij hebben gezocht naar de optimale inpassing aan de hand van die uitgangspunten. En ja, dat betekent dat er toch iets dichter bij een huis gebouwd wordt. Dat betekent inderdaad dat de geluidsgrens toch iets hoger is dan we oorspronkelijk hadden bedacht.

Dus eigenlijk, het hele punt dat ik wil maken: wij hebben op basis van de gebruikelijkheden zoals we die in Nederland kennen, de kaders door uw Staten vastgesteld echt geprobeerd het maximale eruit te halen. Wat ik vorige week al gezegd heb. Misschien is het ook goed om nu te melden: het is geen verrassing dat bij dit College op basis van het Hoofddlijnenakkoord er een andere wind is gaan waaien – dat heb ik al meerdere keren horen zeggen. Dat er een andere visie is op hoe er met zon en wind op land omgegaan moet worden. Met die kennis hebben we ook gekeken naar hoe wij aanpassingen kunnen doen binnen de kaders die er liggen, om het wel acceptabeler te maken. Het is meerdere malen over die participatiegrens gegaan. We hebben nu samen met de initiatiefnemers gezocht hoe we van inderdaad 10 procent naar meer participatie kunnen gaan – om een voorbeeld te noemen. Laagfrequent geluid: dat vind ik wel een heel belangrijke. Als er iets is we van Meeden helaas moeten leren, is dat laagfrequent geluid echt een ding is. Dus daar hebben we nu ook afspraken over kunnen maken. Dus we hebben echt geprobeerd om binnen de kaders nog meer te organiseren.

Voorzitter, ik denk dat het goed is om terug te gaan naar de hoofdlijn. Hoe nu verder? Ik kan het ook anders zeggen: zou het College binnen de kaders die wij op dit moment hanteren, dit PIP opstellen? De kaders die nu gelden of waar wij aan werken? Ik denk dat het antwoord 'nee' is, omdat wij inderdaad ook een ontwikkeling hebben doorgemaakt als bestuur, als bestuurders, de afgelopen tien jaar. Maar dat is niet ons afwegingskader en dat is ook vandaag – zeg ik nog één keer – niet uw afwegingskader.

Daarom, tot slot wat dat betreft zie ik dit voorstel als het resultaat, dat lang onderweg is geweest, dat wij als provinciale overheid netjes en behoorlijk behoren af te ronden, ook al vinden we er ondertussen allemaal wat van. Wind op land gaan wij niet meer doen. Er is nog één gebied, Roodehaan, en dan is het klaar wat betreft wind op land volgens de normen van het huidige bestuur. En misschien dat ze over tien jaar ons wel – ik wil bijna 'vervloeken' zeggen – maar over ons zullen oordelen dat dat anders had moeten gebeuren in 2023-2024. U weet dat net zo goed als het College.

Een aantal vragen. Ik heb er al een hele serie gehad in de interrupties en tussendoor. De berichtgeving van Wintermolen en de beide vragen van de Partij van de Arbeid daarover. Over de inspanningsverplichting heb ik het voldoende gehad, denk ik. De compensatieplicht: het betreft het gunnen van een tweetal molens. Wat ons betreft is dat reeds gebeurd en daarmee kwam de inspanningsverplichting tot stand en volgens ons hebben wij daar voldoende aan voldaan.

De vraag van GroenLinks. Ik weet niet of die retorisch was of niet. 'Heeft het College al een idee hoe wij schadeclaims gaan behandelen, hoe we ze in gaan boeken?' Allereerst is dit dus een 'als-dan'-vraag, laten we daar al niet ver op inzoomen. Maar u kent de financiële situatie van deze provincie, dus het antwoord is 'nee'. Natuurlijk hebben daar nog geen idee van. En we gaan er ook nog niet van uit, omdat wij hopen dat u vandaag instemt en ervan uitgaan dat we daarmee het goede doen.

Dan de procedurevraag. Zowel de SP als de PVV vroeg: 'Ja, we zijn misschien op het punt gekomen dat er weinig bewegingsruimte meer is. Wanneer was die er wel geweest?' Mag ik de vraag zo interpreteren? Dit proces kent meerdere fasen en februari vorig jaar heeft GS een brief aan PS gestuurd dat wij op dat moment een voorkeursalternatief hadden vastgesteld. Dat had PS op dat moment kunnen garanderen en kunnen zeggen: 'Nou, best College, we hadden graag gewild dat u een andere route zou bewandelen of een andere inhoud zou kunnen hanteren.' Daarna is dat voorkeursalternatief uitgewerkt en dat is in december vorig jaar ter inzage gelegd en daarmee was die bewegingsruimte weg. We hebben u tussendoor nog meerdere keren met een brief geïnformeerd over het proces dat liep. Dat is de periode geweest dat, als het actie geagendeerd was, dat er nog geïntervenieerd had kunnen worden. Maar ook dan geldt dat het proces al zo vergesloopt was dat we dan ook in een moeilijke discussie terechtgekomen waren. Maar toen was er meer ruimte dan op dit moment.

Ik hoop dat ik duidelijk genoeg was over de vraag wat een tegenstem betekent.

Dan waren er nog twee vragen van de heer Zwart. Nou, de passende oplossing heb ik volgens mij voldoende aan de orde gehad. En de heer Zwart wil nog graag een toezegging over een uitkoopregeling. Nou, die ga ik u niet doen – laat ik maar duidelijk zijn. Waar ik wel met u naar zou willen kijken, zijn de moties van de SP. Die heeft het niet over een uitkoopregeling, maar over een vangnetregeling.

Maar voordat we daarop komen, eerst de motie over de geluidsnormen. Dat is de eerste die de SP heeft ingediend, nummer 168. Ik vrees dat we die moeten ontraden, allereerst om een procedurele reden. Dit zou een aanpassing van het PIP kunnen betekenen en dat zou betekenen dat er een wezenlijke wijziging is en we dan de hele procedure van inspraak en toetsing weer in moeten gaan. Zo zou dat beoordeeld kunnen worden en daarmee zou het verdrag op kunnen leveren. Wij hebben deze geluidsnorm zo ingesteld omdat wij tot het oordeel zijn gekomen dat een kleine extra hinder voor een zeer beperkte groep heel veel meer opbrengst – 1,8 procent volgens mij uit mijn hoofd – van het hele park met zich meebrengt en daardoor acceptabel was binnen de uitgangspunten.

Maar eigenlijk wil ik die nu gaan koppelen aan die andere motie. Want ik begrijp wel dat u zegt dat dit een bijzonder groep is. In motie 170 vraagt u om een vangnetregeling voor de woningen in Eemshaven-West. Eigenlijk zou ik u willen zeggen: we zouden voor u willen gaan onderzoeken – dat is een toezegging – of wij zo'n vangnetregeling zouden kunnen uit gaan werken. Niet een uitbreiding van regeling bij de Oostpolder, maar echt een nieuwe vangnetregeling gericht op de huizen die te maken hebben met die hogere geluidsnorm à la de Oostpolder en daar bij u op terug te komen. Het interessante is dat de Oostpolder een initiatief is van de provincie en de gemeente: daar betalen wij ook die vangnetregeling. Hier is het eigenlijk – ik kijk wat naar boven, naar de publieke tribune – best logisch als die initiatiefnemers ook de bekostigers zijn van een dergelijke vangnetregeling. Dus dat gesprek zou ik willen voeren. Eigenlijk zou ik willen toezeggen – dat is volgens mij ook de tweede vraag in het dictum *'met de initiatiefnemers van het windpark in gesprek gaan'* – dat wij met het voorstel van de vangnetregeling bij hen komen en daarvoor het gesprek met de initiatiefnemers gaan organiseren. En afhankelijk van hun verhaal – voorwaardelijk lijkt me – met medewerking van hen en dan kunnen we ook met de bijdragen, zoals u die zegt, 'daaraan bij gaan dragen uit uw eigen middelen'. Dus daar gaat u zelf over. Maar ik zou hem op die manier willen toezeggen.

De heer MOES (BBB): Was een dergelijke vangnetregeling dan ook onderdeel van de originele kaders?

De heer HAMSTER (gedeputeerde): Nee, dat was geen onderdeel van de oorspronkelijke kaders. Dat is aanvullend beleid.

De heer MOES (BBB): Waarom kan dit nu in één keer wel en zijn alle andere mogelijke aanpassingen allemaal onmogelijk?

De heer HAMSTER (gedeputeerde): Dit betreft een aanvulling op het beleid waarmee we de participatie versterken. Het is waarschijnlijk geen wezenlijk onderdeel van het PIP als het wel zo beoordeeld wordt. Nee, we passen het PIP niet aan, maar we gaan het gesprek voeren met de initiatiefnemers of het mogelijk is om tot zo'n vangnetregeling te komen. We kunnen er sowieso een instellen. Als de initiatiefnemers niet willen meewerken, dan zou het niet logisch zijn denk ik als de provincie het wel doet. Maar dat oordeel willen we graag door u zelf laten vellen. Ja, volgens mij is dat antwoord: we passen het PIP niet aan.

De heer MOES (BBB): Hoe denkt het College dat een dergelijke regeling overkomt op de inwoners die in dat gebied wonen en die hun leefomgeving ernstig schade toegebracht zien worden door zo'n windmolenpark? Dat dan eigenlijk gezegd wordt: 'Als je het niet leuk vindt, dan kun je gewoon gaan'?

De heer HAMSTER (gedeputeerde): Nu dreigen wij de discussie over een vangnetregeling over te doen, zoals we die ook bij de Oostpolder hebben gevoerd. Op dat moment hebben de Staten in meerderheid besloten te komen tot een vangnetregeling als dienstverlening, als gunst voor de ruimtelijke impact, die wij ook niet ontkennen, die een dergelijke ontwikkeling heeft. Ja, ik hoor hier een fractie zeggen: 'Probeer dit uit te werken.' Ik zeg toe dat we een voorstel terugkomen en dan kunt u het politieke oordeel en ook het politieke gesprek voeren wat mij betreft of u dit een wenselijke toevoeging op het beleid vindt of niet.

De heer ZWART (PvN): Voorzitter, in de motie van de SP staat *'(...) bewoners rondom de Oostpolder een uitkoopregeling (vangnetregeling) is aangeboden'*. Toen ik vroeg om een uitkoopregeling, toen zei de gedeputeerde, voorzitter: 'Die ga ik u niet beloven, maar wel een vangnetregeling.' Maar hier staan beide woorden achter elkaar tussen haakjes en wordt er niet op gereageerd wat er wordt bedoeld: een uitkoopregeling of een vangnetregeling. Dus ik zou graag van de gedeputeerde willen horen wat het verschil is en waar ik op moet letten.

De heer HAMSTER (gedeputeerde): Goed dat deze vraag er is, dan kunnen we dit meteen ophelderen. Een uitkoopregeling zou kunnen betekenen dat we een huis kopen, los van welke voorwaarden dan ook. Een vangnetregeling zoals u bij de Oostpolder bijvoorbeeld – de invulling moeten we nog uit gaan werken – hebt ingekleurd, is dat als mensen er niet in slagen een eigen huis binnen een half jaar te verkopen, zij 97 procent, geamendeerd vanaf 95 procent – zeg ik uit mijn hoofd – van de waarde vergoed krijgen. Dus het is niet een opkoopregeling, maar het vangnet als mensen er zelf niet in slagen hun woning op de markt kwijt te raken.

De heer ZWART (PvH): Met andere woorden: kijk, we praten over een aantal huizen dat binnen die kilometer staat, die eigenlijk bedoeld is als de afstand tussen de woning en de windturbine en waarvan de bewoners die weg zouden willen, zouden kunnen beginnen met hun huis in de verkoop te zetten. En lukt dat niet, dan vallen ze automatisch onder een eventuele vangnetregeling. Heb ik dat goed geïnterpreteerd?

De heer HAMSTER (gedeputeerde): Volgens mij is dat de bedoeling van een vangnetregeling. Maar om helemaal scherp te zijn: de vangnetregeling geldt nu nog niet, hè? Dus ik denk niet dat dat halfjaar nu al begint te lopen. Maar dat is wellicht ook uitwerking.

De VOORZITTER: Is dit helder zo? Ik ben de tel inmiddels kwijt van het aantal heen-en-weer-bewegingen.

De heer ZWART (PvH): Voorzitter, ik begrijp dat het antwoord eigenlijk 'ja' is, maar dat het nog niet effectief is.

De heer HAMSTER (gedeputeerde): Nee, want de vangnetregeling is nog niet vastgesteld. Nee.

Dan heb ik nog één motie van de SP over, voorzitter. En dat is de motie die getiteld is 'Eerlijke participatie en inspraak voor bewoners in West'. Ja, ik denk dat het goed is om het even scherp te maken. Dit betreft een kleine groep bewoners ten opzichte van een grotere groep bewoners in de oostelijke deel van dit gebied. De bewoners in het oostelijk deel van het gebied hebben een voorbehoud – laat ik dat woord maar gebruiken – in het deelnemen in het totale plan. En u stelt voor om met die inwoners een apart gebiedsfonds in te richten. Nou, ook dat zou ik u kunnen toezeggen, dat we dat willen gaan onderzoeken. Vooral ook omdat u in de voorwaarden zegt 'met die inwoners te gaan onderzoeken' en dat dan de 1.050 euro per megawatt niet in het totale fonds belandt, maar in het kleinere fonds toegespitst op het westelijk deel en daar dan ook door die inwoners besteed kan worden. Ja, dat is dan een kleiner fonds naar rato van ook inderdaad van het totaal. Maar dat is logisch, want het is ook een kleiner gebied met een kleiner aantal deelnemers. Dus ja, dat kan ik toezeggen, voorzitter.

En daarmee kom ik, voorzitter, wat mij betreft aan het eind van mijn eerste termijn en ik wens u veel wijsheid toe. Dank u wel.

De VOORZITTER: Dank u wel. Ik neem aan dat dat via mij gericht was aan de Staten. Maar ik kan dat ook wel gebruiken. Ik kijk even voor de tweede termijn rond. Dat laten maar even strak de volgorde vasthouden.

De heer HOOGERS (ChristenUnie): Voorzitter, mag ik het verzoek doen tot een schorsing?

De VOORZITTER: Zeker. Hoe lang?

De heer HOOGERS (ChristenUnie): Zeker een kwartier.

De VOORZITTER: Dan schors ik voor zeker een kwartier. Mocht het langer duren, komt u zich even melden dan.

[Schorsing]

De VOORZITTER: Dames en heren, hartelijk welkom terug.

Wij hebben een schorsing met een maaltijd gecombineerd. Dat is denk ik altijd heel gunstig. Dit is denk ik het moment waarop we gaan inventariseren of er behoefte is aan een tweede termijn. Zal ik beginnen met de heer Moes? Die heeft daar geen behoefte aan.

Mevrouw Stolk? Die heeft wel behoefte. Ga uw gang. Het woord is aan mevrouw Stolk.

Mevrouw STOLK (PvdA): Ik wil nog even een paar dingen noemen en op de moties ingaan.

Motie 168: daar kunnen wij de redenering van Gedeputeerde Staten volgen. Daar stemmen we dus niet voor.

Moties 169 en 170: wij horen een toezegging, dus we wachten even af wat de SP doet. Maar we zijn erg positief over die moties.

Tot slot wilden wij nog wel een paar dingen benoemen, voorzitter. De PvdA wil iedereen oproepen om zijn of haar rol te nemen zoals die nu wordt gevraagd. Er zijn verschillende partijen die dat heel goed hebben uitgelegd naar mijn idee. En daarbij ook bedenken dat we met z'n allen een betrouwbare overheid willen zijn. Dat is iets waar de Groningers recht op hebben.

En ik wil de coalitiepartners BBB en Groninger Belang oproepen, om zich daarnaast ook te houden aan de afspraken die we hebben gemaakt in het Hoofdlijnenakkoord. De Partij van de Arbeid steunt dus het voorstel dat voorligt.

De heer HOOGERS (ChristenUnie): Ik kan niet anders dan aansluiten bij mijn voorgangster, mevrouw Stolk.

Daarnaast zijn wij heel blij met de toezeggingen die het College heeft gedaan inzake de moties ingediend door de SP, met name over de vangnetregeling en het gebiedsfonds. Ik denk dat dat belangrijke elementen zijn die we voor dit plan kunnen toevoegen en voor de toekomst kunnen borgen. Dus ook daar zullen we van harte steun voor uitspreken.

En ja, van ons dan ook de oproep van mevrouw Stolk richting de huidige coalitie.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Wij hebben ons als fractie even teruggetrokken. Eigenlijk heb ik zostraks al gezegd – daar begon ik eigenlijk mee – dat we het jammer vonden dat we niet meer tijd hadden. Eigenlijk moeten we ons als leken deze stukken allemaal beoordelen en daarom hadden we ook gevraagd om nog wat extra tijd en een extra bijeenkomst.

Uitkomst daarvan is dat ik eigenlijk zo ver ben dat ik zeg: oké, misschien ook door de juridische achtergrond die ik heb, heb ik het wel helder in beeld. Maar dat geldt niet voor de hele fractie. Dan is dan ook de reden waarom ik voor zal stemmen en mijn medefractiegenoten tegen zullen stemmen, vanwege het tijdsgebrek.

Wat de motie van de SP betreft, was het heel sympathiek dat er een gebiedsfonds met een uitkoop- c.q. vangnetregeling komt. Maar dat is een vraag aan de gedeputeerde: gaat dat dan ook gelden voor het park zometeen bij Groningen?

En proberen we à la het detectiesysteem ook nog te bekijken of er voor de bestaande parken nog iets gerealiseerd kan worden voor mensen die in een soortgelijke situatie zitten? Er werd zostraks genoemd: te dicht bij een windmolen met de geluidsoverlast.

De heer BENNEMA (VVD): De groene stroom is er nog niet, maar de spanning in de zaal en daarbuiten wel. Onze positie en rol van de Staten zijn wat mij betreft na dit debat glashelder. En ook de vraag die voorligt – en de enige echte vraag – is: is hier sprake van goede ruimtelijke ordening? Ik kan me ook aansluiten bij het betoog van mevrouw Stolk in dit opzicht.

En wij snappen ook echt de emoties die hier spelen. Wij snappen dat het een meloen is om te slikken voor sommige partijen om voor een windpark te stemmen. Maar ik zou zeggen: doe het wel. Doe het wel om betrouwbaar bestuur uit te stralen en niet alleen uit te stralen maar ook te zijn. Ook als bedrijven zich in Groningen willen vestigen, ook als mensen willen vertrouwen op onze overheid: blijf betrouwbaar. Wij staan in een traditie en een traditie van voorgangers. Wij zijn gebonden aan eerdere afspraken, maar wij maken ook afspraken waar anderen aan gebonden zijn. Relativeer ook daarin je positie, maar relativeer niet de rechtszekerheid.

De heer MOES (BBB): Ik meen net de VVD te betrappen op een Freudiaanse verspreking. Enerzijds zegt namelijk de heer Bennema dat wij ons moeten houden aan een bepaalde opvatting wat nu onze rol hier is en anderzijds zegt hij: slik nou die meloen in, stem voor dat windpark. Stemmen wij hier nou voor of tegen een windpark of hebben wij het hier over een PIP dat wij inhoudelijk moeten beoordelen?

De heer BENNEMA (VVD): Het principebesluit dat mogelijk is om windparken te realiseren, heeft de gedeputeerde ook al heel uitgebreid uitgelegd met concentratiegebied, Structuurvisie, besluiten van Provinciale Staten. Als daar in dat kader initiatieven worden ontwikkeld, dan werkt de provincie daaraan mee. Daar hebben we al jaren aan meegewerkt. Die meloen inslikken: kijk, ik heb het gevoel

– en dat is meer dan een gevoel – dat dit voor sommigen toch wordt gezien als een politieke discussie voor of tegen een windpark. Terwijl het inderdaad om de juiste invulling gaat.

Het gaat erom of dit aan de kaders voldoet. Past dit binnen de regelgeving zoals we die met elkaar hebben afgesproken en willen we daarin betrouwbaar zijn? Ik snap dat dat emotioneel voor sommigen een probleem is en dat ze daar weerstand bij voelen. Maar als je het rationeel ziet, dan past dit binnen het hele regelkader. Dus vandaar mijn oproep: volg hierin de ratio en ik snap dat dat pijn kan doen.

De heer MOES (BBB): Dus als ik het goed begrijp, dan heeft de VVD niet bedoeld te zeggen: we stemmen voor een windmolenpark, maar bedoelt de VVD hierin toch: maak alleen een inhoudelijke afweging over of dit PIP voldoet of niet?

De heer BENNEMA (VVD): Dat is geheel juist. Ja. En ik hoop ook inderdaad dat die afweging gebaseerd op al die criteria. Want daar zal uiteindelijk ook een rechter aan toetsen als wij niet onze verantwoordelijkheid nemen en kun je alsnog geconfronteerd worden met de uitkomsten zoals geschetst door de heer Hamster.

De moties: wij wachten even de toelichting af van de SP, maar wij hebben ook van het College al toezeggingen gehoord.

Tot slot: ik hoor ook weleens het woord 'Rijkscoördinatieregeling' hier vallen in deze zaal. Wij zijn de provincie, wij vinden dat wij dat zelf kunnen doen, dat wij onze eigen ruimte in kunnen richten. Laat dat nou mislukken, ga hier geen rotzooi maken. Want anders ben ik bang dat het Rijk het doet en dan zijn wij onze sturing in de toekomst kwijt, ook over andere ruimtelijke projecten.

Mevrouw FEENSTRA (SP): Het is een duivels dilemma. Wij zijn tegen windparken op land, maar het park komt er toch. Linksom of rechtsom, nu of met uitstel.

De toezeggingen van de gedeputeerde maken de pijn iets minder pijnlijk en de invulling iets minder lelijk. Wij zijn blij met de toezeggingen. En om die reden, ook gezien de voorzichtige reacties uit de Staten, houden we de moties aan. Want we hebben geleerd van de Commissaris: een toezegging is krachtiger dan een motie. Wel steunen we de oproep van Groninger Belang om ook de omwonenden van Roodehaan extra te voorzien, om te kijken wat daar nog als plus bij mogelijk is.

Aan de windeigenaren wil ik de oproep doen: de omwonenden offeren heel wat op. Ik ben geweest bij mevrouw Woltjers en in de zomer moet zij slapen met de ramen dicht omdat zij anders gek wordt van het geluid. Dus leefgenot wordt opgeofferd. Ik wil u vragen om ook wat op te offeren voor die vangnetregeling.

Dan rest ons nog één vraag: hoe zit dat nu met dat cumulatieve geluid? Want in het PIP staat dat windmolens voor 2008 niet meegenomen worden. Maar de beantwoording in de commissie was dat die wel werden meegenomen. Ik denk dat die vraag nog verduidelijkt moet worden.

De heer ZWART (PvN): Zucht, zo begin ik. Dit is een van de moeilijkste beslissingen die je als iemand van de Partij voor het Noorden zou moeten nemen.

Vorige week was die illusie of de gedachte er – en niet alleen bij ons maar ook bij de insprekers die we hadden, zeker bij vier van hen – dat we nog wat kunnen doen, dat het niet hoeft door te gaan. Dat is niet waar gebleken, dat hebben wij ons waarschijnlijk te laat gerealiseerd. Ik was boos vorige week, écht boos. Want ik voelde me voor een voldongen feit gesteld, waar ik uit wilde namens mijn partij.

Wij zijn tegen hoge windmolens op het land: altijd, nooit anders geweest. En in 2014 hadden we hier iemand in de Staten zitten die begon als lid van de Partij voor het Noorden en daar na een paar maanden mee ophield en – nou ja, u kent het verhaal – uiteindelijk is daar een windpark uit gekomen. Dat is een voldongen feit en daar moet ik mee leven en daar moet ik mee dealen.

We hebben antwoorden gekregen op een aantal vragen dat voor ons essentieel was. Niet perse de 100 procent toezegging die we wilden, maar we hebben wel gemerkt dat de gedeputeerde de goede wil had om er wat aan te willen doen, nu en in de toekomst. Die vangnetregeling is voor ons van groot belang en ik denk dat die van groot belang is voor de mensen die daar wonen of woonden.

Ik ben er nog niet uit. Dat is wat ik op dit moment wel even moet meegeven. Ik moet er nog over nadenken, want het is tegen het idee van de Partij voor het Noorden. Maar laat één ding duidelijk zijn: in de toekomst zullen we altijd 'nee' stemmen tegen uitbreiding van windparken. Dat was een gelopen race. We konden niet meer terug, we willen ook onze collega's in het verleden niet de voet dwars zetten. Het was toen een goede beslissing, maar ik denk dat nu de goede beslissing is om ermee te stoppen en dit niet meer ter sprake te brengen. Die grote windmolens horen niet meer in Groningen bijgebouwd te worden.

De VOORZITTER: Ik kijk naar de heer Epema? Die heeft ook in de tweede termijn geen behoefte. Dan gaat de blik automatisch naar het College, gedeputeerde Hamster.

De heer HAMSTER (gedeputeerde): Volgens mij twee resterende vragen in tweede termijn.

Allereerst van Groninger Belang over precedentwerking – laat ik het zo maar noemen – te combineren met de hoge geluidsnorm zorgt dat dit een uniek geval is. Daar kunnen we het aan ophangen omdat we zeggen dat het niet voor alle windparken geldt. Dit wil niet zeggen dat dit ook verplichtingen opwerpt voor zaken die in het verleden gebeurd zijn. Als de Staten daar iets in zouden willen doen, zou ik dat op dit moment doen. Dan zouden we het daarover kunnen gaan hebben, maar dat hangt niet samen met dit initiatief. Wij zullen er actief niet het initiatief toe nemen, omdat dit inderdaad werkt voor vergunningen die al verleend zijn. We hebben nog één park – ik heb het al gezegd: Roodehaan – dat onder de verantwoordelijkheid van de gemeente Groningen valt. En die zullen wellicht daar dan ook kijken wat er aan flankerend beleid nodig is om die goed ruimtelijk in te passen.

Dan nog een vraag van de SP. Mevrouw Feenstra wilde echt heel zeker weten dat het cumulatief geluid ook daadwerkelijk cumulatief is. Uit het Activiteitenbesluit volgt dat in het onderzoek naar cumulatief geluid geen rekening hoefde te worden van de molens voor 2011. Desalniettemin is er in de MER wel onderzoek gedaan naar alle milieu-effecten, inclusief cumulatie van alle turbines. En die cumulatieve effecten zijn dus wel in kaart gebracht. Dus volgens mij kan ik niet veel duidelijker zijn. En daarmee kom ik aan het eind van de beantwoording door het College.

De VOORZITTER: Dank u wel. Dan zijn we daarmee aan het eind van de beraadslaging.

Dan kunnen we overgaan tot de stemverklaringen, allereerst bij de moties. Ik hoor nu inderdaad dat het niet meer nodig is om bij de moties een stemverklaring uit te brengen want inderdaad, alle drie moties 168, 169 en 170 waren van de SP en die zijn alle aangehouden. Dus die hangen nog boven de markt, maar die behoeven nu geen bespreking of stemming.

Dan zijn we dus toe aan het voorstel zelf, het Statenbesluit. Ik kijk even rond of er behoefte is daarover een stemverklaring af te leggen. Is er een van de fracties die dat wil? Of waren de stemmen eigenlijk al helder in de eerste en tweede termijn? Dat is het geval? Dan kunnen we gaan stemmen.

Voordat er gestemd wordt: ik neem aan dat dit van de orde is? Een vraag van de SP?

Mevrouw FEENSTRA (SP): Ja, ik besef dat ik niet duidelijk ben geweest. Dat ik op de toezeggingen de moties aanhoudt. Dus dat betekent dat de motie over het geluid nog blijft staan.

De VOORZITTER: Dan gaan wij terug naar de moties. Goed dat u nu intervenieert, dan kan dat allemaal nog goedkomen. Dan gaan we die in stemming brengen. Kunnen we terug naar motie 168 'Toepassen nieuwe norm geluid ter bescherming van omwonenden'? Is er niemand die in de war is nu? Want dan leg ik het gewoon uit. Nee? Iedereen is nog bij ons? Is er behoefte aan een stemverklaring op deze motie? Dat is niet het geval.

Dan is de stemming over deze motie nu geopend, motie 168. Voor deze motie hebben gestemd de BBB, GroenLinks, Groninger Belang, de SP, D66, de Partij voor de Dieren, de PVV, Volt en de Partij voor het Noorden. Daartegen hebben gestemd de Partij van de Arbeid, de ChristenUnie, de VVD, het CDA en Forum voor Democratie. Dat betekent dat er 30 stemmen voor deze motie zijn uitgebracht en 13 stemmen daartegen. De motie is aangenomen.

Motie 169 'Eerlijke participatie en inspraak voor bewoners West' is aangehouden.

Motie 170 'Uitkoopregeling voor bewoners' is aangehouden.

Dan zijn we nu toe aan het voorstel zelf over het Provinciaal Inpassingsplan Windpark Eemshaven-West. Ik had het zonet geconstateerd, maar ik kijk even rond of het een terechte constatering was dat er geen enkele fractie behoefte had aan een stemverklaring op dit punt. Dat is nog steeds zo, hè?

Dan kunnen we gaan stemmen over dit voorstel, de stemming is geopend. Voor deze motie hebben gestemd GroenLinks, de Partij van de Arbeid, de ChristenUnie, de VVD, de SP, D66, het CDA, Volt, de Partij voor het Noorden en de heer Bakker van Groninger Belang. Daartegen hebben gestemd de BBB, de Partij voor de Dieren, de PVV, Forum voor Democratie en mevrouw Zondag en de heer De Grooth van Groninger Belang. Dat betekent dat er 24 stemmen voor zijn uitgebracht en 19 stemmen tegen en dat betekent dat het voorstel is aanvaard.

De heer Geijtenbeek.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Voorzitter, mag ik een schorsing aanvragen?

De VOORZITTER: Hoeveel schorsing hebt u nodig?

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Hoeveel weet ik niet, maar ik zou graag willen beginnen met een halfuur. Mijn fractie wil zich even beraden over de uitkomst van deze stemming.

De VOORZITTER: Ik schors de vergadering voor een halfuur.

[Schorsing]

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering.

Ik heb even de opinie van de Staten nodig. Toen wij vanmorgen de regeling van de werkzaamheden deden, hadden we een ander beeld bij wat er vandaag door ons besproken zou worden. Misschien ook een ander beeld bij de intensiteit en lengte van de schorsingen. Maar er waren serieuze en zware aanleidingen voor. Straks zal Fredric Geijtenbeek denk ik het voorstel doen om de uitkomst van de laatste schorsing in de Staten te bespreken. Ik denk dat er alle aanleiding is om dat te doen.

En mijn idee was om na wat er dan zou gebeuren met het presidium in conclaaf te gaan om te kijken wat we met de rest van de vergadering zouden doen. Maar misschien hangt wel al in de lucht dat ons hoofd gewoon niet meer staat naar het afhandelen van de rest van de agenda. Ik heb laten uitzoeken hoeveel schade dat de provincie zou toebrengen als we dat zouden doorschuiven naar de volgende Statenvergadering. Daar ontstaat geen schade door, is mij verzekerd.

Zullen we met elkaar afspreken dat we de *fall-outs* – ik zal dit woord trouwens niet meer gebruiken, want dat is Engels – en de politieke toestand nu met elkaar gaan bespreken? En dat we daar mogelijk ook een besluit over nemen en dat we dan zeggen: het is genoeg voor vandaag? Er zat genoeg emotie en stress in deze vergadering. Iedereen eet met lange eten als we nu nog doen alsof er niks aan de hand is en we gewoon doorvergaderen. Is dat verstandig? Ik zie u knikken. Dan doen we dat en dan geef ik nu het woord aan Fredric Geijtenbeek, want dat is de veroorzaker van niet één, niet twee, niet drie, maar wel een stuk of vijf schorsingen. De heer Geijtenbeek.

Nabespreking schorsing

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Voorzitter, dank u wel. En ook bedankt voor alle mensen die hier nog steeds zijn, terwijl wij die tijd nodig hebben om ons te beraden op de uitkomst van de stemming over het Inpassingsplan Windpark Eemshaven-West.

Voor de ChristenUnie is een betrouwbare overheid een kernwaarde. Dat betekent dat inwoners en bedrijven weten wat ze aan je hebben. Dat je je aan de afspraken houdt, dat je de spelregels niet na tien jaar aanpast. En daarom maakten wij met de BBB, de Partij van de Arbeid en Groninger Belang afspraken over wat de Groninger van ons mag verwachten. We gingen voor een betrouwbare overheid waar je op kunt rekenen. En met die gezamenlijke ambitie hebben we elkaar in de ogen gekeken en gaven we elkaar een hand. We gaven ons vertrouwen aan deze partijen.

Vandaag is dat vertrouwen geschonden. Wij hebben gezien dat deze coalitiepartijen totaal anders denken over wat een betrouwbare overheid is. De afgelopen week hebben we daar veel en intensief over gesproken. En toch verkozen sommigen van onze coalitiegenoten moedwillig chaos boven betrouwbaarheid. Moedwillig besloten ze in een project, waarop tien jaar door meerdere partijen aan wordt gewerkt, andere spelregels te gaan hanteren en de mogelijk grote gevolgen die dat voor de provincie heeft, werden voor lief genomen.

Voorzitter, dat staat haaks op betrouwbaar bestuur en haaks op de afspraken die wij samen hebben gemaakt. Vandaag waren het GroenLinks, de VVD, het CDA, D66, de SP, Volt en de Partij voor het Noorden die er stonden toen betrouwbaarheid vroeg om lastige beslissingen. Zij waren er. Het was niet de BBB en ook niet Groninger Belang die verantwoordelijkheid namen voor een betrouwbare overheid. En hiermee slaan deze twee partijen af van de koers die wij gezamenlijk zijn aangegaan. Zij nemen een afslag die de ChristenUnie niet nemen gaat.

Wij herkennen ons niet langer in een samenwerking waar we soms wel en soms niet betrouwbaar zijn. Want voor de ChristenUnie is een betrouwbare overheid een kernwaarde. En daarom ziet onze fractie tot onze grote spijt geen basis meer voor de bestaande samenwerking tussen deze partijen. Wij dienen graag de volgende motie in om dat te ondersteunen.

De VOORZITTER: Vanwege het gewicht van de motie lees ik hem integraal voor. Het is een motie van de ChristenUnie, mede namens de BBB, de Partij van de Arbeid en Groninger Belang met als titel 'Beëindiging samenwerking coalitiefracties' en volgnummer 171. De motie eindigt met de volgende uitspraak van Provinciale Staten:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 25 september 2024,

Constaterende dat:

- de bestaande samenwerking tussen de coalitiefracties vandaag is beëindigd;

Overwegende dat:

- de provincie baat heeft bij een slagvaardig bestuur, gedragen door Provinciale Staten;

Spreekt uit dat

- binnen Provinciale Staten naar een nieuwe samenwerking wordt gezocht die een stabiel gezamenlijk programma en bestuur wil vormen;
- van het College te verwachten dat het, met in achtneming van de huidige politieke situatie, de lopende zaken behartigt;

En gaan over tot de orde van de dag.'

Deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Vandaag scheiden onze wegen. Maar de ChristenUnie blijft gaan voor een betrouwbare overheid, want dat is wat Groningen van ons mag verwachten.

De VOORZITTER: Dank u wel. Zullen we verder in volgorde van grootte het woord voeren – als daar behoefte aan is? Ik denk dat dat zo is. De heer Moes namens de BBB.

De heer MOES (BBB): Ik mis misschien de gave die de heer Geijtenbeek wel heeft om mooie dingen heel snel ook op papier te kunnen zetten. Maar ik kan me grotendeels aansluiten bij zijn woordvoering.

Wat ons betreft, wij hebben moeten constateren vandaag, en inderdaad ook in de afgelopen week – ook na indringende gesprekken – dat er onoverbrugbare verschillen zijn in hoe wij 'betrouwbare overheid' uitleggen en ook hoe wij bepaalde afspraken geïnterpreteerd hebben. Dat is buitengewoon pijnlijk om dat te moeten constateren. Maar tegelijk wil ik ook mijn waardering uitspreken naar alle coalitiepartijen voor de samenwerking van de afgelopen tijd en in het bijzonder ook de ChristenUnie voor de constructieve manier waarop we ook dit pijnlijke proces met elkaar afronden.

Daar zou ik het eerst even bij laten.

De heer ROEMERS (PvdA): Voorzitter, vandaag is geen mooie dag voor de provincie Groningen. En net als de ChristenUnie hebben wij geen vertrouwen meer in de huidige coalitie. We vinden het pijnlijk dat we tot deze constatering moeten komen, maar zien ook dat dit op dit moment niet de wijze is waarop we de komende jaren verder moeten doorgaan.

We gaan als Partij van de Arbeid voor een betrouwbare overheid en met de stemming over het PIP zagen wij een breuk in een afspraak in het Hoofdlijnenakkoord. De afgelopen dagen is er meerdere keren over gesproken en is vandaag gebleken dat we niet tot elkaar hebben kunnen komen. We vinden tegelijkertijd dat de provincie nog wel moet worden bestuurd en dienen daarom mede de motie van de ChristenUnie in.

We zijn van mening dat we met dit proces kunnen komen tot een nieuw gedragen coalitie.

Tegelijkertijd kan het huidige College ervoor zorgen dat de provincie bestuurd blijft.

Tot zover.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Ja, wij waren ook wat onvoorbereid, net zoals de heer Moes. Dus wij hebben nog niet iets op papier staan. Maar eigenlijk – het is wel gezegd – is dit toch wel een treurige dag. Zo voelt het toch wel, maar je bent toch met z'n allen op stap met vier partijen. En er zijn ook heel goede dingen gebeurd. We hebben allemaal onze inspanning daarop geleverd.

Maar goed, ik zag ook wel de laatste tijd dat de meningen uiteenliepen over zo'n Hoofdlijnenakkoord, wat er nou precies staat en hoe je dat moet interpreteren. Dat is een constatering op gegeven ogenblik en de laatste dagen zag je dat ook niet meer bij elkaar komen wat de interpretatieverschillen betreft. Nou ja, dat is op gegeven ogenblik een gegeven en dat moet je uiteindelijk ook weer verder.

Vandaar dat we met z'n allen nu deze motie hebben ingediend, in het volste vertrouwen dat we straks wel weer voort kunnen in deze Staten. Maar het is misschien ook wel een leerproces, dat je

zegt: oké, in zo'n Hoofdlijnenakkoord heb je het allemaal vrij kort omschreven. Dan is er wat meer ruimte voor interpretatie en misschien moet je dat dan – dat is een goede leerschool – wat verder uitwerken.

Maar u merkt het aan mij: ik ben toch wat *down* en ja, de heer Roemers zei het ook al: het is toch wel een wat trieste dag voor de Staten. Want het is niet wat we met z'n allen voor ogen hadden, maar soms is het niet anders en het is de realiteit.

Dank u, voorzitter.

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): GroenLinks zag bij aanvang van deze coalitie een wankel basis voor de samenwerking met elkaar. 'Een verstandshuwelijk' werd het ook wel genoemd. Cruciaal bij samenwerken is vertrouwen in elkaar. Dit vertrouwen ontbreekt. Dat heeft GroenLinks niet alleen vandaag, maar ook in andere debatten wel gezien.

GroenLinks vindt de beslissing van de ChristenUnie en de PvdA logisch. Wij hopen bij het vervolgproces dat de partijen weer, zoals Aboutaleb in het interview bij Eva Jinek het over het 'wij-gevoel' had, dat wij-gevoel in onze provincie én in de Staten weer gaan creëren en dat we samen weer tot een goed bestuur kunnen komen.

De heer BENNEMA (VVD): Ja, het is een pijnlijke constatering dat er geen vertrouwen meer is tussen de partijen die het Hoofdlijnenakkoord hebben opgesteld. En zeker vandaag in het debat over het PIP is duidelijk geworden dat er onenigheid was over de interpretatie van afspraken, maar ook van bestaande regels. En waar een Hoofdlijnenakkoord is, daar is juist het vertrouwen cruciaal, anders dan werkt het niet.

Er dient dus nu gewoon gezocht te worden naar een nieuwe samenwerking die voldoende draagvlak en vertrouwen heeft voor een provinciebestuur. Wij vinden het ook goed dat de continuïteit wordt gewaarborgd zoals in deze motie aangegeven. Dat het College door kan gaan, plat gezegd 'op de winkel kan passen', en er dan zo snel mogelijk naar een nieuw draagvlak in deze Staten moet worden gezocht. Want ja, met de verkiezingsuitslag moeten we het vier jaar doen, dus binnen deze Staten zullen die verhoudingen moeten uitkristalliseren. Dus ik verwacht ook dat we snel een presidium bijeenroepen en daar de procedure bepalen van hoe nu verder en na dit enerverende debat maar eens nachtje goede rust nemen.

Dank u, voorzitter.

Mevrouw BAKKER (SP): Voorzitter, we zijn blij dat dit College in ieder geval op de winkel gaat passen, zodat er gewoon voortgang in het proces kan komen. En wij willen dat er zo snel mogelijk stappen gezet worden om weer tot een nieuwe coalitie te komen die wél vertrouwen in elkaar heeft. Want inwoners hebben hier niks aan, want we moeten hun problemen oplossen.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Ja, er is weinig toe te voegen na deze woorden, denk ik. Maar inderdaad, wij staan ook voor een betrouwbaar bestuur en hebben ook respect voor de keuze die gemaakt is door de ChristenUnie. Een overheid die doet wat zij zegt, is denk ik essentieel. Vertrouwen is belangrijk in deze Staten. En ik hoop dat wij spoedig met elkaar weer vertrouwen krijgen in een stevig provinciebestuur dat doet wat het zegt. Dank u wel.

Mevrouw TEN HOEVE (PvdD): Ik ben eigenlijk nog heel erg perplex. Ik heb niks op papier, ik heb alleen maar heel veel vragen. Ik begrijp dat we dat in zo'n mooi presidium gaan bespreken. Ja, ik hoop ook dat er snel een nieuwe formatie komt met een stabiel bestuur en dat we dan weer met volle kracht vooruitgaan.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Voorzitter, de ChristenUnie stapt uit de coalitie. Zoals ik ook al heb aangegeven in mijn inbreng, stonden de coalitiepartijen verschillend in de wedstrijd. Het was heel duidelijk al vanaf het begin te constateren, ook in stemgedrag, dat het heel vaak de ene kant 'groen' stemde en de andere kant 'rood'. En de ene kant 'rood', de andere kant consequent 'groen'. Dat viel op. En dan hebben we het over vertrouwen in elkaar. Ik vind dat vertrouwen heel belangrijk is, niet alleen tussen coalitiepartners onderling, maar zeker ook tussen partijen onderling zoals we hier zitten.

Ik heb toch heel vaak moeten constateren dat dat vertrouwen in bepaalde partijen, maar ook onderling, niet altijd aanwezig was. Alle partijen hebben het over vertrouwen. Ik vind dat ook heel belangrijk en dat vinden we allemaal belangrijk. Maar dat moeten we ook aan onze inwoners laten zien: dat we elkaar ook accepteren. En dat er ook partijen worden geaccepteerd die ook een achterban hebben, die ook gekozen zijn in dit gremium. En daar heb ik me weleens over verbaasd dat dat niet altijd aan de orde was.

Voorzitter, het is hartstikke jammer – dat vind ik oprecht – dat deze coalitie niet verdergaat, omdat ik toch het gevoel had dat deze coalitie met iets moois bezig was. Dat deze coalitie met verandering bezig was. Dat deze coalitie met een verfrissende kijk de problemen van vandaag probeerde aan te pakken. En daar had ik vertrouwen in. De voorzitter zei dan weleens tegen mij: 'Ja, de coalitie praat met één mond.' Maar goed, ik had toch het gevoel dat dat niet altijd zo was. En ik had heel duidelijk een empathie met een bepaald deel van het College. Maar goed.

Draagvlak moeten we creëren en ik hoop ook dat er weer een nieuw College komt dat draagvlak. En met betrekking tot de motie zou ik willen zeggen: ik vind hem zelf overbodig, ik zal er ook tegen stemmen. Want er is een hele procedure gaande met een informateur en dergelijke en de grootste partij is daarbij *in the lead*, vind ik. En wat die uitslag is, ook al zou het weer dezelfde groep zijn: prima. Maar dan kunnen we weer met een schone lei beginnen. Want de bedoeling is dat we hier voor de Groningers echte verandering krijgen. Dat is mijn insteek en ik hoop echt dat dat gebeuren en dat de groep die verandering en vernieuwing wilde, ook straks die kans krijgt.

De heer DE WIT (CDA): Ja, voorzitter, ik ga het gewoon heel kort houden. Deze situatie kent enkel verliezers, maar de grootste verliezer is de Groninger. We vinden het belangrijk dat het even bedaart en dat we op een ander tijdstip en een andere plek met elkaar in gesprek gaan over het vervolg. Maar daar willen we het nu even bij laten.

Mevrouw REININK (Volt): Ja, ook Volt vindt vertrouwen in de politiek van groot belang. We willen allemaal dat er meer vertrouwen is in de politiek, maar het is ook belangrijk dat er vertrouwen is in elkaar. Dus we hopen dat we snel een nieuwe coalitie hebben waar het vertrouwen wél is. En dat we vooruit kunnen kijken en duurzame keuzes kunnen maken voor de Groninger.

De heer ZWART (PvH): Voorzitter, zo'n dag als deze wil je niet te vaak hebben en gelukkig gebeurt dat ook niet vaak. Het is wel eentje die je blijft. Het is niet fijn.

Maar ik wil toch één ding zeggen. Deze coalitiepartijen zijn een huwelijk met elkaar aangegaan en dat hebben ze in goed vertrouwen met elkaar gedaan. Ze zijn iets begonnen en onderweg is er wat gebeurd. Er zijn meerdere huwelijken die mislopen, dit is er een van.

Ik moet ook zeggen dat in de afgelopen periode, anderhalf jaar, is er toch wel wat gebeurd. Dan kun je op basis van vertrouwen zeggen dat je toch met elkaar iets hebt bereikt, maar niet alles wat we willen. En op gegeven moment barst de bom en dan moet je ook de stekker eruit durven trekken. En dat is gebeurd. Het is jammer. Het zijn stuk voor stuk goede mensen, goede wil, goede inzet. Maar soms botst het en dan is het even niet anders. Nogmaals, ik vind het jammer.

In goed vertrouwen met elkaar doorgaan zoals we hier in de Staten zitten, zullen we de komende twee jaar wel moeten. Dat zullen we ook met elkaar doen. We zullen kijken wat voor nieuwe coalitie er gevormd is. Ik ben het er niet meteen mee eens dat de grootste partij nu meteen de rol van voortrekker moet gaan vervullen. Maar dat zien we daarna wel weer. Maar het hoeft ook niet de kleinste te zijn, hoor. Laat dat gewoon heel duidelijk zijn. Ja, dank je wel, Fredric, laat dat vooral duidelijk zijn.

Maar inderdaad, wij moeten sterk blijven staan voor onze inwoners en zorgen dat daar het beste plaatsvindt. Dit is gewoon een gevolg van politiek: dit hoort erbij. Dank.

De heer EPEMA (FvD): Ja, het was vanaf het begin een beetje een vreemde combinatie, vond ik, alleen al op ideologisch gebied. Dus misschien was het iets wat bijna te verwachten viel. Democratie is soms nogal lastig, maar dat maakt het in zeker zin ook wel weer mooi. Want dan weet je tenminste wat je van elkaar kunt verwachten en wat niet. En laten we hopen dat er gauw wat meer duidelijkheid komt voor onze inwoners.

De VOORZITTER: Dank u wel. Als mijn gevoel mij niet bedriegt, is er weinig behoefte aan een tweede termijn. Dat klopt, geloof ik, hè? Goed.

Dat betekent dat we de motie in stemming kunnen brengen. Ik schat in dat er ook geen behoefte is aan stemverklaringen. Dat is inderdaad niet het geval.

Dus breng ik nu in stemming de motie 171 'Beëindiging samenwerking coalitiefracties'. U kunt gaan stemmen. Ik stel vast dat iedereen heeft gestemd, de stemming is gesloten. Voor deze motie hebben gestemd de BBB, de Partij van de Arbeid, GroenLinks, de ChristenUnie, Groninger Belang, de VVD, de SP, D66, de Partij voor de Dieren, het CDA, Volt en de Partij voor het Noorden. Tegen deze motie hebben gestemd de PVV en Forum voor Democratie. Dat betekent dat er 39 stemmen voor zijn uitgebracht en 3 stemmen tegen. Dus de motie is aanvaard.

Daarmee is er een richting gegeven. Maar we zitten natuurlijk wel tussen de scherven en dat niemand dit moment heeft gezocht en dat we allemaal hebben gezien dat het ons in zekere zin is overkomen. Ik heb ervaren, zoals we allemaal hebben ervaren, dat wat er vandaag besproken werd en hoe dat ging, voor alle betrokkenen een grote worsteling was – ik leen dit woord van Johan Hamster. Maar er was niets verkeerd aan dat woord. Ik denk dat we ook allemaal naar huis gaan met het gevoel dat we een nederlaag hebben geleden en met het gevoel van verlies.

We weten niet waar dit toe leidt, dus we moeten nu gaan nadenken over hoe dat nu verder moet. Ik zal daarvoor heel binnenkort het presidium bij elkaar roepen, om te kijken of we het proces kunnen ordenen. En ik zal vanavond, na deze vergadering, een Collegevergadering bijeenroepen. Want de Staten hebben aan het College een opdracht gegeven, maar de opdracht moet ook nog aanvaard worden. Dus daarop zal die Collegevergadering een antwoord moeten geven.

Eén ding is zonneklaar: Groningen moet vooruit. En het is onze verantwoordelijkheid om daar gezamenlijk zoals we hier zitten, verantwoordelijkheid aan te geven. Ik heb die verantwoordelijkheid en het gevoel daarvan ook vanavond gezien. Dus we gaan nu nadenken, we gaan er een nachtje over slapen. En we gaan heel snel zorgvuldig verkennen hoe we samen verder kunnen.

D. Faunabeheerplannen 2024

(doorgeschoven naar de volgende Statenvergadering)

E. Motiedebat Aanbevelingen rapport NRK Provinciaal Fietsbeleid (drie provincies)

(doorgeschoven naar de volgende Statenvergadering)

4. Hamerstukken

(doorgeschoven naar een volgende Statenvergadering)

- A. Statenvoorstel: Ontwerp-Leefbaarheidsvisie 2024-2035
- B. Statenvoorstel: Wijzigingsbesluit gemeenschappelijke regeling SNN
- C. Statenvoorstel: Gewijzigde gemeenschappelijke regeling Prolander 2024
- D. Statenvoorstel: Wijzigingsvoorstel Legesverordening provincie Groningen 2024
- E. Statenvoorstel: Wijziging Referendumverordening Provincie Groningen
- F. Statenvoorstel: Geheimhouding stukken CHP en ARZ over ring zuid n.a.v. Woo-verzoek
- G. Statenvoorstel: Wijziging Gemeenschappelijke Regeling Noordelijke Rekenkamer

5. Ingekomen brieven

(doorgeschoven naar de volgende Statenvergadering)

- A. Overzicht ingekomen brieven van GS ten behoeve van PS 25 september 2024
- B. Overzicht ingekomen brieven van derden ten behoeve van PS 25 september 2024

6. Notulen voorgaande vergaderingen 10 en 17 juli 2024
(doorgeschoven naar de volgende Statenvergadering)

7. Sluiting

De VOORZITTER: De vergadering is gesloten (21.47 uur).